

ТРЕНДОВИ

Република Србија
Републички завод за статистику

ISSN 1820-1148

ТРЕНДОВИ

www.stat.gov.rs

I квартал, 2019.

Београд, 2019.

Трендови, I квартал 2019.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Горан Катић (Водећи индикатори, Цене)

Мирјана Смолчић (Бруто домаћи производ)

Весна Златановић (Грађевинарство, Анкета о потрошњи домаћинства, Спољна трговина,
Унутрашња трговина, Туризам)

Катарина Станчић (Тржиште рада, Зараде, Индустриска производња)

Јасмина Јотев (Регионалне економске асиметричности, Индекс економске климе, Регионална демографска
регресија у Србији)

Лектура: Богдана Милошевић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за рачунарску припрему штампе и дисеминације

Републички завод за статистику, као главни произвођач и дисеминатор статистичких података, објављује велики број саопштења, индикатора, билтена итд. Мноштво публикација често ствара конфузију међу корисницима који, с друге стране, употребљавају статистичке податке како би проценили своје перформансе и ускладили их са другим економским субјектима и кретањима.

Будући да, осим ускостручних, велики број корисника није ни статистички, ни економски едукован, разноликост података код њих може изазвати збуњеност, неразумевање и погрешну процену приоритета, што често резултира отпором према информацијама.

С обзиром на то да је статистички систем веома комплексан и генерализован, дизајниран тако да задовољи специфичне субсекторске потребе за информацијама, у модерном друштву је неразумевање статистичких података честа појава. Информисање објављивањем „сувопарних“ статистичких података корисницима често није довољно пошто даје само парцијалну слику о макроекономији. Конкретно, показало се да традиционални начини приказивања података (табеле, саопштења итд.) не омогућавају брзо разумевање социоекономске стварности и не успевају да пренесу кључну поруку, нарочито када је број података велики.

Имајући у виду све наведено и пратећи светске тенденције у приказивању статистичких података, као и интересовања стручне јавности, редизајнирани Трендови, традиционално, доносе заокружене кварталне и годишње податке, али кроз нови концепт приказивања најважнијих економских сигнала путем модерних и напреднијих графичких решења за презентовање и дисеминацију.

У овом броју је приказано кретање најважнијих статистичких области у првом кварталу 2019. године (Бруто домаћи производ, Индустријска производња, Грађевинарство, Спољна трговина, Унутрашња трговина, Цене, Тржиште рада, Зараде, Туризам, Анкета о потрошњи домаћинстава, Индекс економске климе и Регионалне економске асиметричности). Сет композитних водећих индикатора, који имају могућност да са високим нивоом поузданости предвиде коњуктурна кретања и буду у функцији краткорочне прогнозе, обогаћен структурним моделом за прогнозу кретања у пољопривреди, приказан је у делу Макроекономске прогнозе. Поред ових прогноза, у главним статистичким областима приказане су прогнозе њиховог кретања у наредном кварталу добијене применом АРИМА модела. Стручни рад у овом издању, ауторке Јасмине Јотев, тиче се, тренутно веома актуелне, проблематике демографских трендова у нашој земљи.

Са жељом да подстакнемо истраживачки рад, позивамо стручњаке који се баве макроекономијом, математиком и статистиком да нам шаљу своје радове. Радови (или њихови делови) биће објављивани у складу са актуелним трендовима.

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију – укупно.

Стручни рад	
1. Макроекономске прогнозе	15
2. Бруто домаћи производ	22
3. Индустијска производња	24
4. Грађевинарство	28
5. Спољна трговина	32
6. Унутрашња трговина	39
7. Цене	43
8. Тржиште рада	49
9. Зараде	53
10. Туризам	56
11. Анкета о потрошњи домаћинстава	59
12. Индекс економске климе	62
13. Регионалне економске асиметричности	67

Регионална демографска регресија у Србији

Аутор: Јасмина Јотев

Демографску слику Србије већ више деценија карактерише наглашено неравномеран територијални размештај становништва. Он је настао, пре свега, услед изразите разлике у стопама фертилитета становништва по подручјима и под утицајем разноврсних миграционих кретања, као и ефеката транзиционог процеса. Томе, свакако, треба додати етнички састав становништва у појединим деловима територије Србије, који за демографску последицу има различиту стопу рађања услед примене различитих модела репродукције.

Демографско пражњење и уситњавање, пре свега, сеоских насеља, директно је повезано са процесом индустријализације, урбанизације и деаграризације Србије.

Изразита демографска хетерогеност подручја Републике Србије, рефлектовала се и на промене у укупном броју становника. На негативне тенденције у кретању укупног становништва Србије указују подаци последњег пописа, 2011. године (7 186 862 становника), који бележе смањење броја становника у односу на претходни попис, док је према проценама средином 2017. године забележен број становника од 7 020 858, чиме је настављен депопулациони тренд становништва Србије.

Табела 1. Пораст-пад становништва Републике Србије, 1948–2017.

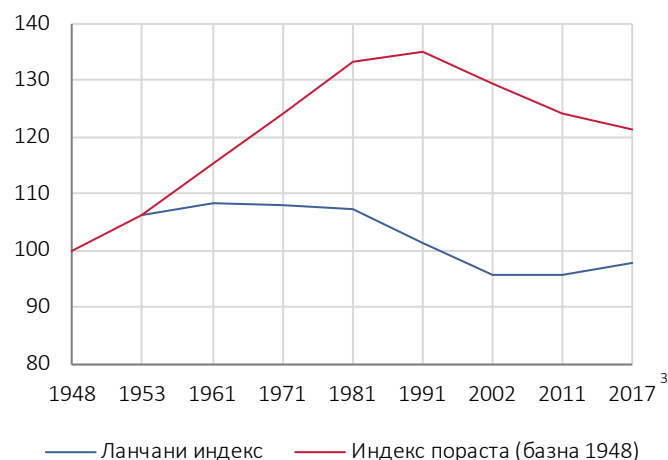
Година	Број становника ¹	Ланчани индекс (претходна година=100)	Индекс пораста (1948=100)
1948	5 794 932	-	100,0
1953	6 163 246	106,4	106,4
1961	6 678 239	108,4	115,2
1971	7 202 898	107,9	124,3
1981	7 729 236	107,3	133,4
1991	7 822 795	101,2	135,0
2002	7 498 001	95,8	129,4
2011	7 186 862	95,9	124,0
2017 ²	7 020 858	97,7	121,2

Извор: Демографска статистика, 2017, РЗС.

¹ Без података за КиМ.

² Процењен број становника средином године.

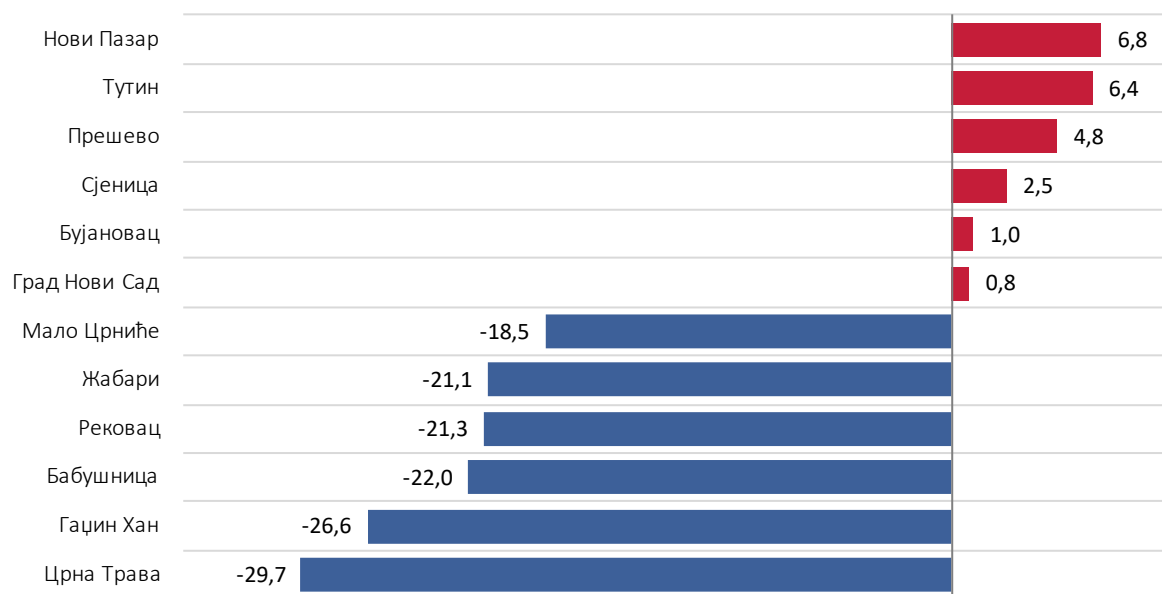
Графикон 1. Пораст-пад становништва Републике Србије, 1948–2017.

³ Процењен број становника средином године.

Својеврсно демографско назадовање (демографска регресија) у Србији последица је вишегодишњег ниског природног прираштаја, који има све израженију тенденцију смањивања, тако да је угрожена проста репродукција становништва. Негативна биолошка репродукција се с временом просторно шири и хомогенизује Србију. Негативан природни прираштај је 1991. имала свака друга општина у Србији, док је у 2017. готово занемарљив број општина са позитивним природним прираштајем (шест општина). Уједно, 2017. је 26. година заредом како се у Републици Србији бележи негативан природни прираштај. Релативно посматрано на хиљаду становника, стопа природног прираштаја износила је -5,5%. Општине са највећим негативним природним прираштајем налазе се углавном на привредно неразвијеном и емиграционом подручју. Стопа укупног фертилитета далеко је испод потреба просте репродукције становништва, која се обезбеђује са 2,1 дететом по жени. Девет година заредом укупан број живорођене деце по жени у фертилном добу у Србији стабилизован је на нивоу између 1,40 и 1,46 и испод је просека Европске уније (1,59 у 2017).

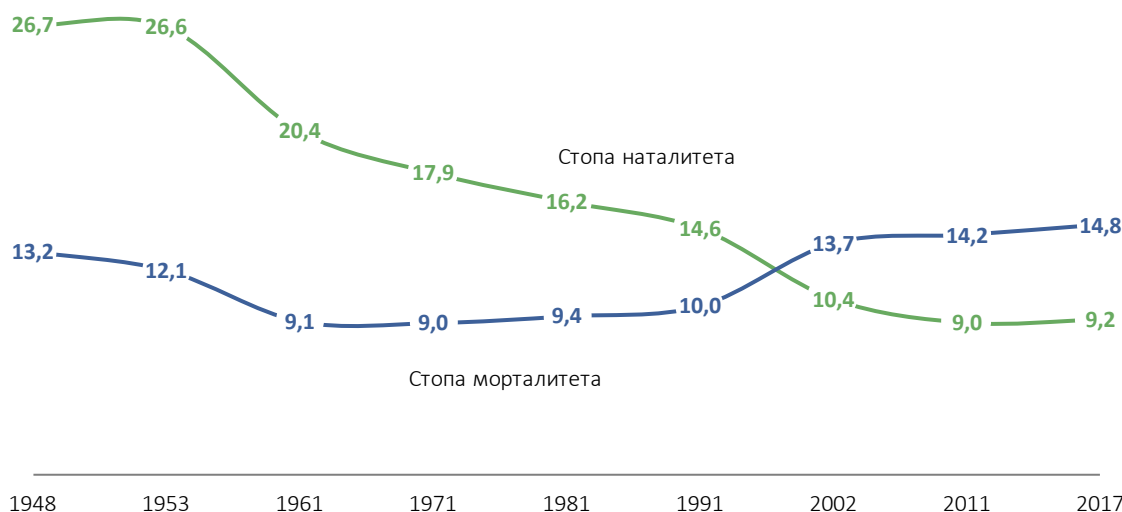
Графикон 2. Стопе природног прираштаја, регионални екстремни 2017. (‰)

Просечна старост укупног становништва у Србији константно расте и у 2017. години достиже 43 године (мушкарци 41,6 и жене 44,4), при чему је чак 33% више старијих од 65 година него млађих од 15 година. Примери екстремног демографског урушавања су општине Сврљиг, Рековац, Гаџин Хан и Црна Трава, са просечном старашћу изнад 50 година. Србија се, према просечној старости, налази у групи европски најстаријих држава, међу којима су и земље региона Бугарска (43,9), Словенија (43,5) и Хрватска (43,4).

Демографске импликације старења становништва Србије веома су комплексне, тешке и дугорочне. Старење становништва у даљем периоду има за последицу старење фертилног контингента, што директно утиче на пад опште стопе наталитета, чиме се процес демографског старења убрзава.

Популационо старење детерминише прилично ограничавајући демографски оквир формирања радног контингента, а самим тим и активног становништва (на 100 радно способних лица, долази 30 старих). Наиме, повећање обима старачког углавном економски неактивног становништва неминовно проузрокује повећање личне и јавне потрошње у Србији, пре свега у домену издвајања средстава за здравствено, социјално и пензијско осигурање старих лица. У том контексту се познавање одредница и разумевање последица старења становништва у Србији намеће као битан критеријум при креирању политике економског и социјалног развоја.

Графикон 3. Природно кретање становништва Србије – депопулациони тренд¹ (%)

¹ Без података за КиМ, почев од 2002. године.

Знајући да Србија спада у групу земаља са демографски најстаријом популацијом, актуелна старосна структура ће се неминовно одразити на даље смањење наталитета и повећање морталитета те самим тим и убрзати депопулацију. На смањење становништва, поред негативне биолошке компоненте, утиче и емиграциона компонента, која ће и у наредном периоду одређивати популационе тенденције становништва Републике Србије.

Имајући у виду да је за регионалну валоризацију демографских ресурса неопходно што прецизније разумевање свих релевантних показатеља, креирање синтетичких индикатора се намеће као предуслов, чиме је у знатној мери олакшана анализа одређених сложених друштвених појава и процеса. Нов методолошки приступ, базиран на индексу демографских ресурса (i_{der})¹, синтетизује демографске компоненте с циљем утврђивања демографски угрожених или прогресивних подручја, применом типологије просторних јединица у Републици Србији.

Индекс демографских ресурса (i_{der}) формиран је синтезом демографског индекса (i_{dem}) и индекса образовања (i_o) уз укључивање корективног коефицијента k^2 :

$$i_{der} = k \times (i_{dem} + i_o)$$

Демографски индекс (i_{dem}) одражава општи смер демографских промена у претходном периоду, најважније индикаторе демографског потенцијала, као и старосну структуру становништва и заснива се на комбиновању четири базична демографска подиндикатора:

$$i_{dem} = \frac{iP_n}{P_{(n-1)}} \times p_{(0-14)} \times p_{f_{(20-29)}} \times i_v$$

¹ И. Нејашмић, Р. Мишетић, Синтетични показатељ демографских ресурса: допринос типологији хрватског простора, Хрватски географски гласник 72/1, 49-62 (2010)

² С циљем потпунијег сагледавања регионалних демографских ресурса, укључен је и утицај демографске масе (броја становника посматране општине) посредством корективног коефицијента k , чије су вредности дефинисане стандардизовањем релативне промене броја становника (коефицијент динамике), а у складу са методологијом Нејашмић, И. и Мишетић, Р. (2010).

Стручни рад

$i_{Pn/P(n-1)}$ – релативна промена броја становника (коефицијент динамике)

$p_{(0-14)}$ – учешће младог предфертилног становништва старости 0–14 година у укупном становништву

$p_{f(20-29)}$ – учешће млађег женског фертилног становништва старости 20–29 година у укупном женском становништву

i_v – индекс виталности, представља синтетички показатељ стварне и потенцијалне биодинамике становништва. Заснива се на синтези показатеља природног кретања становништва (општа стопа фертилитета [f] и општа стопа морталитета [m]), показатеља старосне структуре становништва (индекс старења [is]) и учешћа контингента становништва старости 20–39 година у укупној популацији ($p_{(20-39)}$). Индекс виталности је показатељ нивоа старости становништва и израчунава се на следећи начин:

$$i_v = \frac{f \times p_{(20-39)}}{m \times is}$$

Демографски индекс на целовит начин одсликава размере територијалних демографских неравномерности и сходно томе вредности индекса варирају, тако да подручја повољних демографских карактеристика, бележе високе (изнад просечне) вредности индекса, које понекад вишеструко превазилазе вредности индекса демографски угрожених подручја.

Индекс образовања (i_o) укључује два подиндикатора, који одражавају достигнути ниво образовања становништва, као и назнаке будуће заступљености образованог становништва:

$$i_o = p_{oIII} \times s_s$$

p_{oIII} – учешће становништва са завршеним терцијарним образовањем у укупном броју становника старости 25 и више година;

s_s – степен искоришћености студентског контингента становништва, као кључног носиоца развоја посматраног подручја. Представља учешће броја студената у популацији старости 20–24 године.

Табела 2. Преглед варијабли које улазе у састав индекса демографских ресурса (i_{der})

Ознака	Назив демографске варијабле
P_n	Укупан број становника (2017)
P_{n-1}	Укупан број становника (2011)
P_f	Укупан број женског становништва
$P_{(0-14)}$	Број становника млађих од 15 година
$P_{(25+)}$	Број становника старих 25 и више година
$P_{(20-24)}$	Број становника старости 20–24 године (студентска кохорта)
$P_{(20-39)}$	Број становника старости 20–39 година (млађе зрело становништво)
$P_{f(20-29)}$	Број женског становништва старости 20–29 година (млађи фертилни контингент)
$P_{f(15-49)}$	Број женског становништва старости 15–49 година (женски фертилни контингент)
$P_{(65+)}$	Број становника старих 65 и више година (контингент старог становништва)
P_{stud}	Број студената (2017)
P_{oIII}	Број становника са терцијарним образовањем (2017)
\bar{N}	Просечан број живорођених (2011–2017)
\bar{M}	Просечан број умрлих (2011–2017)

С обзиром на то да 95% општина бележи вредности индекса демографских ресурса у интервалу од 0 до 85, методологија рангирања је извршена тако што је управо вредност индекса 85 узета за доњу границу најповољнијег интервала, при чему је формирано шест типова демографских подручја (општина, области) у Републици Србији.

Табела 3. Типологија просторних јединица (општина) Србије према индексу демографских ресурса (*ider*)

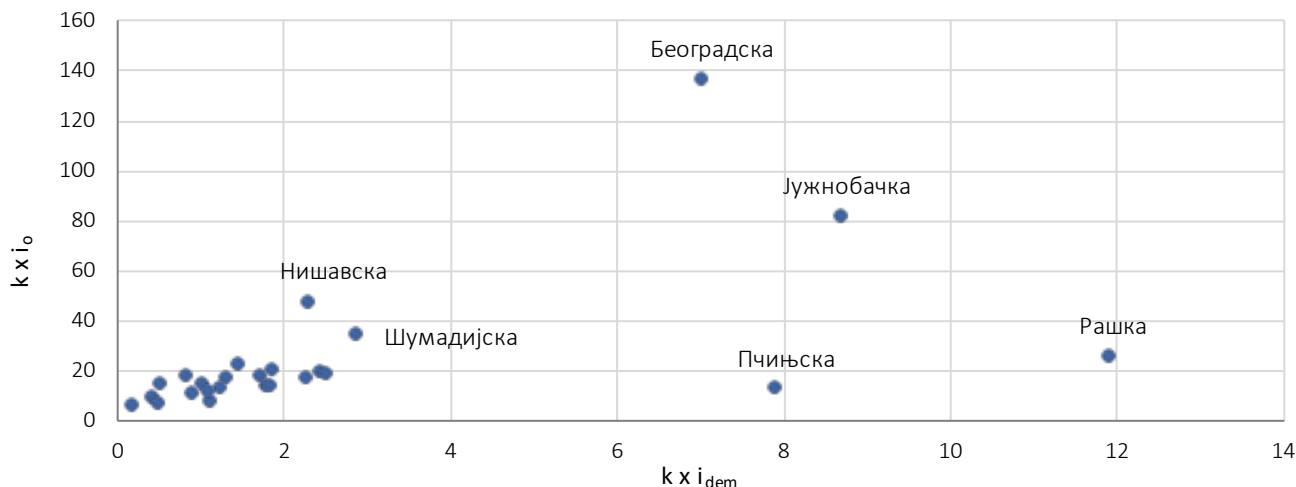
A	Подручје изразито повољних демографских ресурса	Изразито добре демографске одлике и потенцијали, врло висок ниво образовања, имиграција	≥ 85
B	Подручје повољних демографских ресурса	Врло добре, стабилне демографске одлике и потенцијали, висок ниво образовања	35,1–85
C	Подручје добрих демографских ресурса	Углавном добре демографске одлике и потенцијали, углавном добар ниво образовања	25,1–35
D	Подручје слабих демографских ресурса	Делимично добре демографске одлике и потенцијали, депопулација, углавном низак ниво образовања	15,1–25
E	Подручје веома слабих демографских ресурса	Врло слабе демографске одлике и потенцијали, изразита депопулација, углавном врло низак ниво образовања	5,1–15
F	Подручје изразито слабих демографских ресурса	Изразито слабе демографске одлике и потенцијали, „изумирање“, социодемографска депресија, изразито низак ниво образовања	≤ 5

Извор: Према методологији Нејашмић, И. и Мишетић, Р. (2010.), обрада РЗС.

Србија у целини са вредношћу индекса демографских ресурса (*ider*) од 21,6 припада типу D (Подручје слабих демографских ресурса), који карактерише депопулација и релативно низак ниво образовања, а што се пре свега односи на неразвијено и пригранично подручје.

Регионално посматрано, индекс демографских ресурса (*ider*) има широк распон вредности од 6,9 (Зајечарска област) до 144 (Београдска област). На изражен проблем регионалних диспаратитета, указује и то да Београдска област бележи скоро седам пута већу вредност индекса демографских ресурса у односу на просек Србије или чак 20 пута превазилази одговарајући индекс Зајечарске области. Типу А (подручје изразито повољних демографских ресурса) припадају Београдска (144) и Јужнобачка област (91,2), као подручја изразите концентрације становништва, на шта су одлучујући утицај имале унутрашње миграције (локалне и регионалне миграције), чиме су формирано снажни популациони потенцијали. У прилог томе говори и чињеница да је током 2017. године 120 355 лица променило пребивалиште, односно трајно се преселило из свог досадашњег места становања у друго место унутар Србије, а највише их се доселило управо у Београд (49 494) и у Регион Војводине (27 362). Највећи број области у Србији припада категорији D, коју карактеришу слаби демографски ресурси, што захтева посебан сценарио развојне подршке. Карактеристично је да се зоне демографски угрожених подручја шире и формирају два релативно компактна и просторно велика, депопулациона подручја у источним, западним и југозападним деловима Србије, али и у непосредној близини највећих урбаних агломерација у Републици.

Графикон 4. Позиционирање области према демографском индексу (i_{dem}) и индексу образовања (i_o)

Београдска и Јужнобачка област издвајају се као подручја најизраженије позитивне корелације демографског и образовног индекса, насупротив Пчињској и Рашкој области, где индекс образовања, значајно заостаје у односу на демографски индекс (графикон 4).

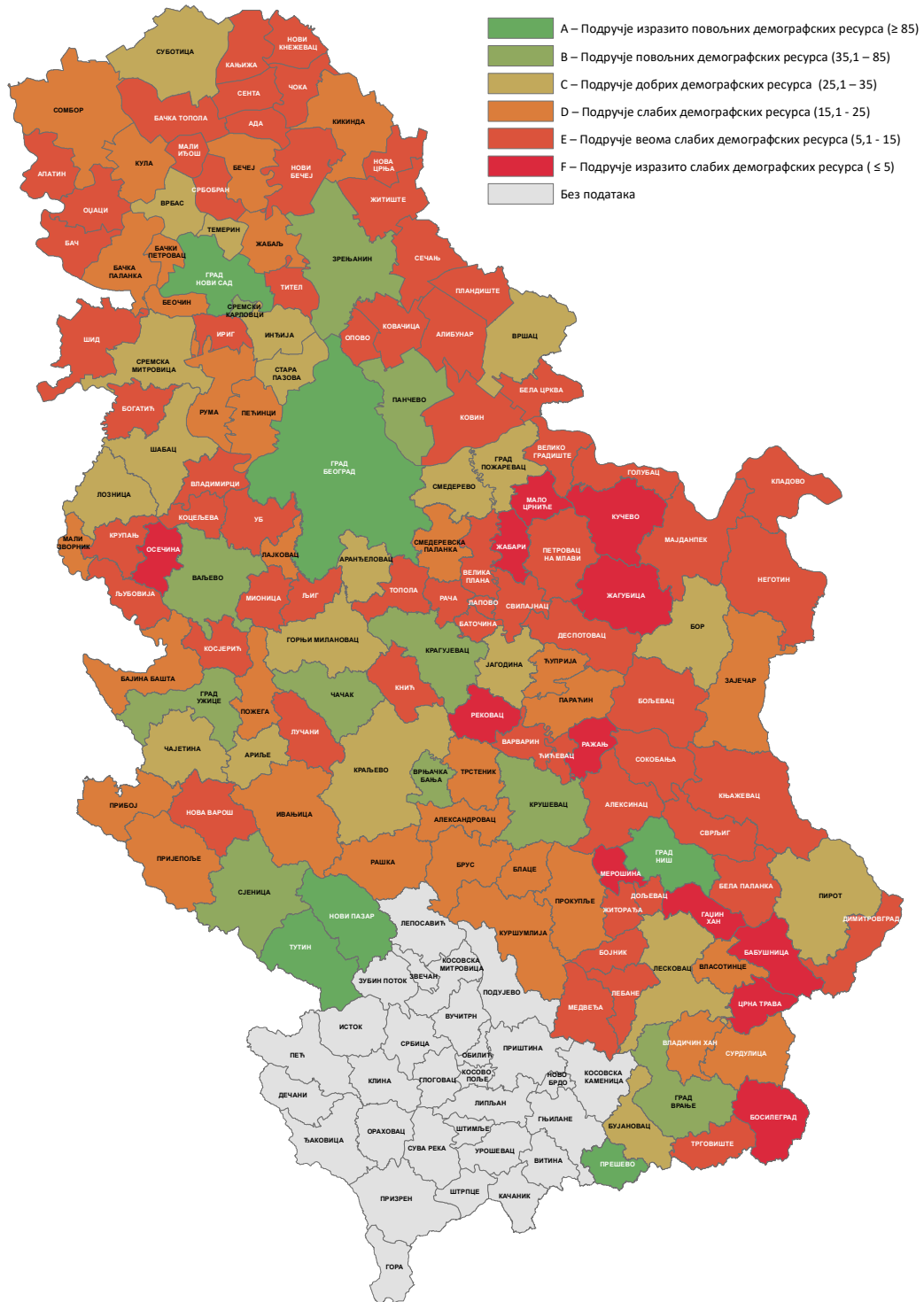
Типологија области према индексу демографских ресурса (i_{der})

Тип А	Тип В	Тип С	Тип D	Тип Е	Тип F
Београдска Јужнобачка	Нишавска Шумадијска Рашка	Моравичка Златиборска Јужнобанатска Пчињска Сремска	Средњобанатска Севернобачка Расинска Колубарска Мачванска Подунавска Поморавска Пиротска	Јабланичка Топличка Западнобачка	Борска Севернобанатска Браничевска Зајечарска

Посматрано на нивоу општина, индекс демографских ресурса указује да чак 64 општине у Србији припадају групацији веома слабих демографских ресурса (Е), а 12 групацији изразито слабих демографских ресурса (F), при чему се општине Црна Трава, Гаџин Хан, Бабушница и Рековац већ традиционално издвајају као демографски најугроженија подручја.

Развојне последице демографског старења подручја Србије (107 или 74% општина припада групи D, Е и F) огледају се у ниској привредној активности и нивоу развијености мереног преко бруто додате вредности – чак 69 општина је у 2017. години остварило испод 30% просечног БДВ-а Србије. Међутим, и подручја која спадају у групе демографски стабилног и прогресивног подручја не успевају да обезбеде виши економски ефекат, јер општине Нови Пазар, Тутин, Сјеница и Прешево остварују свега од 6% до 24% просечног БДВ-а Републике. Баланс између обима и структуре популације, образовног нивоа и виталности једино је остварен у градовима – Београд, Нови Сад и Ниш, у којима се флексибилношћу тржишта рада, квалификационом структуром и концентрацијом становништва може обезбедити адекватна понуда радне снаге као одговор на потребе промене и развоја сектора привреде и услуга.

Карта 1. Просторна подела (типологија) општина према индексу демографских ресурса (i_{der})

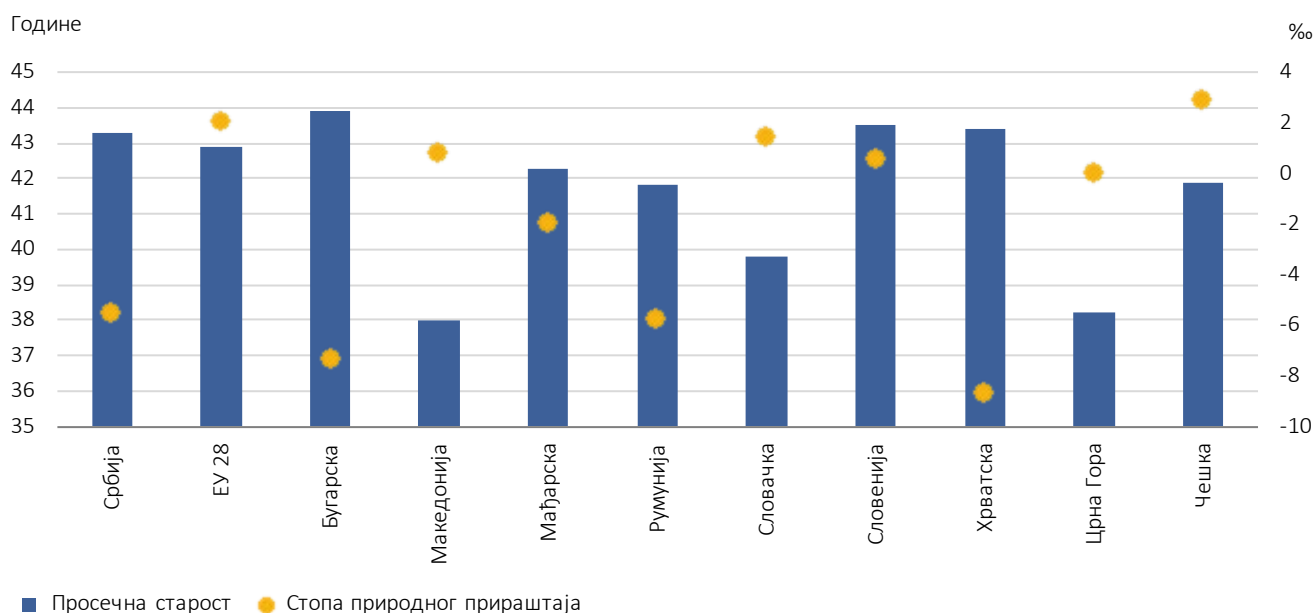

Стручни рад

Демографски индикатори иницирају закључак да регионална развојна политика мора да у стратешким одлукама апострофира мере којима се одређује будући демографски потенцијал Србије у целини, а посебно њених већ сада угрожених подручја.

Број становника ЕУ бележи константан раст, а пројекције показују да ће се раст наставити до 2035. године. Најбитнији фактор тог раста је механичко кретање становништва, јер је процес старења становништва увелико присутан у целој Европи. Одговор већине држава зоне ЕУ на овај процес су велика улагања у мере популационе политике, услед чега и бележе позитиван природни прираштај, док је ситуација у новијим чланицама ЕУ сличнија оној у Србији.

Графикон 5. Природни прираштај и просечна старост по земљама, 2017.

С циљем достизања одрживог демографског развоја Србије, као приоритет се намеће повећање природног прираштаја. Међутим, да би становништво достигло предвиђени стадијум стационарног (становништво у коме ће следеће генерације бити исте величине као и постојеће), а како би се надокнадили досадашњи губици, ниво репродукције би у почетку морао бити изнад нивоа потребног за просто обнављање становништва, а треба имати у виду и да се промене у овој области не дешавају нагло и спонтано. Улога државе на свим нивоима у решавању ових проблема је значајна. На примеру неких европских држава може се видети да најефикасније мере представљају финансијска подршка породици и помоћ у усклађивању пословних и родитељских обавеза.

Мере популационе политике у Србији, које таргетирају феномен недовољног рађања деце и његове последице, заснивају се на документима стратешког типа, као што су Стратегија подстицања рађања и Национална стратегија за родну равноправност. Такође, две директне мере популационе политике важне за подстицање рађања у Србији односе се на родитељски додаток и одсуство поводом рођења детета. Ове мере су прописане Законом о финансијској подршци породици са децом („Службени гласник РС“, број 50/18) и Законом о раду („Службени гласник РС“, број 95/18).

1. Макроекономске прогнозе

1.1. Водећи индикатори

С циљем обезбеђивања боље дијагностике, селекције и евалуације макроекономских показатеља којима се најбоље може описати кретање домаће привреде, на основу оригиналног аналитичко-истраживачког рада Републичког завода за статистику формиран је макроеконометријски систем композитних водећих индикатора привредне активности Србије. Водећи композитни индикатори представљају аналитичко средство у предвиђању коњуктурних кретања привредне активности. Обухватају детекцију обртних цикличних тачака, минимума и максимума, да би резултирали антиципацијом фазе привредног циклуса домаће привреде у будућем периоду.

Сваки од развијених композитних индикатора РЗС-а по секторима састоји се од великог броја пондерисаних индикатора сваког сектора засебно. У детекцији варијабли које су ушле у приказане композитне индикаторе анализирани су све макроекономске области и анкете о очекивањима привредних субјеката у привреди Србије, која се спроводи по методологији Евростата. Развијени систем композитних водећих индикатора РЗС-а предњачи циклусима привредне активности, у просеку, за око шест месеци и, у комбинацији са економетријским моделима, омогућава квантитативну евалуацију динамике годишње стопе раста привредне активности у кратком року, на кварталном и годишњем нивоу са високим нивоом поузданости. У наставку ће бити презентована фамилија водећих индикатора по секторима и одговарајуће прогнозе.

1.1.1. Грађевински индикатор привредне активности Србије – ГРИПАС

Композитни индикатор ГРИПАС предњачи циклусу бруто додате вредности грађевинарства у просеку за око два квартала, а његов основни задатак је детекција коњуктурних кретања БДВ-а грађевинарства у наредном периоду. Будући да је високо корелисан са кретањем укупног броја одобрених грађевинских дозвола, укупног броја часова рада на градилиштима и бројем радника на градилиштима, индикатор ГРИПАС укључује и информације о производњи и набавци грађевинског материјала и опреме, као и предвиђену вредност радова, рефлектујући све релевантне утицаје на грађевинску активност.

На основу кретања овог индикатора, у другом кварталу 2019. очекује се раст грађевинске активности од око 6,5%, а у целој 2019. години од око 8,0%.

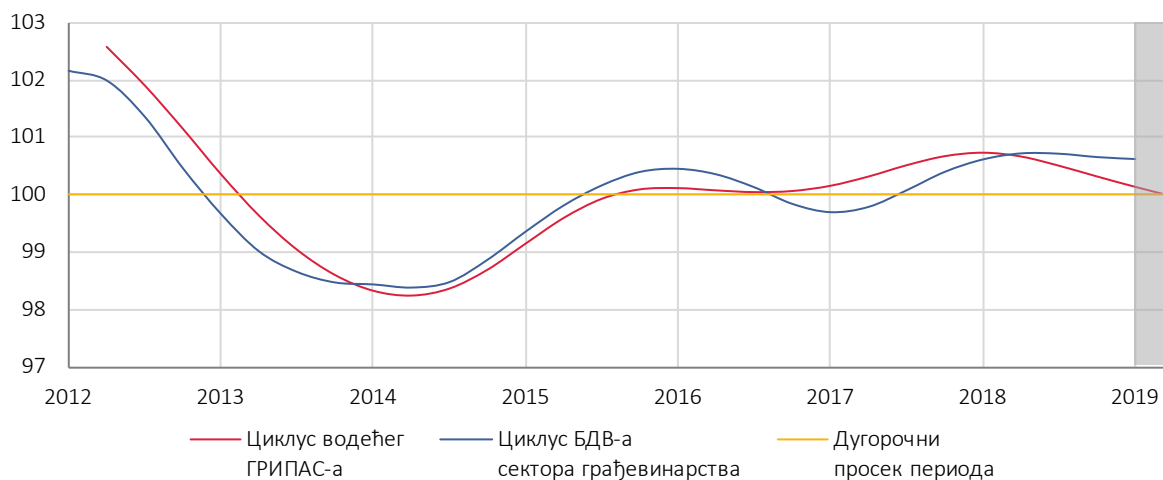
Имајући у виду изражену динамичку и стохастичку природу грађевинске активности у Србији и високе варијансе у стопама раста (и након искључења сезонског фактора из података), калибрацијом модела алтернативно је примењен и сценарио високих стопи раста БДВ-а грађевинског сектора од око 15,0% у другом кварталу 2019, као и 17,0% за целу годину, имајући у виду тек најављене реализације новог инвестиционог импулса, којег на бази свих тренутно расположивих података није било могуће антиципирати водећим индикатором ГРИПАС, већ искључиво калибрацијом модела.

Сходно томе, први сценарио је главни, а други сценарио је *ex ante* сценарио, у којем је покушано укључивање неких додатних најављених информација, тј. претпостављених реализација почетка изградње (као, на пример, цевоводне инфраструктуре „Турског тока“, даље реализације пројекта брзих пруга Београд–Будимпешта итд.). Други сценарио заправо представља покушај укључивања очекивања о реализацији најављених пројеката у одређеним временским роковима и има смисла само ако се поштују рокови завршетка сваке етапе на време, у противном се губи ефекат најављених очекивања. Овакве информације о очекивањима није било могуће обухватити водећим индикатором, па стога други сценарио представља допунски модел са калибрацијом раста.

Даља аналитичко-истраживачка активност, која је значајно интензивиранија у РЗС-у, по питању прогноза свих манифестација грађевинске производње, омогући ће благовремено антиципирање и оваквих *ex ante* ефеката кроз призму водећег индикатора ГРИПАС, који ће своју презентацију добити у неком од наредних бројева Трендова.

1. Макроекономске прогнозе

Графикон 1.1. Циклуси ГРИПАС-а и БДВ-а грађевинарства (Q1 2012 – Q2 2019), стандардизовани подаци

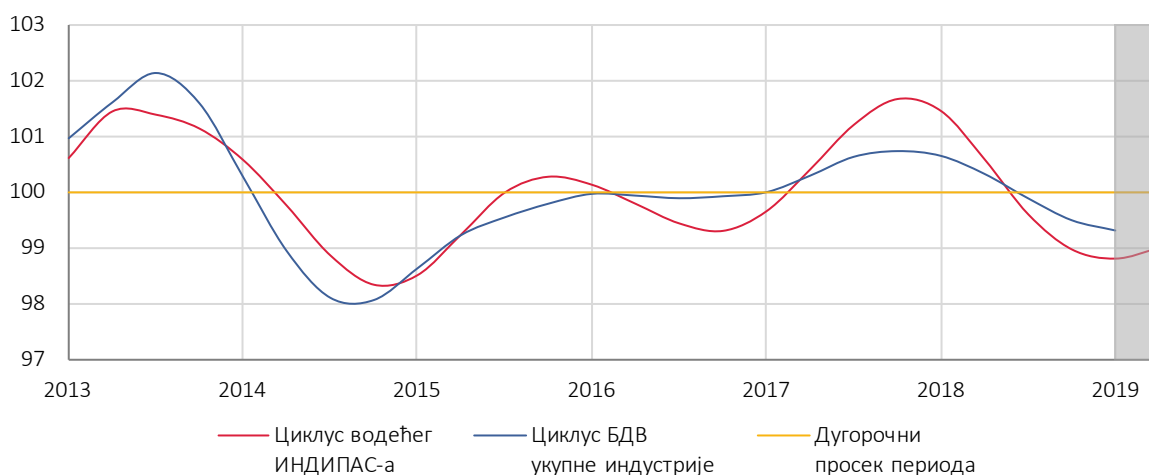

1.1.2. Индустијски индикатор привредне активности Србије – ИНДИПАС

Водећи индикатор индустријске производње – ИНДИПАС – има за свој коначни циљ прогнозу БДВ-а укупне индустрије за целу годину и омогућује антиципацију кретања БДВ-а индустријског сектора за 1-2 квартала унапред.

На основу кретања овог индикатора, оцењено је да се од другог квартала 2019. очекује почетак убрзања раста укупне индустрије. Сагласно водећем индикатору ИНДИПАС, у другом кварталу 2019. очекује се годишњи раст БДВ-а укупне индустрије од око 0,8%. Даљом применом модела изведена је и прогноза стопе раста БДВ-а укупне индустрије за 2019. годину од око 2,6%, чији би допринос укупној стопи раста БДП-а износио око 0,6 п. п.

Графикон 1.2. Компарација циклуса водећег ИНДИПАС-а и БДВ-а укупне индустрије, стандардизовани подаци (Q1 2013 – Q2 2019)

1. Макроекономске прогнозе

1.1.3. Трговински индикатор привредне активности Србије – ТИПАС

На основу структурног модела водећег индикатора ТИПАС, за други квартал 2019. прогнозиран је међугодишњи раст кретања БДВ-а трговине на велико и мало у износу од око 6,1%, док је на основу модела укупних услуга прогнозиран међугодишњи раст од 3,4%. Овакав прогресивни импулс раста БДВ-а сектора трговине на велико и мало, саобраћаја, складиштења, смештаја и исхране додатно је условљен позитивним фискалним шоком из првог квартала 2019, услед раста зарада у јавном сектору, а који се индиректно одразио и на раст зарада у приватном сектору (тзв. демонстрациони ефекат³).

Према резултатима модела у другом кварталу 2019, очекивани раст сектора БДВ-а трговине на велико и мало допринео би расту стопе БДП-а за око 1,0 п. п. (а расту стопе БДВ-а укупних услуга од око 2,0 п. п.), док би, с друге стране, БДВ укупних услуга допринео расту стопе БДП-а за око 1,7 п. п.

Даља примена модела омогућила је извођење прогноза и за целу 2019. годину, где се за укупне услуге очекује међугодишњи раст од око 3,3% и сходно томе допринос укупној стопи БДП-а од око 1,7 п. п.

Графикон 1.3. Циклус БДВ-а укупних услуга, стандардизовани подаци (Q1 2008 – Q2 2019)

1.1.4. Прогноза цене горива у Србији на основу модела водећег индикатора (ИПЦ-Г)

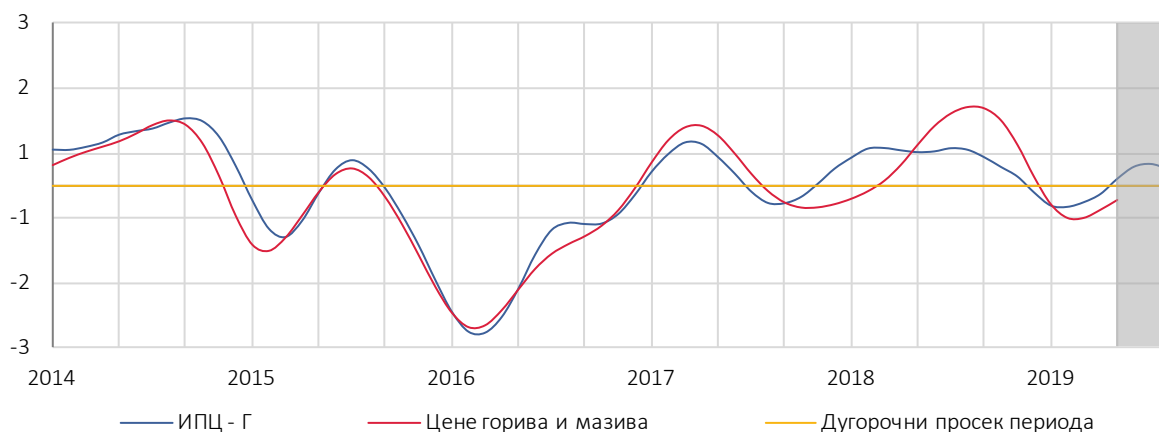
Прогноза цене горива у Србији остварена је моделом водећег индикатора за прогнозу цене горива и мазива у Србији (ИПЦ-Г), који је методолошки презентован у претходном броју Трендова. Сам индикатор представља пондерисан композитни индикатор који садржи информације о кретању најрелевантнијих индикатора⁴ на цену горива у Србији и у свом кретању предњачи цени горива и мазива у Србији за око највише за 2-3 месеца. Модел водећег индикатора цене горива у Србији (ИПЦ-Г) производ је оригинално аналитичко-истраживачког рада РЗС-а.

³ Концепт раста номиналних нето зарада у јавном сектору (које у Србији чине око 30% варијабилитета укупних нето зарада) као покретача потрошачког импулса домаће тражње и тражње за увозном потрошачком робом, Станчић, К., Катић, Г., „Концепт 'демонстрационог ефекта' раста номиналних нето зарада у јавном сектору на раст укупних номиналних нето просечних зарада“, часопис Макроекономске анализе и трендови, мај 2019.

⁴ Индикатор обухвата: светску цену сирове нафте типа *BRENT*, вредност фјучерса *WTI* сирове нафте (типа *Cushing Oklahoma*), просечну цену америчке сирове нафте *WTI* при првој куповини са нафтних поља, валутни однос долара према еврџу, залихе у производњи сирове нафте на територији Србије и увоз нафте, нафтних деривата у Србију.

1. Макроекономске прогнозе

Графикон 1.4. Водећи индикатор (ИПЦ-Г) и индекс потрошачких цена горива и мазива у Србији, одступање од дугорочног тренда периода (%), стандардизовани подаци (јануар 2014 – август 2019)

Дијагноза стања до другог квартала 2019:

- У мају 2019, после четири месеца узастопног пада дошло је до раста цене сирове нафте на светском тржишту, која се и почетком јуна задржала на вишем нивоу, са значајно израженом нестабилношћу. Основни узроци повишене волатилности цене сирове нафте на светском тржишту били су међусобни трговински рат Кине и САД, као и тензије између САД и Мексика. С друге стране, пад вредности индустријске производње у великом броју земаља додатно је узроковао најаву успоравања привредне активности и њен утицај на мању тражњу за нафтом од очекиваног. Смањење производње сирове нафте у Венецуели и Ирану, као и договор са Саудијском Арабијом о смањењу производње с краја 2018, довеле су до тога да је у мају 2019. Организација земаља извозница нафте (*Organization of the Petroleum Exporting Countries*) остварила најмању производњу још од јула 2014. године. Паралелно с тим, контаминација руског нафтовода „Дружба“ такође је утицала на смањене испоруке нафте светском тржишту и активирање веће производње на северноморским платформама које могу бити супститут за смањену испоруку руске нафте *URAL*.
- Након првих пет месеци 2019. године (са стањем средином јуна), амерички долар је апрецирао за 0,8% у односу на евро.
- У другом кварталу 2019, сходно моделу, очекује се да ће индекс цена горива и мазива у Србији остварити међугодишњи раст од око 2,3%, доприносећи укупној инфлацији потрошачких цена са око 0,14 п. п.

Прогноза стања за трећи квартал 2019:

- Експертска очекивања за цену нафте у другој половини 2019. године су да ће се она мало повећати у односу на тренутан ниво (средином јуна цена је била 63,3 долара по барелу), услед већ остварене смањене производње ОПЕКС-а, као и смањења залиха у летњим месецима. Сходно томе, очекивања су да ће цена светске нафте типа *BRENT* у III кварталу 2019. бити на нивоу од око 67,0 долара по барелу, а у IV кварталу око 68,0 долара по барелу.
- Узимањем у обзир тенденције кретања свих горе описаних егзогених варијабли, обједињених и пондерисаних у композитни водећи индикатор цене горива (ИПЦ-Г), у трећем кварталу 2019. очекује се међугодишњи раст цена горива и мазива за око 0,2%. Дакле, очекује се да ће цена горива остати релативно стабилна, на незнатно вишем нивоу у односу на II квартал 2019. То би значило кумулативан међугодишњи раст цене горива и мазива у прва три квартала 2019. од око 1,6%.
- Као резултат примене модела водећег индикатора (ИПЦ-Г) и прогнозе цена горива и мазива за трећи квартал 2019, могуће је извести и прогнозиране просечне вредности малопродајне цене литре евродизела и безоловног бензина. Дакле, у трећем кварталу 2019. очекује се цена по литри евродизела од око 165 динара, а европремијум безоловног бензина од око 153 динара.

1. Макроекономске прогнозе

1.2. Модел прогнозе пољопривреде – систем АГРИПАС

Прогноза кретања сектора пољопривреде, на основу система АГРИПАС, базира се на два међусобно интегрисана главна модела: моделу биљне производње и моделу сточарске производње, чији је основни задатак прогноза БДВ-а укупне пољопривредне производње и њен утицај на БДП. Структурни модел за прогнозу пољопривредне производње АГРИПАС резултат је оригиналног истраживачко-аналитичког рада РЗС-а.

Модел биљне производње обухвата засебно моделирање производње пшенице и кукуруза, узимајући у обзир факторе падавина у сетвеним периодима, као и периодима генеративних фаза – од бокорења, убрзаног раста до фазе наливања зрна стрних жита и кукуруза, процену жетвених површина, варијабле сушних година биљних култура, индикаторе влаге земљишта (стандардизовани индекс падавина и Палмеров Z индекс) и остало. Резултати процена кретања пољопривреде, базирани на моделу биљне производње, даваће се у мају и септембру, кад је оквирно могуће извести коначни пољопривредни резултат и његов квантитативни утицај на стопу БДП-а у текућој години.

Модел сточарства базиран је на структурном моделу прираста стоке и моделу примарних производа сточарства (који је у највећој зависности од резултата модела производње млека).

Дијагноза досадашње фазе производног циклуса од почетка сетве и прогноза за 2019:

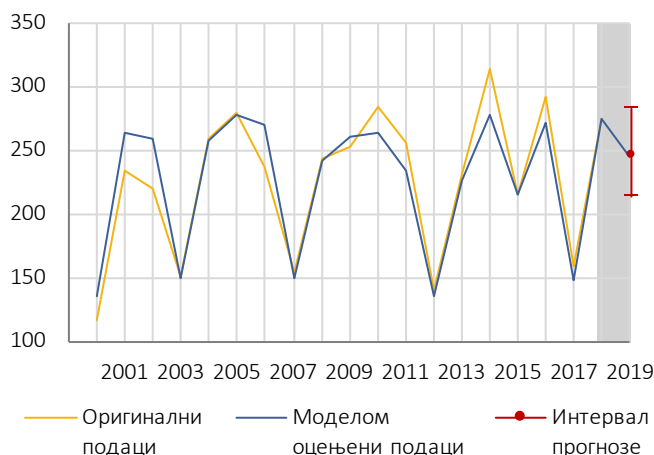
- 1) У вези са укупном производњом жита, важно је напоменути да се мала количина падавина у сетвеном периоду и фази ницања пшенице одразила на отежану обраду земље и мању засејану површину у односу на сетву озиме пшенице из претходног производног циклуса и висок ризик од споријег и неуједначеног ницања семена.
- 2) Овогодишњи низак ниво зимске влаге у земљишту и недовољно падавина у фази бокорења и влатања и интензивног пораста пшенице и осталих стрних жита у периоду март–април додатно је угрозио висок принос у овогодишњој сезони. Очекује се да ће киша која је обилно почела да пада крајем априла и почетком маја ове године делимично поправити пшенично зрно које је дуже време оскудевало у влази. С друге стране, ни преобилне падавине нису добре за развој пшеничног стабла, јер могу довести до појаве биљних болести и полагања стабљике.
- 3) Такође, треба навести и рекордну вредност стопе раста производње пшенице у тонама у 2018. (за 29,8% више него у 2018) у последњих 14 година. Све су ово били најбитнији ограничавајући фактори прогнозе овогодишњег рода стрних жита, који су апроксимирани у раду система за прогнозу пољопривредне производње АГРИПАС-а.
- 4) С друге стране, овакав сценарио мајских падавина за сада погодује засејаном кукурузу и његовим почетним фазама развоја стабљике (V3, V6). За кукуруз је, према насталој ситуацији у мају, почев од периода сетве у априлу, вероватно био битнији фактор температуре од падавина, јер што је време топлије, то је и развој биљке бржи.
- 5) На основу развијеног модела падавина, као и просечних падавина у фазама метличења, свилања и наливања зрна кукуруза, очекивани приноси кукуруза неће бити на нивоу прошлогодишњих (који су били највећи у последњих 14 година), него на нивоу незнатно испод дугогодишњег просека. Слично као и код стрних жита, стопа раста рода кукуруза од 73,3% у 2018. години рекордна је у последњих 17 година и, сходно томе, за овогодишњи род већи изазов да се такав резултат понови.
- 6) Имајући у виду све претходно наведено, у 2019. години се очекује пад БДВ-а биљне производње, у односу на 2018. годину, од око -6,6%. Према моделу сточарства очекује се годишњи раст БДВ-а сточарске производње од око 1,7%.
- 7) Укупно посматрано, процене су да ће негативни допринос биљне производње на стопу БДВ-а укупне пољопривредне производње износити око -4,4 п. п., а допринос производње сточарства око 0,5 п. п., укупно резултирајући годишњим падом БДВ-а пољопривредне производње у 2019. години за око -3,8%.

1. Макроекономске прогнозе

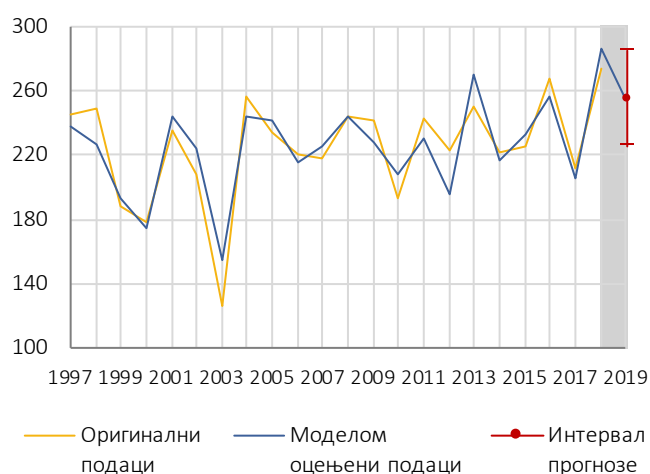
8) У 2019. години, допринос годишњој стопи раста БДП-а сектора пољопривреде био би негативан и износио би око -0,2 п. п.

9) Коначну пројекцију БДВ-а пољопривредне производње у 2019. години заокружићемо у септембру 2019. објављивањем резултата АГРИПАС-а, на основу реализованих инпута модела, када ћемо формирати и интервал пољопривредне производње, и њен коначан оквиран утицај на БДП. Тада ће уједно и проверити успешност прогностичких претпоставки и резултата на основу првобитне овде приказане прогнозе.

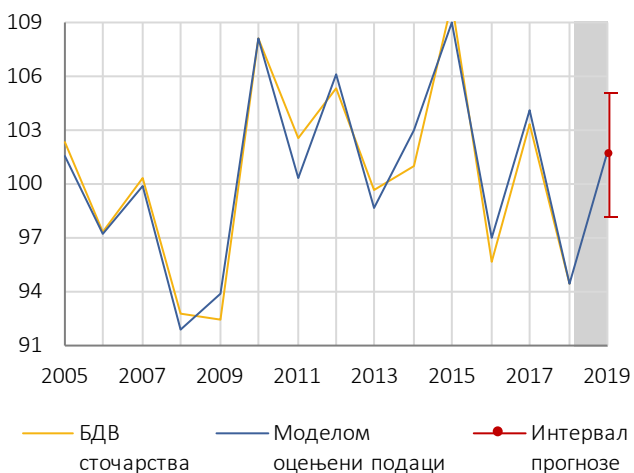
Графикон 4. Стварно и моделом оцењена производња кукуруза у тонама, базни индекси (просек 1947 = 100)

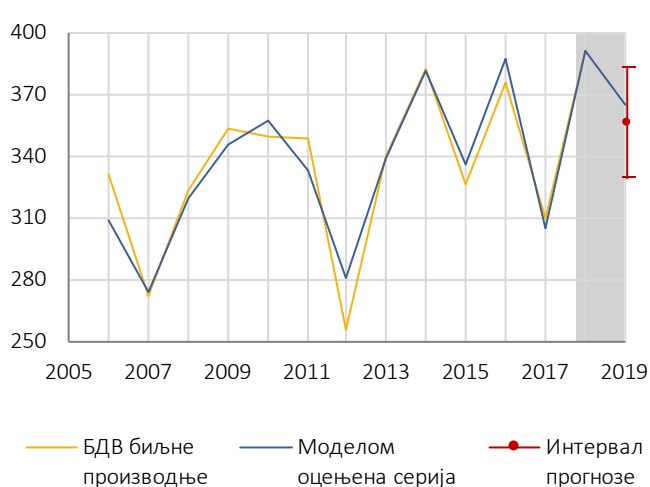
Графикон 5. Стварно и моделом оцењена производња пшенице у тонама, базни индекси (просек 1947 = 100)

Графикон 6. Стварно и моделом оцењен БДВ сточарства, ланчани индекси (година у односу на претходну годину)

Графикон 7. Стварно и моделом оцењен БДВ биљне производње, базни индекси (просек 1947 = 100)

1. Макроекономске прогнозе

1.3. Резиме добијених резултата водећих индикатора по секторима БДВ-а, за други квартал 2019. и целу годину

Табела 1. Прогнозе БДВ-а изабраних сектора и њихови процењени доприноси БДП-у

	Пољопривреда	Порези и доприноси	Индустрија	Грађевинарство	Услуге
Q2 - 2019					
Годишње стопе раста, %	-0,8	2,4	0,8	6,5 (15,0) ¹	3,4
Доприноси стопи раста БДП-а (у п. п.)	-0,1	0,4	0,2	0,3 (0,7) ¹	1,7
2019					
Годишње стопе раста, %	-3,8	2,5	2,6	8,0 (17,0) ¹	3,3
Доприноси стопи раста БДП-а (у п. п.)	-0,2	0,4	0,6	0,4 (0,8) ¹	1,7

¹ Алтернативно је примењен већ описани сценарио високих стопи БДВ-а грађевинског сектора од око 15,0% у другом кварталу 2019, као и 17,0% за целу годину, имајући у виду најављене реализације новог инвестиционог импулса „Турског тока“.

2. Бруто домаћи производ

2.1. Кретање бруто домаћег производа

У првом кварталу 2019. године остварен је раст БДП-а од 2,5% у односу на исти период претходне године. Поред услужног сектора, који је и даље доминантан носилац раста (2,0 п. п.), допринос расту БДП-а дала је и грађевинска активност (0,4 п. п.), због интензивирања реализације значајних инфраструктурних пројеката.

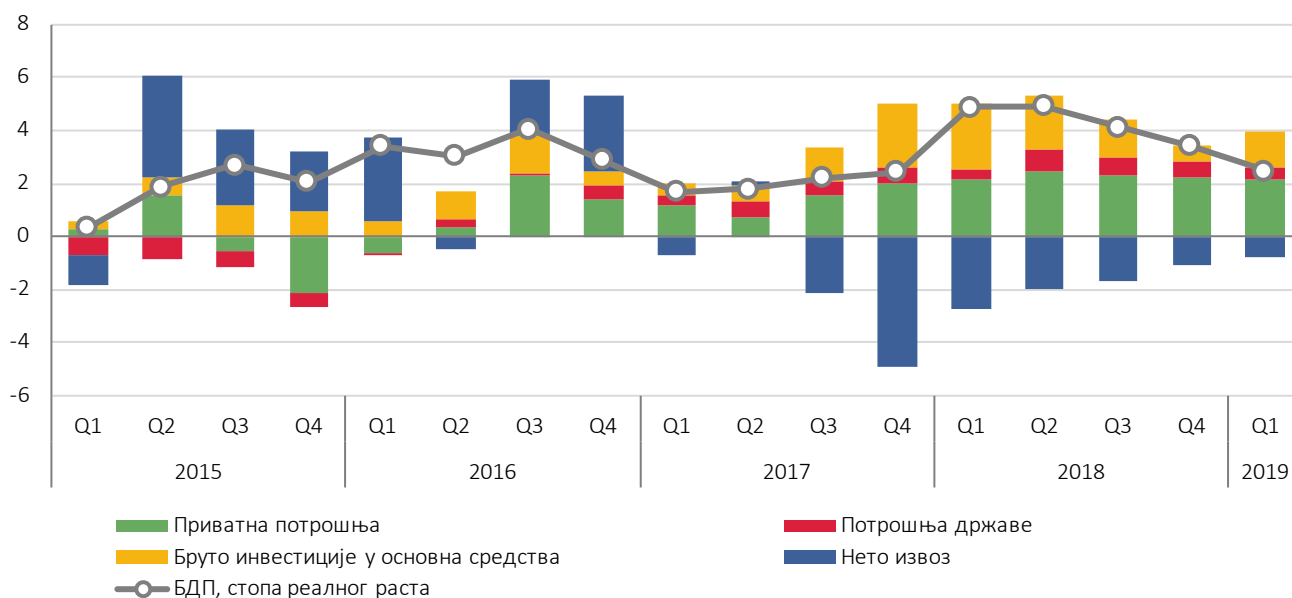
Посматрано по агрегатима употребе, расту БДП-а у првом кварталу 2019. године, у односу на исти период претходне године, највише је допринела приватна потрошња (2,2 п. п.) са оствареним реалним растом од 3,2%. У првом кварталу 2019. године појачана је динамика инвестирања, што резултира позитивним доприносом овог агрегата реалном расту БДП-а од 1,4 п. п. (табела 2.1).

Табела 2.1. БДП – агрегати употребе, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2017 – Q1 2019. (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
БДП	1,7	1,8	2,2	2,4	4,9	4,9	4,1	3,4	2,5
Приватна потрошња	1,7	1,0	2,1	2,9	3,1	3,4	3,3	3,2	3,2
Државна потрошња	2,3	3,6	3,5	3,6	2,1	4,8	4,0	3,3	2,5
Бруто инвестиције у основна средства	3,1	3,8	7,5	13,5	16,3	11,6	8,3	3,2	8,4
Извоз	7,8	9,3	9,9	5,7	9,2	6,6	9,3	10,6	9,3
Увоз	8,4	8,2	13,4	14,4	13,2	9,4	11,4	10,9	9,4

Континуирано смањење негативног доприноса нето извоза расту БДП-а из 2018. године (посматрано по кварталима - 2,7, -2,0, -1,7 и -1,1 п. п.) наставља се и у првом кварталу 2019. године (-0,8 п. п.).

Графикон 2.1. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – агрегати употребе

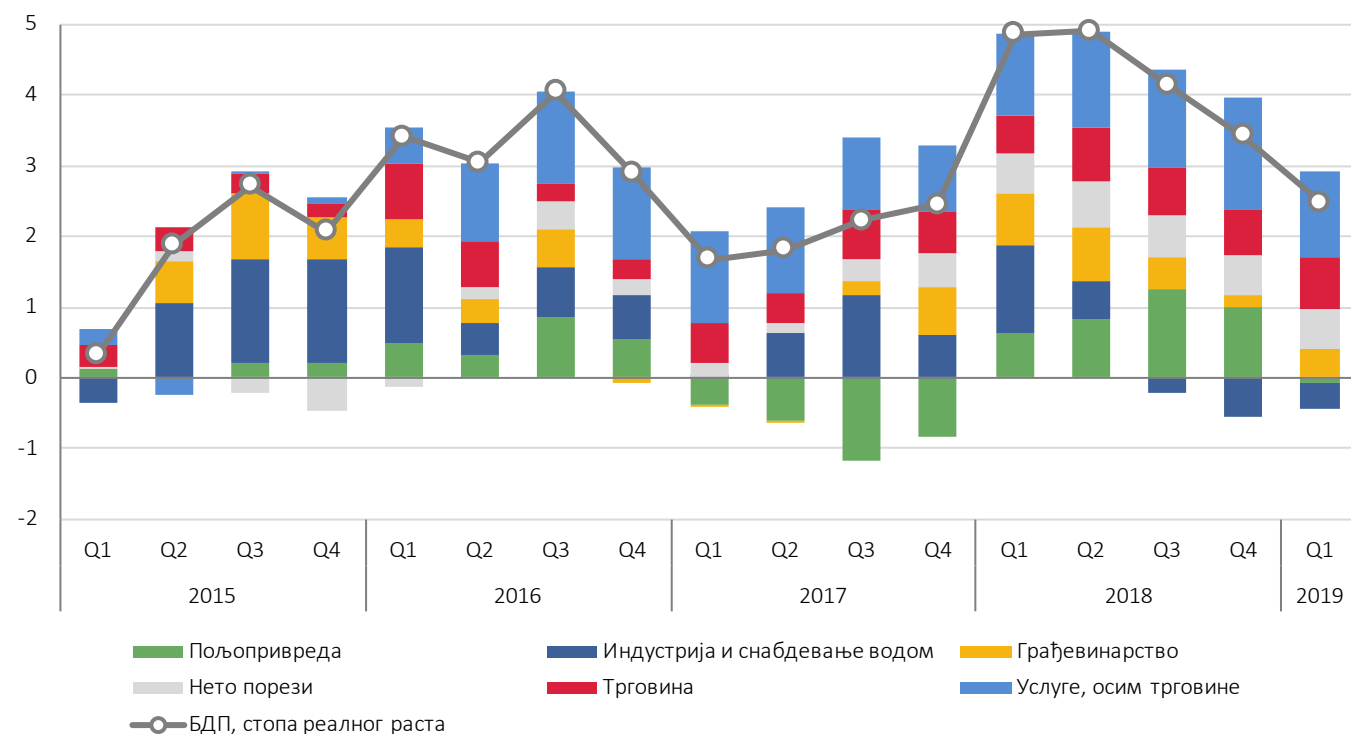
2. Бруто домаћи производ

Посматрано са производне стране, највећи позитиван допринос расту БДП-а у првом кварталу 2019. године потиче од услужног сектора – услуге, осим трговине, 1,2 п. п., и трговина, 0,7 п. п. Поред услуга, делатност грађевинарства је, са оствареним двоцифреним растом од 12,3%, такође значајан фактор раста БДП-а (0,4 п. п.) (табела 2.2).

Табела 2.2. БДП – производна страна, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2017 – Q1 2019. (%)

(Промене, према истом периоду претходне године)	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
БДП	1,7	1,8	2,2	2,4	4,9	4,9	4,1	3,4	2,5
Пољопривреда	-7,7	-10,6	-13,7	-11,4	12,6	15,9	17,2	15,6	-3,1
Индустрија и снабдевање водом	0,1	2,9	5,6	2,8	5,5	2,4	-1,0	-2,5	-1,6
Грађевинарство	-0,5	-0,4	4,1	16,0	26,7	20,4	9,9	2,7	12,3
Трговина	5,4	3,8	6,4	5,2	4,9	6,6	5,8	5,5	6,7
Услуге, осим трговине	3,2	3,1	2,6	2,4	2,8	3,4	3,6	4,1	3,0
Нето порези	1,2	0,6	1,9	2,9	3,4	3,7	3,5	3,4	3,3

Графикон 2.2. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – производна страна

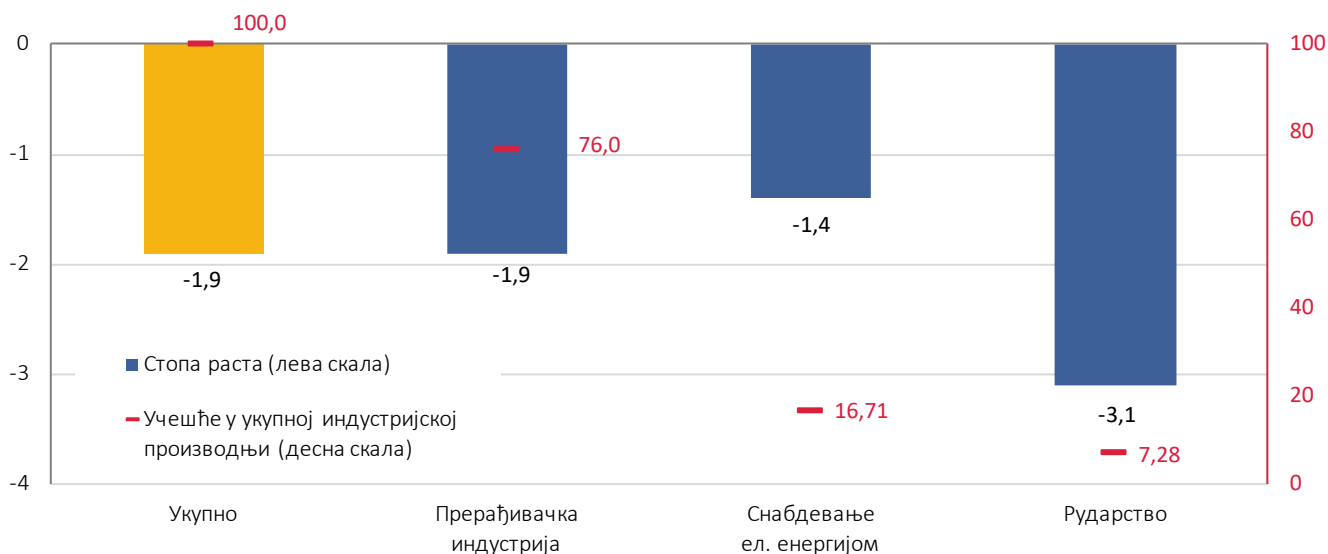

3. Индуријска производња

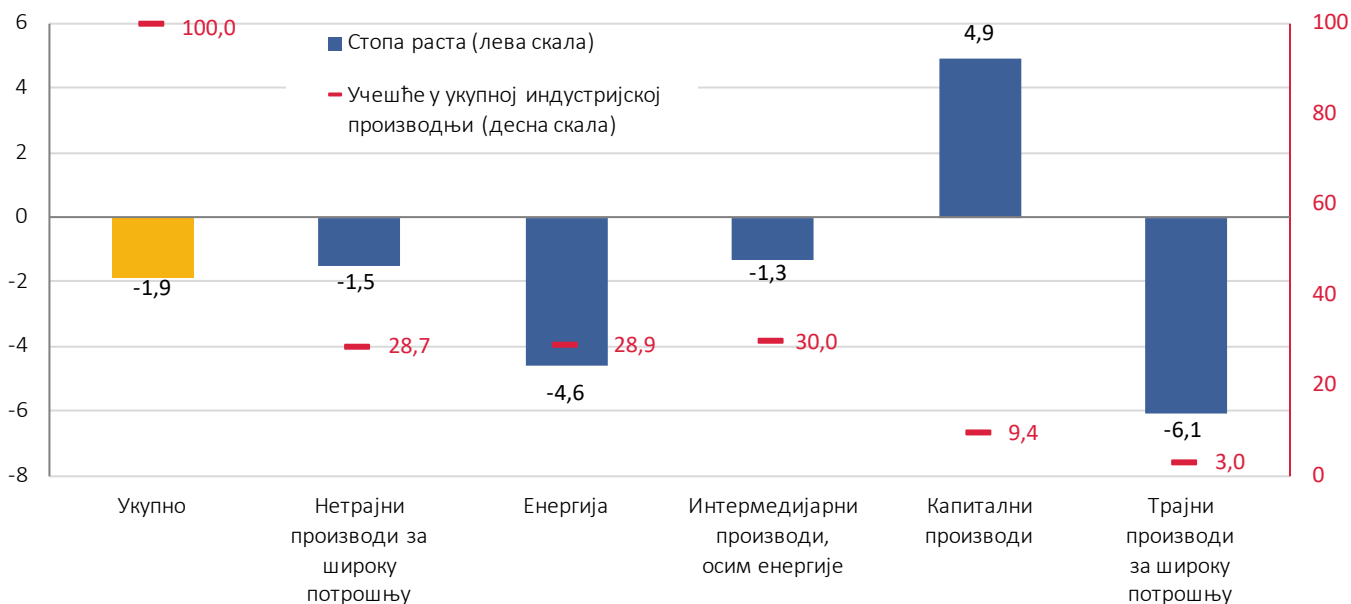
3.1. Укупна индуријска производња

Укупна индуријска производња у Србији у првом кварталу 2019. била је мања за 1,9% него у истом периоду 2018. године. Пад је забележен у свим секторима: у Прерађивачкој индуријси -1,9%, Снабдевању ел. енергијом, гасом, паром и климатизацији -1,4% и Рударству -3,1%.

Графикон 3.1. Кумулативно кретање укупне индуријске производње и њених сектора (%)
(Q1 2019. у односу на Q1 2018)

Графикон 3.2. Стопе раста индуријске производње, по намени (%)
(Q1 2019. у односу на Q1 2018)

3. Индустриска производња

Прерађивачка индустрија је, са падом од 1,9%, највише допринела негативном расту индустриске производње: -1,5 п. п. Сектори Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација и Рударство допринели су порасту индустриске производње са по -0,2 п. п.

Табела 3.1. Индустриска производња, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1+Q2 ¹
Индустриска производња – укупно	101,1	103,1	107,0	104,1	105,9	102,3	98,6	98,7	98,1	98,5
Прерађивачка индустрија	105,9	105,0	108,7	105,7	104,9	102,1	101,0	100,0	98,1	100,0
Снабдевање ел. енергијом	85,8	93,8	100,5	97,3	110,9	105,7	93,1	94,6	98,6	...
Рударство	94,2	105,4	105,1	104,3	102,9	97,9	87,0	94,5	96,9	...

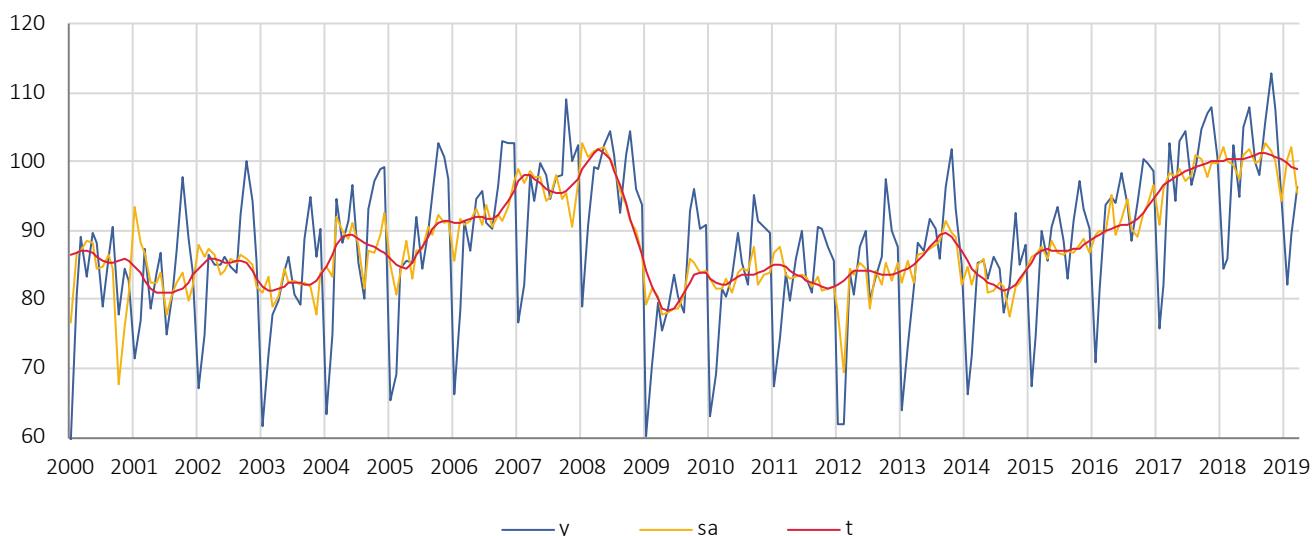
¹ Прогноза.

3.2. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 76,01% у укупном индексу индустриске производње)

Графикон 3.3. Компоненте временске серије прерађивачке индустрије, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2018 = 100)

Негативне тенденције у кретању прерађивачке индустрије потврђене су и кретањем тренд циклус компонента прерађивачке индустрије, која је после више од три године променила правац кретања (графикон 3.3).

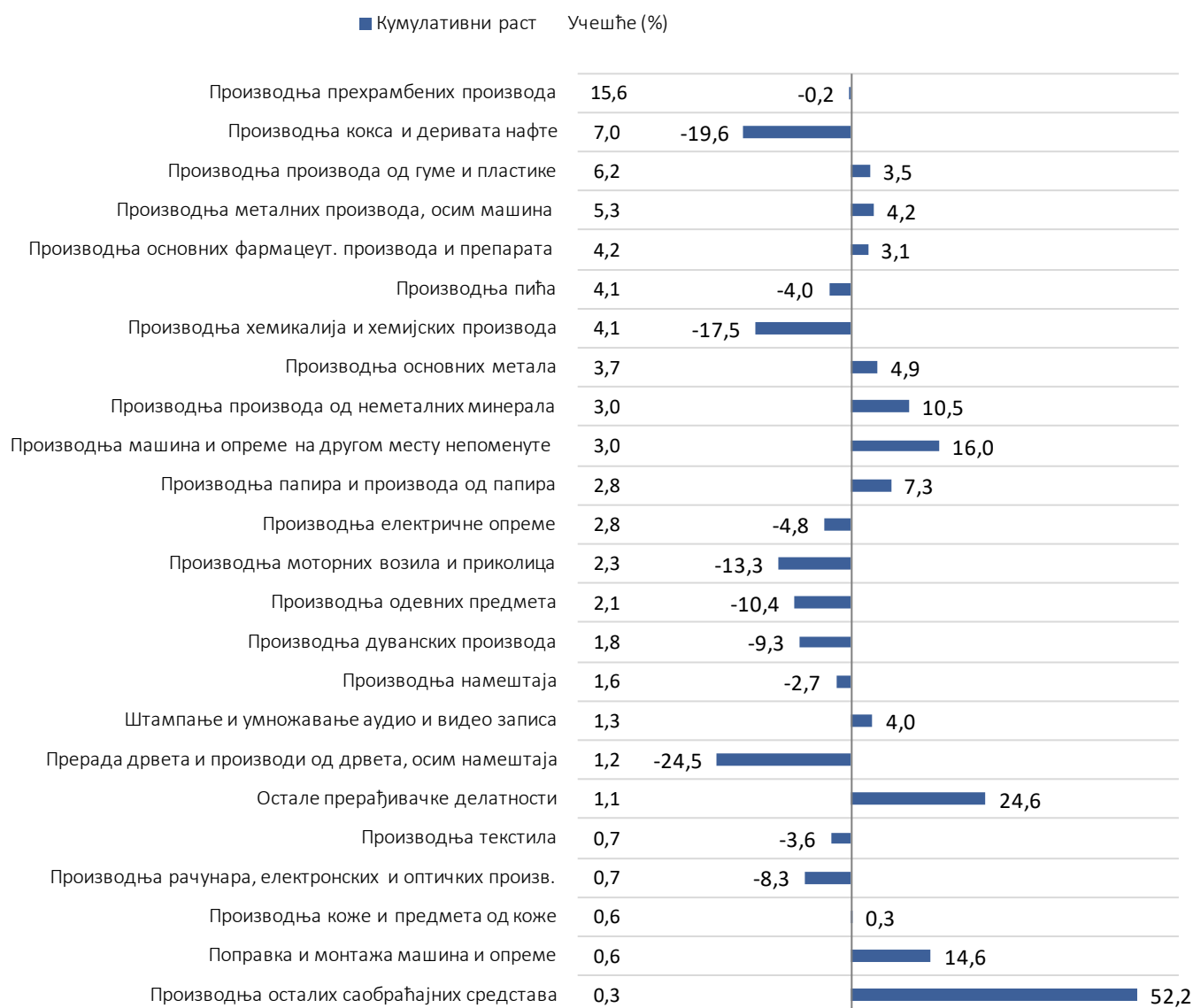
3. Индустриска производња

У I кварталу 2018, посматрано по областима, прерађивачка индустрија је била већа у 12 од 24 области (при кумулативном поређењу). Пад је забележен у 12 области, од којих шест немају значајно учешће у формирању укупног индекса индустријске производње (производња рачунара, дрвета, дувана, текстила, одевних предмета и намештаја – заједно учествују са 8% у укупној индустријској производњи).

Шест области које имају високо учешће (заједно учествују са 36%) у укупној индустрији остварило је пад у прва три месеца 2019. у односу на исти период 2018. године: Производња прехранбених производа (пад од 0,2%), Производња кокса и деривата нафте (пад од 19,6%), Производња пића (пад од 4,1%), Производња хемикалија и хемијских производа (пад од 17,4%), Производња електричне опреме (пад од 4,8%) и Производња моторних возила и приколица (пад од 13,3%).

Графикон 3.4. Прерађивачка индустрија по областима, кумулативне стопе раста (%)

(Q1 2019. у односу на Q1 2018; области су поређане према опадајућем учешћу у укупној индустријској производњи)

3. Индустриска производња

3.3. Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (Д) (учешће од 16,7% у укупном индексу индустриске производње)

Графикон 3.5. Кумулативне и међугодишње стопе раста у енергетском сектору (%)
(кумулативне – Q1 2019. у односу на Q1 2018; међугодишње – месец 2019. у односу на исти месец 2018)

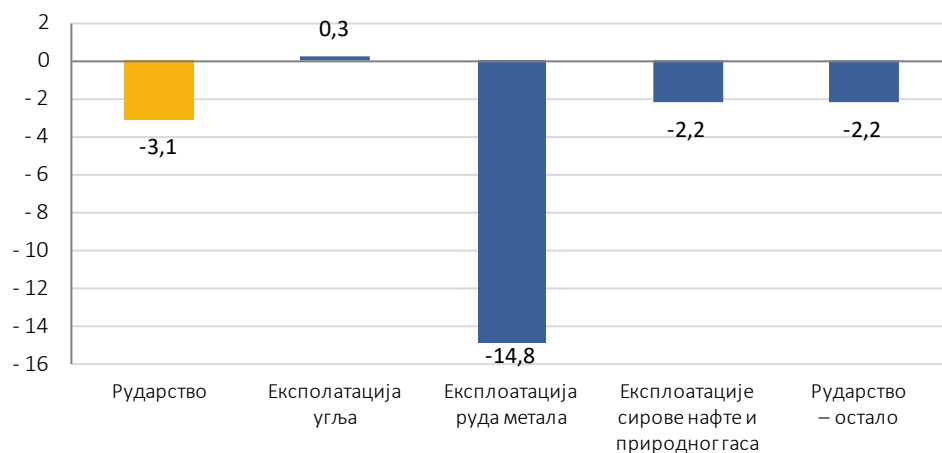

У сектору Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација у прва три месеца 2019. остварен је пад од 1,4%. Посматрано по месецима, највећа контракција је била у јануару (-9,5%), нешто мања у фебруару (-1,3%), да би у марту дошло до позитивног раста од 7,3%.

3.4. Рударство (Б)

(учешће од 7,28% у укупном индексу индустриске производње)

Графикон 3.6. Кумулативне стопе раста у сектору Рударство (%)
(Q1 2019. у односу на Q1 2018)

Производња сектора Рударство у првом кварталу 2019. бележи пад од 3,1%. Посматрано по месецима, контракција је забележена у јануару (-11%) и фебруару (-1,4%), док је у марту евидентиран раст од 3,2%.

i Како тумачити временску серију?

Сезонски ефекти могу унети дисторзије у кретање серије, маскирајући на тај начин њену „праву“ природу и важне карактеристике неопходне за детаљну анализу појаве. Приликом одабира индикатора који ће се користити у анализама (оригинални, десезонирани или тренд), треба обратити пажњу на природу посматране серије и сврху анализе која се врши. Три одвојене компоненте (добијене дезагрегацијом серије), заједно са оригиналном серијом, описују различите аспекте једне појаве и користе се за различите аналитичке сврхе – у зависности од интереса истраживача. Десезониране вредности користе се за поређење узастопних периода и процењивање потенцијалне вредности неке серије када ефекти календара и сезоне не би постојали, као што је случај код индустриске производње.

4. Грађевинарство

4.1. Грађевинска активност

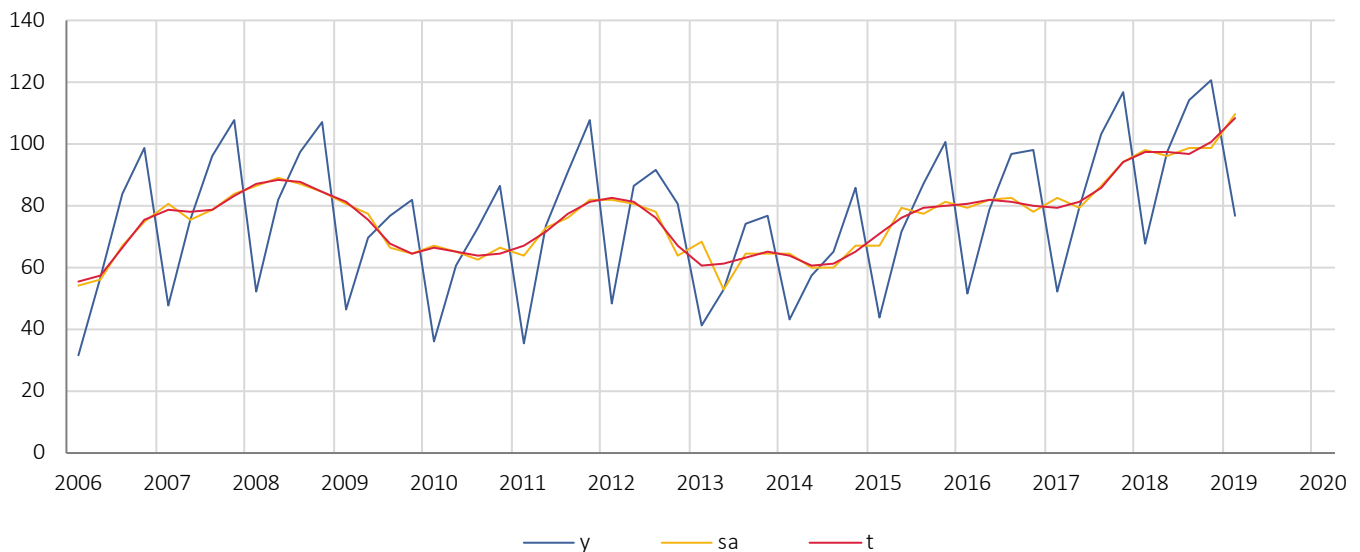
Након краћег застоја грађевинске активности у првој половини 2017. године, индекси вредности изведених радова на територији Републике Србије у другој половини 2017. године, током 2018. и првом кварталу 2019. године бележе раст.

У I кварталу 2019. године, грађевинска активност на територији Републике Србије порасла је за 13,6%, у сталним ценама, у односу на исти период претходне године.

На тај раст је највише утицала нарочито интензивирана изградња стамбених и нестамбених зграда на целој територији Републике Србије (раст од 21,6%). Најзначајнији радови на осталим грађевинама извођени су на грађевинама инфраструктуре (раст од 8,7%).

Графикон 4.1. Компоненте временске серије индекса вредности изведених грађевинских радова на територији Републике Србије, сталне цене, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Регионални индикатори показују да је у Београдском региону и Региону Војводине вредност изведених радова у сталном порасту током целе 2018. године и првом кварталу 2019. године. У Региону Јужне и Источне Србије остварен је раст грађевинске активности у прва три квартала 2018. године, док је у четвртном кварталу 2018, као и у првом кварталу 2019, забележен пад вредности изведених радова. У Региону Шумадије и Западне Србије, после опадања грађевинске активности током целе 2018. године, у првом кварталу 2019. вредност изведених грађевинских радова је значајно порасла.

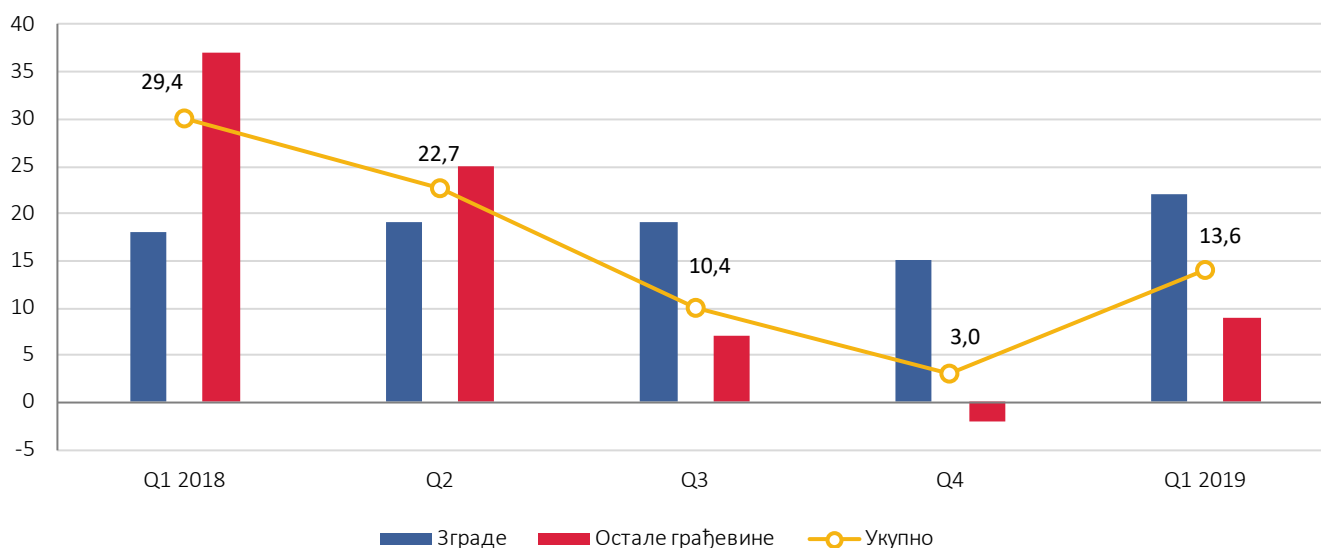
4.2 Кретање у првом кварталу 2019.

Табела 3.1. Вредност изведених грађевинских радова, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1+Q2 ¹
Текуће цене	104,4	105,7	112,8	124,8	140,1	135,1	123,5	118,7	117,6	113,0
Сталне цене	95,1	96,0	106,1	118,7	129,4	122,7	110,4	103,0	113,6	109,2

¹ Прогноза.

Графикон 4.2. Вредност изведених грађевинских радова у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

Повећање грађевинске активности у првом кварталу највише је изражено у Региону Шумадије и Западне Србије, где је активност значајно повећана – чак за 38,8% у сталним ценама. На повећање вредности изведених грађевинских радова највише је утицала изградња ауто-пута Обреновац–УБ, као и неколико објеката трговинских ланаца и тржних центара.

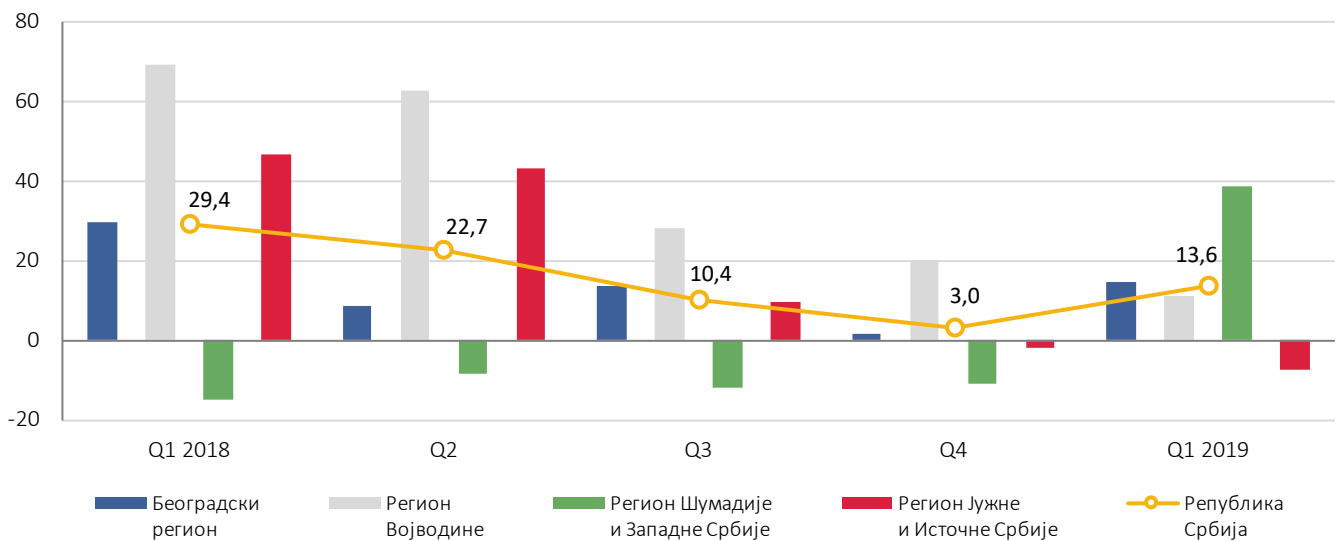
У Београдском региону грађевинска активност је повећана за 14,6% у сталним ценама. Радови су извођени на нестамбеним зградама и тржним центрима, а у току је и изградња неколико стамбено-пословних комплекса. Од осталих грађевина треба издвојити ауто-пут и гасну мрежу.

Висока стопа раста грађевинске активности забележена је и у Региону Војводине и износи 11,4% у сталним ценама. На повећање вредности изведених радова највише су утицали радови изведени на модернизацији пруге Београд – Стара Пазова.

Грађевинска активност у првом кварталу 2019. опала је једино у Региону Јужне и Источне Србије, и то за 7,3% у сталним ценама. На овај пад највише је утицао смањен интензитет радова на Коридору 10.

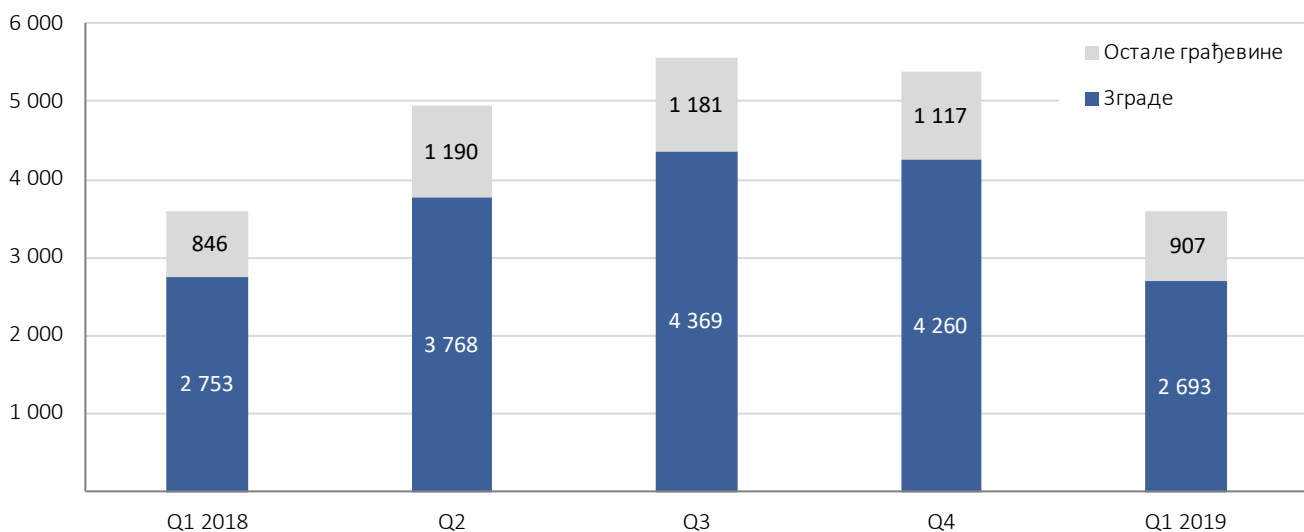
4. Грађевинарство

Графикон 4.3. Вредност изведених грађевинских радова по регионима у сталним ценама, квартални раст (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)

У I кварталу 2019. године издато је укупно 3 600 дозвола. Највећи број тих дозвола (2 693) односи се на извођење радова на зградама, док се остатак односи на радове у вези са саобраћајном инфраструктуром, цевоводима, сложеном индустријском грађевинам итд. Од укупног броја издатих дозвола у првом кварталу, 48,4% се односи на новоградњу, док су остале дозволе издате за адаптацију, санацију, реконструкцију и радове одржавања.

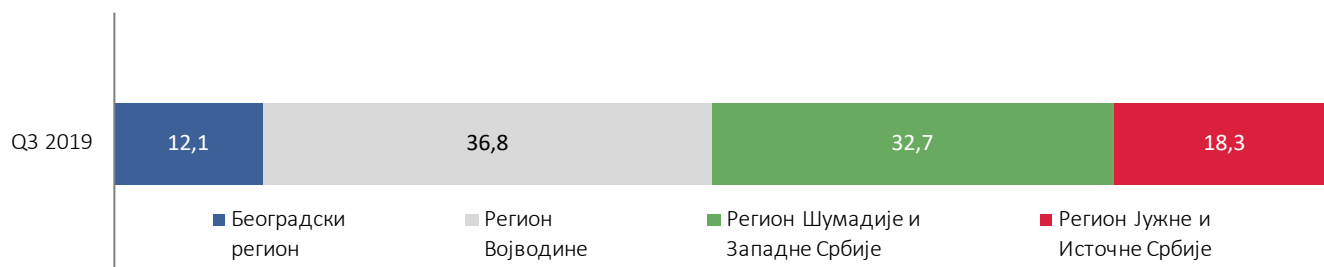
Графикон 4.4. Број издатих грађевинских дозвола за зграде и остале грађевине, Q1 2019.

4. Грађевинарство

Посматрано по регионима, у I кварталу 2019. године највише дозвола издато је у Региону Војводине (1 326), следи Регион Шумадије и Западне Србије (1 178), затим Регион Јужне и Источне Србије (659), док је најмањи број издатих дозвола забележен у Београдском региону (437).

Графикон 4.5. Удео издатих дозвола по регионима, Q1 2019. (%)

i Речник термина

Вредност изведених грађевинских радова – најважнији индикатор кретања грађевинске активности у Србији. Представља вредност изведених радова на грађевини коју је извештајна јединица извела са радницима које је непосредно ангажовала за извођење радова.

Вредност изведених радова укључује: вредност рада, вредност уграђеног материјала и готових производа за уградњу, утрошене енергенте и остале трошкове који су у вези са извођењем радова на грађевини. Вредност изведених радова не укључује: вредност радова подизвођача, трошкове набавке земљишта, пројектовања, надзора и ПДВ-а.

Према Класификацији грађевина, која се примењује од 2004. године, а која је у потпуности усаглашена са класификацијом Евростата (*Classification of Types of Constructions*), све грађевине се могу класификовати на два подручја: зграде и остале грађевине.

Вредност на зградама обухвата вредност изведених радова како на стамбеним, тако и на нестамбеним зградама.

Остале грађевине, поред саобраћајне инфраструктуре (путеви, железничке пруге, мостови и сл.), обухватају и изведене радове на цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и осталим непоменутиим грађевинама (нпр. грађевине за спорт).

5. Спољна трговина

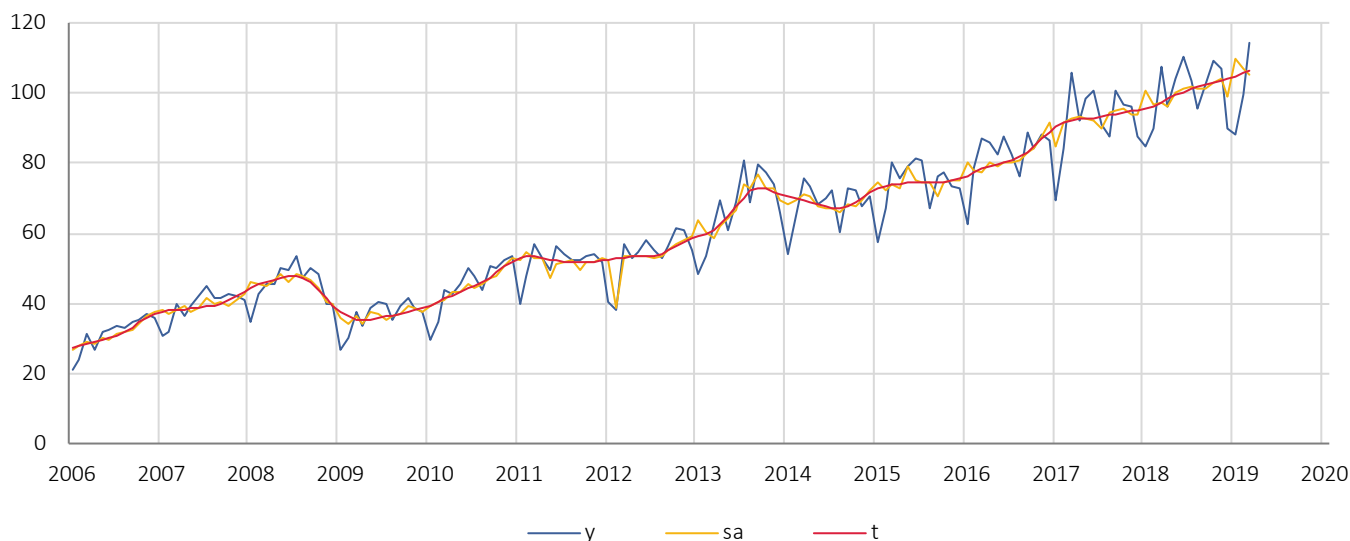
5.1. Укупна вредност извоза робе⁵

Укупна вредност извоза робе у Србији у првом кварталу 2019. године већа је за 6,9% у односу на исти период 2018. године. Посматрано по компонентама временске серије, благо растући тренд, присутан годинама уназад, има тенденцију да се настави и у наредном периоду.

На укупне резултате извоза су највише утицали раст од 4,4% у сектору Прерађивачке индустрије⁶, који чини 91,2% укупног извоза, и раст од 48,7% у сектору Пољопривреде, шумарства и рибарства, који чини 6,6% укупног извоза у првом кварталу 2019. године.

Графикон 5.1. Компоненте временске серије извоза, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Табела 5.1. Извоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1+Q2 ¹
Извоз робе – укупно	113,7	113,7	112,9	108,2	108,9	106,6	108,1	109,0	106,9	107,5
Прерађивачка индустрија	113,7	112,8	114,3	113,8	112,5	109,2	107,8	107,1	104,4	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	123,4	125,9	90,5	43,4	70,0	78,6	118,8	180,6	148,7	...
Рударство	137,1	137,7	137,0	133,5	121,9	91,2	91,0	90,2	83,1	...

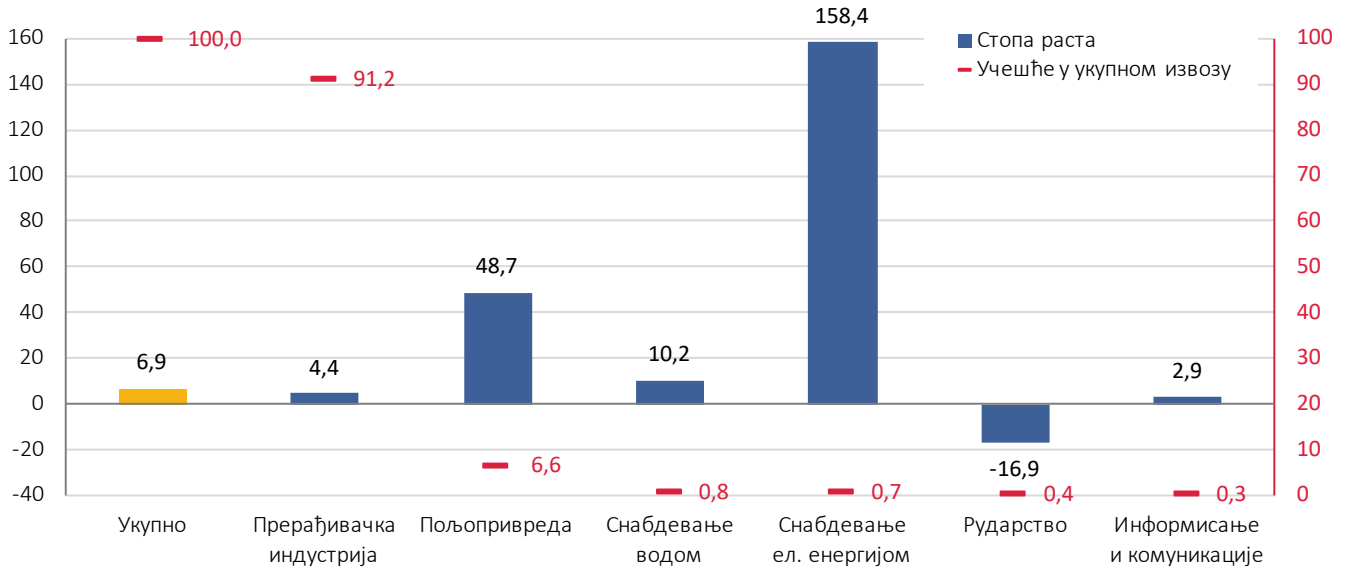
¹⁾ Прогноза.

⁵ По текућем курсу, EUR.

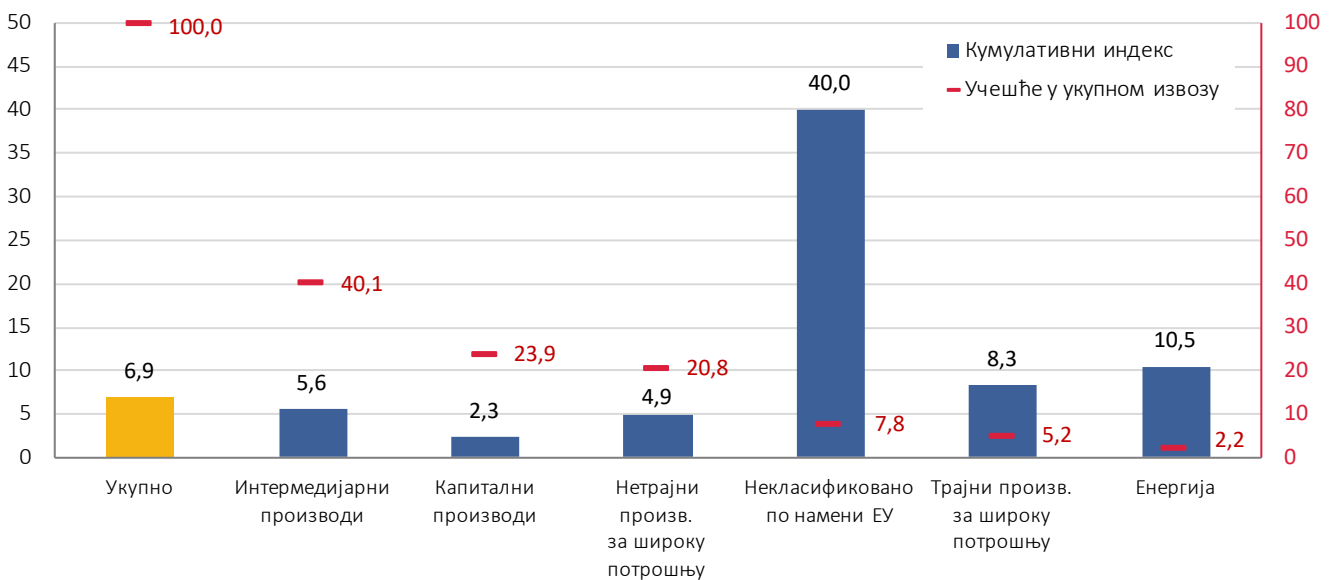
⁶ Према Класификацији делатности (2010).

5. Спољна трговина

Графикон 5.2. Кумулативне стопе раста извоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у извозу (%) (Q1 2019. у односу на исти период претходне године)

Графикон 5.3. Кумулативне стопе раста извоза по економској намени Европске уније (%) (Q1 2019. у односу на исти период претходне године)

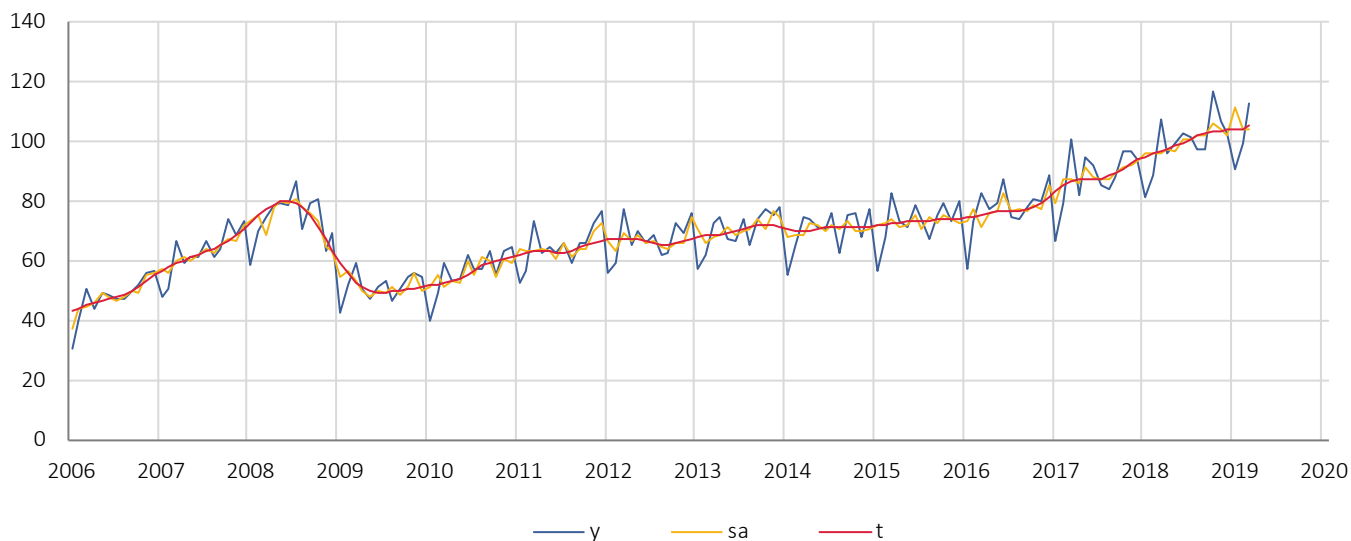
5. Спољна трговина

5.2. Укупна вредност увоза робе⁷

Укупна вредност увоза робе у Србији у првом кварталу 2019. године већа је за 9,0% у односу на исти период 2018. године. На резултате увоза највише су утицали раст од 6,3% у сектору Прерађивачке индустрије, који чини 74,5% укупног увоза, 22,8% у увозу робе која још увек није класификована, што чини 11,8% укупног увоза, и 12,1% у сектору Рударства, који чини 9,3% укупног увоза у првом кварталу 2019. године.

Графикон 5.4. Компоненте временске серије увоза, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Табела 5.2. Увоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

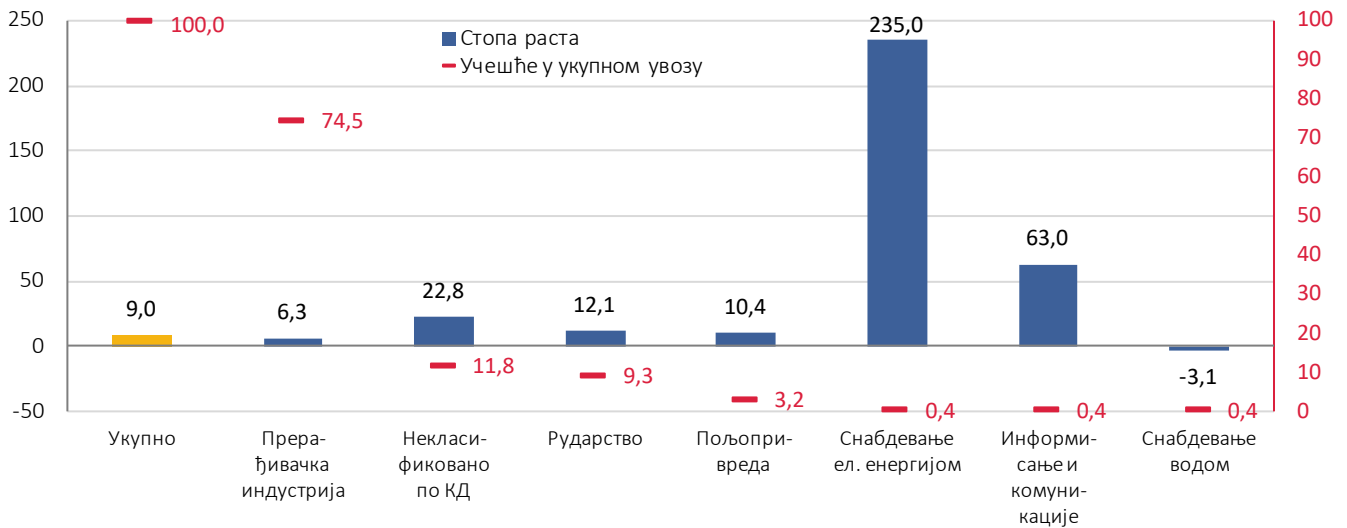
	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1+Q2 ¹⁾
Увоз – укупно	115,6	110,3	113,5	115,4	112,5	110,9	115,1	113,4	109,0	110,5
Прерађивачка индустрија	110,1	108,5	111,2	114,8	118,6	109,9	110,6	109,3	106,3	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	108,6	121,4	125,7	126,1	99,7	90,9	85,1	78,2	110,4	...
Рударство	154,6	123,0	133,5	127,8	100,9	118,2	141,3	147,2	112,1	...

¹⁾ Прогноза.

⁷ По текућем курсу, EUR.

5. Спољна трговина

Графикон 5.5. Кумулативне стопе раста увоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у увозу (%) (Q1 2019. у односу на исти период претходне године)

Графикон 5.6. Кумулативне стопе раста увоза по економској намени Европске уније

5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Најважнији спољнотрговински партнери у првом кварталу 2019. године биле су земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице ЕУ чине 63,8% укупне размене, док је СЕФТА на другом месту. Појединачно гледано, главни спољнотрговински партнери приказани су у табели 5.3.

5. Спољна трговина

Табела 5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Извоз	мил. EUR	Увоз	мил. EUR
Немачка	528,5	Немачка	695,9
Италија	468,2	Руска Федерација	539,1
Босна и Херцеговина	304,4	Кина	499,2
Румунија	234,3	Италија	449,4
Руска Федерација	210,0	Мађарска	266,5

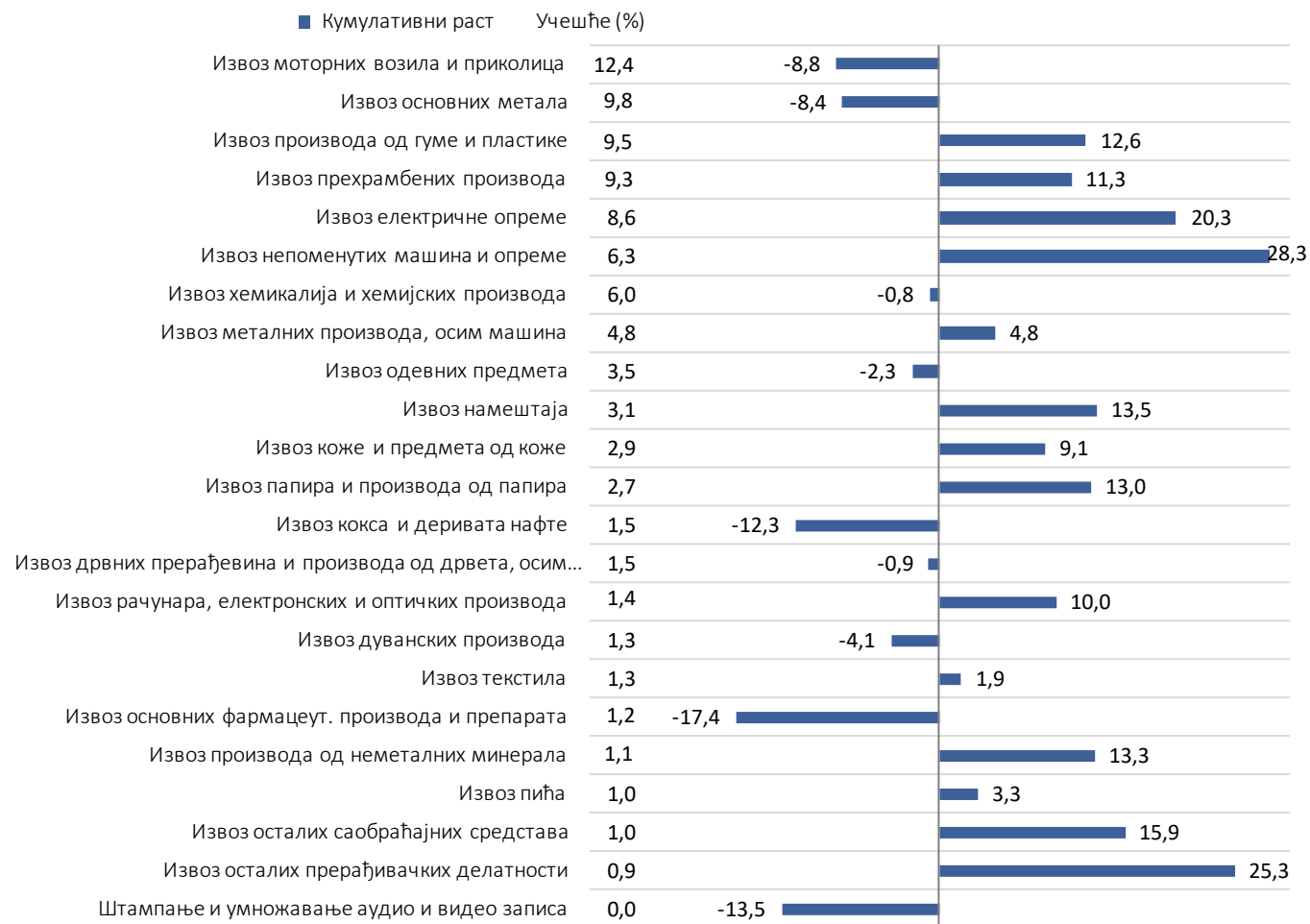
5.4. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 91,2% у укупном извозу и 74,5 % у укупном увозу)

Извоз прерађивачке индустрије је остварио раст од 4,4% у односу на први квартал 2018. године. Од 23 области, кумулативни пад је остварен у девет области, међу којима су и две са највећим учешћем – извоз моторних возила и приколица и извоз основних метала.

Графикон 5.7. Извоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)

(Q1 2019. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном извозу)

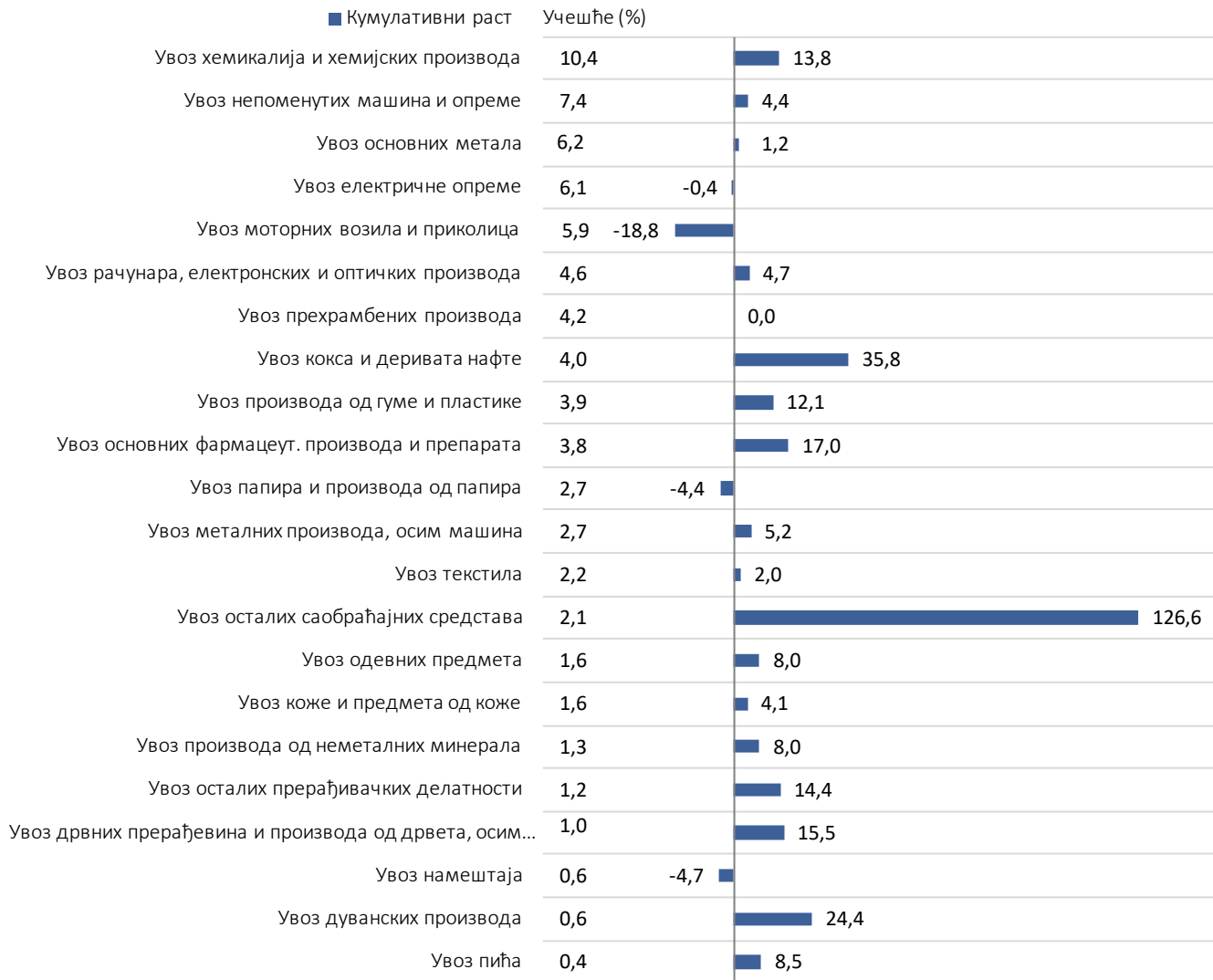

5. Спољна трговина

Увоз прерађивачке индустрије је у првом кварталу 2019. године у односу на први квартал 2018. остварио раст од 6,3%. На овај резултат је највише утицао раст увоза хемикалија и хемијских производа, непоменутих машина и опреме, основних метала и рачунара, електронских и оптичких производа.

Графикон 5.8. Увоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)

(Q1 2019. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном увозу)

5. Спољна трговина

5.5. Пољопривреда, шумарство и рибарство (А)

(учешће од 6,6% у укупном извозу и 3,2% у укупном увозу)

Извоз у овом сектору у прва три месеца 2019. остварио је раст од 48,7%, као и повећање учешћа са 4,7% на 6,6% у односу на први квартал 2018. године. Овом резултату је највише допринео опоравак и кумулативни раст од 94,6% извоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица, групе која чини 72,0% извоза читавог сектора у првом кварталу 2019. године. С друге стране, остварен је кумулативни пад од 13,9% извоза јабучастог и коштичавог воћа, друге по важности групе у овом сектору, која још увек није у фази опоравка.

У увозу је остварен раст од 10,4%, док је учешће у укупном увозу, у односу на исти период претходне године, остало непромењено (3,2%). Регистрован је раст увоза дувана од 82,3%, поврћа, коренастих и кртоластих биљака од 45,0% и увоза агрума од 0,5%, али и пад увоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица од 31,0%. Како ове групе КД (2010) чине чак 61% укупног увоза читавог сектора, може се рећи да је структура увоза у овом сектору значајно промењена у односу на претходну годину.

5.6. Рударство (Б)

(учешће од 0,4% у укупном извозу и 9,3% у укупном увозу)

Сектор Рударство бележи кумулативни пад извоза од 16,9% у односу на период јануар–март 2018. године. Вредности тренда су у континуираном опадању од почетка 2018. године. Пад извоза рударства у највећој мери је узрокован падом од 19,5% извоза руда метала који чини 77,3% извоза целог сектора Рударства.

Увоз овог сектора је остварио раст од 12,1%, који је највећим делом проузрокован растом од 67,1% у увозу руда метала.

Речник термина

Роба која није класификована по КД (2010) обухвата робу на складиштењу, робу у слободној зони, као и робу за коју није попуњена царинска тарифа.

6. Унутрашња трговина

6.1. Промет робе у трговини на мало

(Област 47 Класификације делатности)

Промет робе у трговини на мало у I кварталу 2019. године, у односу на исти период 2018. године, већи је у текућим за 12,4%, а у сталним ценама за 9,7%.

Табела 6.1. Промет робе у трговини на мало, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

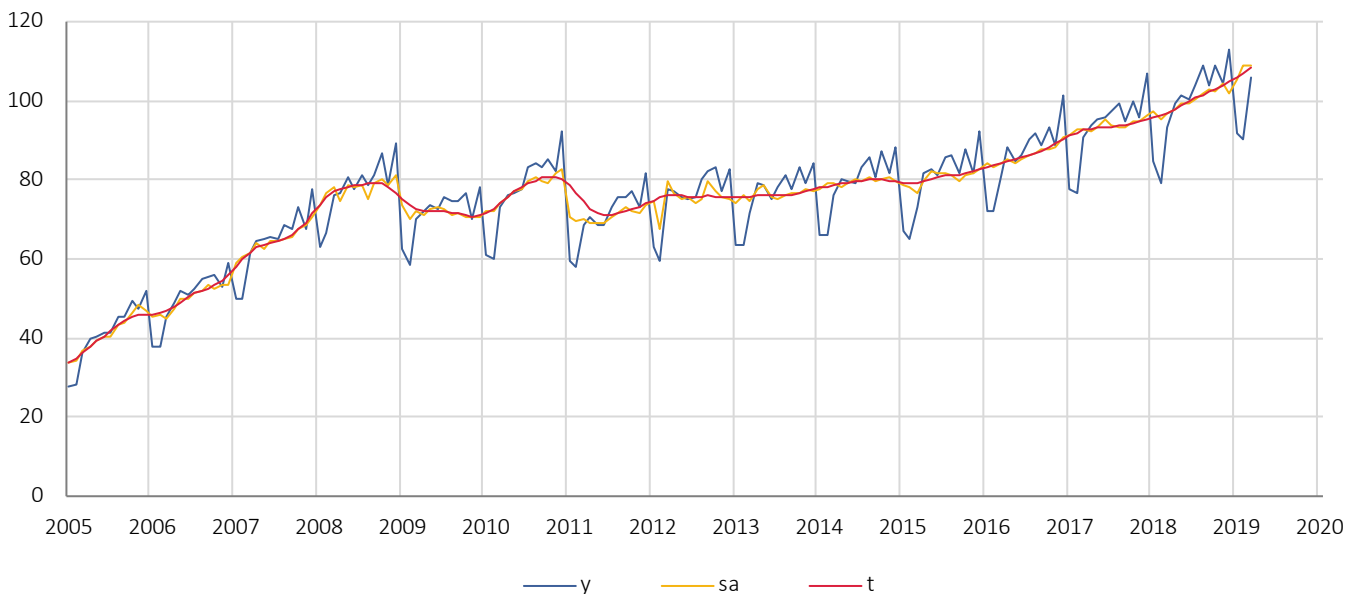
	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1+Q2 ¹
Текуће цене	108,7	109,8	107,5	106,5	104,7	105,8	108,5	107,9	112,4	109,5
Сталне цене ²	104,0	104,7	104,0	103,0	103,5	103,6	105,1	105,0	109,7	107,5

¹ Прогноза.

² Индекси су прерачунати преко месечних индекса у сталним ценама.

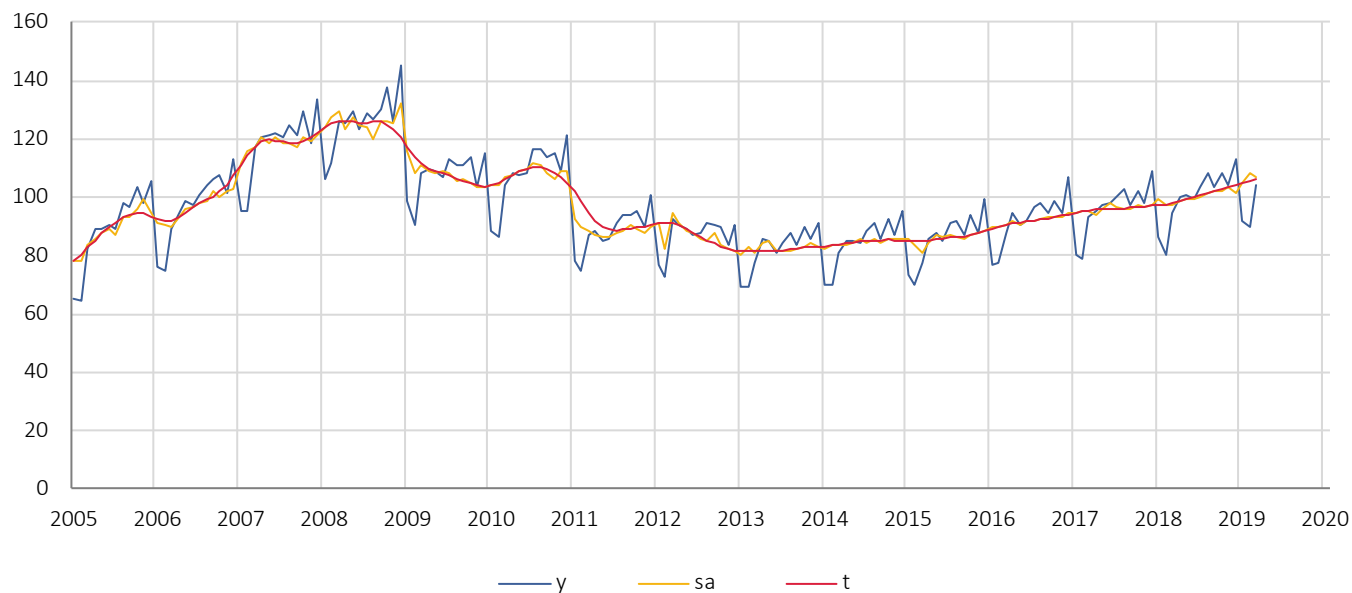
Посматрано у односу на просек 2018. године, у прва три месеца 2019. забележене су очекиване сезонске флукуације у трговини на мало, како у текућим тако и у сталним ценама. Ипак, дугорочни тренд је стабилан и благо растући, и у току првог квартала 2019. био је изнад прошлогодишњег просека (у просеку за 7,1% у текућим, односно за 5,7% у сталним ценама).

Графикон 6.1. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у текућим ценама, индекси
(у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента,
просек 2017 = 100)

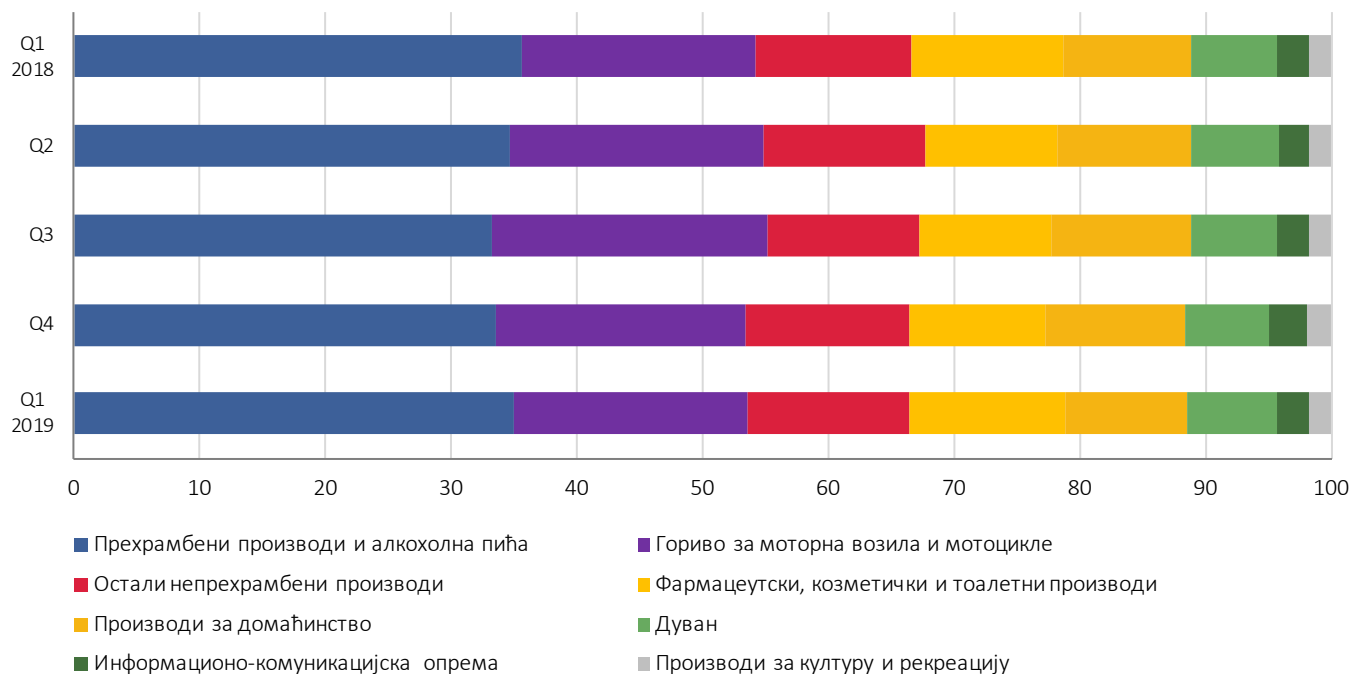
6. Унутрашња трговина

Графикон 6.2. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у сталним ценама, индекси
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента,
просек 2017 = 100)

Посматрано по робним групама, у првом кварталу 2019, у односу на четврти квартал 2018, није дошло до значајнијих промена у структури промета робе у трговини на мало. Најзаступљенији су били прехранбени производи и алкохолна пића (35%), а затим следе гориво за моторна возила и мотоцикле (18,6%) и остали непрехрамбени производи (12,8%).

Графикон 6.3. Структура промета у трговини на мало, по робним групама (%)

6. Унутрашња трговина

6.2. Промет робе у трговини на велико (Област 46 Класификације делатности)

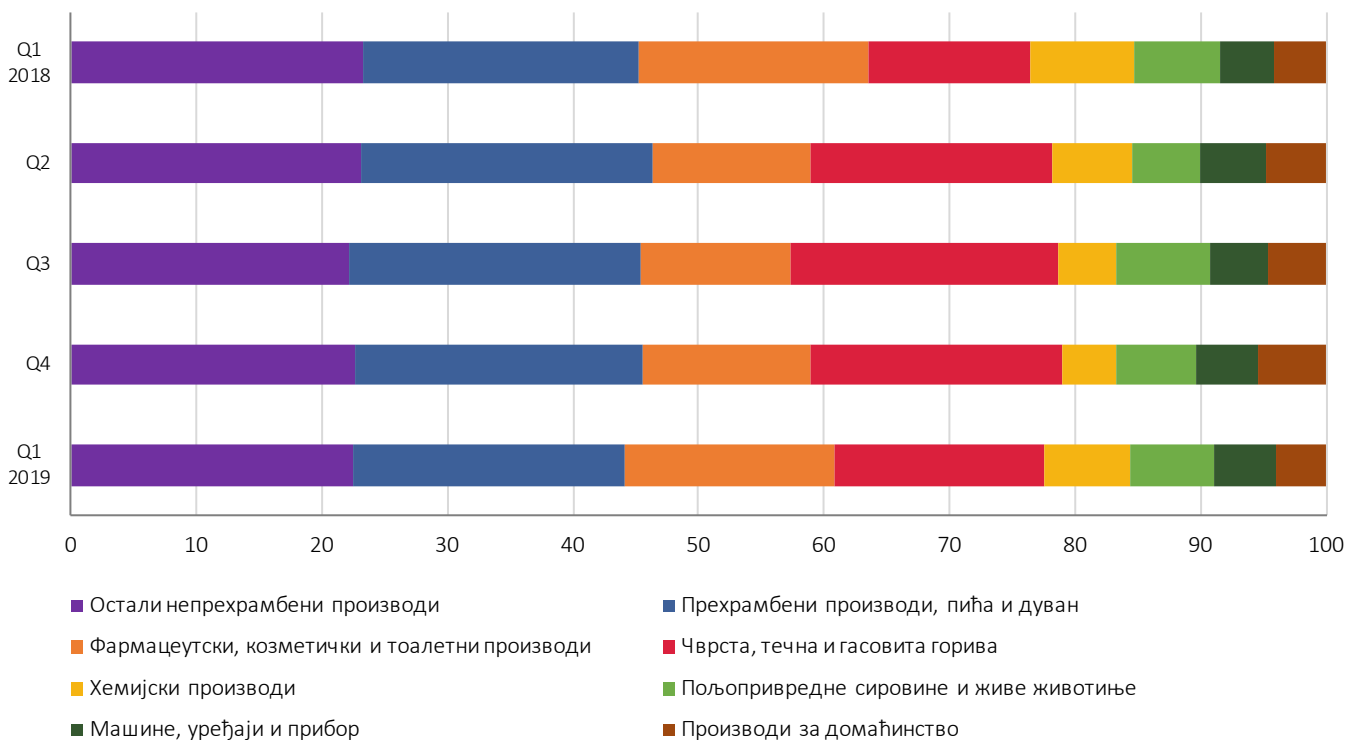
Промет робе у трговини на велико у првом кварталу 2019. године, у односу на исти квартал претходне године, бележи раст у текућим ценама од 7,8%.

Табела 6.2. Промет робе у трговини на велико, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Текуће цене	109,7	106,1	108,2	107,7	104,3	110,2	111,5	107,6	107,8

Посматрано по робним групама, у промету робе у трговини на велико у првом кварталу 2019. били су најзаступљенији остали непрехрамбени производи (22,5%), а затим следе прехранбени производи, пића и дуван (21,7%), фармацеутски, козметички и тоалетни производи и чврста, течна и гасовита горива са 16,7% односно 16,6%.

Графикон 6.4. Структура промета у трговини на велико, по робним групама (%)

6. Унутрашња трговина

6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила (Област 45 Класификације делатности)

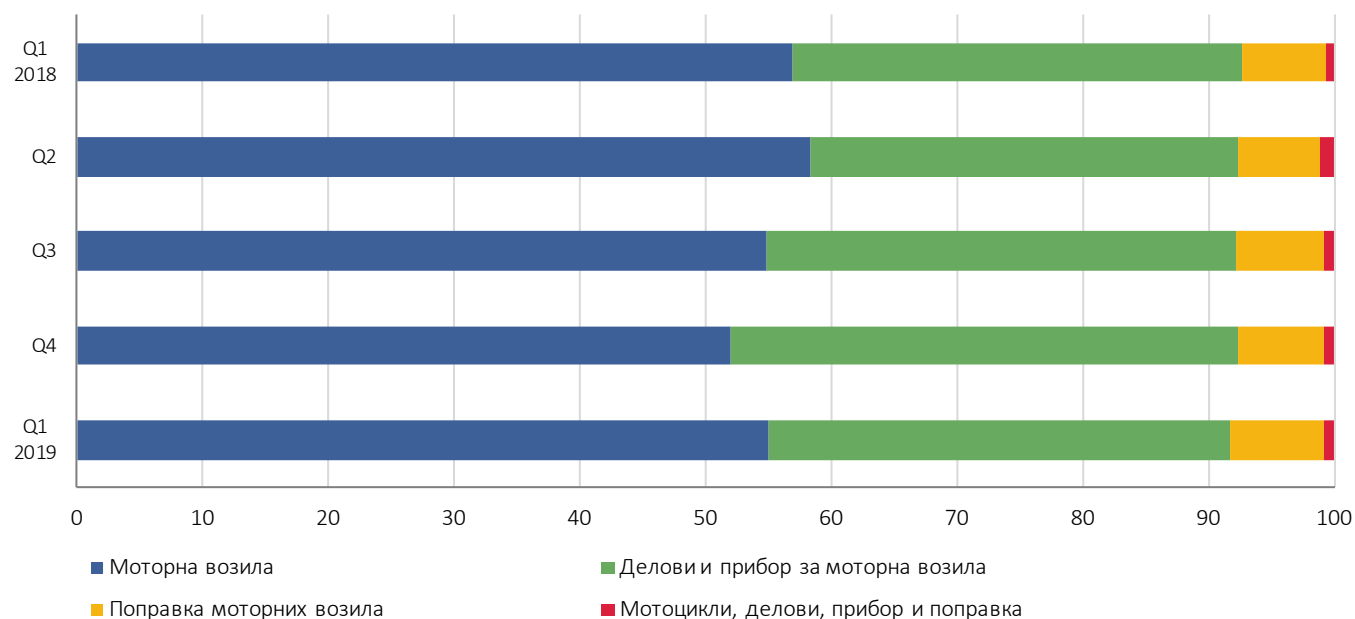
Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила у првом кварталу 2019. године, у односу на исти квартал претходне године, бележи раст у текућим ценама од 13,3%.

Табела 6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Текуће цене	121,3	113,2	114,2	109,5	104,1	108,4	113,4	112,2	113,3

Посматрано по робним групама, слично као у претходним кварталима у промету робе у трговини на велико и мало и поправци моторних возила и у првом кварталу 2019, била су најзаступљенија моторна возила (55%), а затим следе делови и прибор за моторна возила (36,7%).

Графикон 6.5. Структура промета у трговини на велико и мало и поправци моторних возила, по робним групама (%)

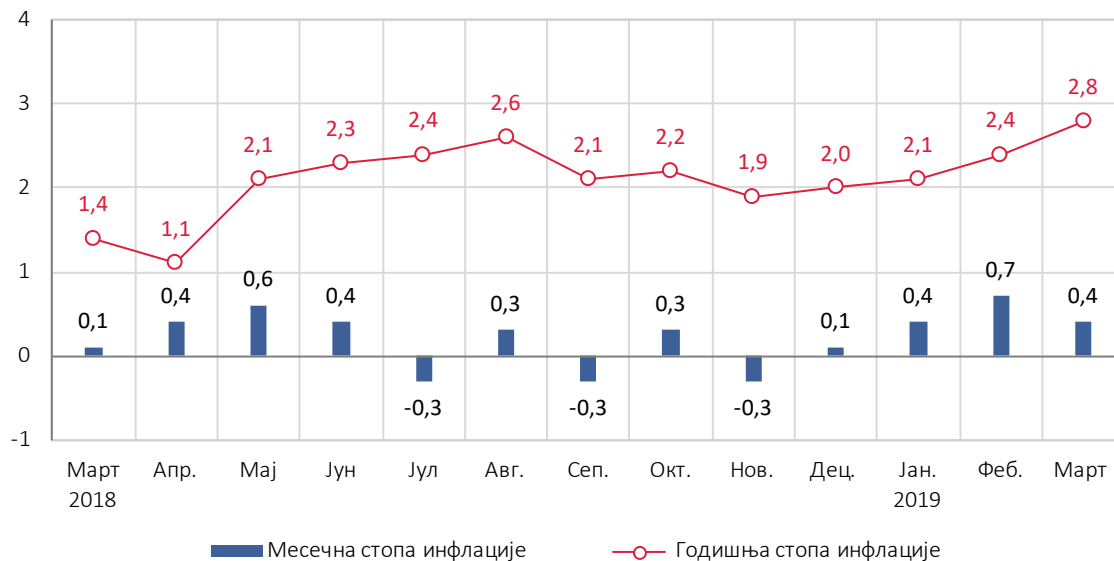

i Напомена

Индекси промета робе трговине на мало у сталним ценама добијени су дефлационирањем индекса у текућим ценама одговарајућим индексима потрошачких цена, из којих су искључени: вода (из комуналних система), струја и моторна возила, мотоцикли и делови.

У првом кварталу 2019. године остварен је просечан годишњи раст потрошачких цена од 2,4% у односу на први квартал 2018, што је изнад доње границе таргетиране инфлације Народне банке Србије за 2019. од 3%±1,5 п. п.

Графикон 7.1. Стопа инфлације мерена индексима потрошачких цена, март 2018 – март 2019. (%)

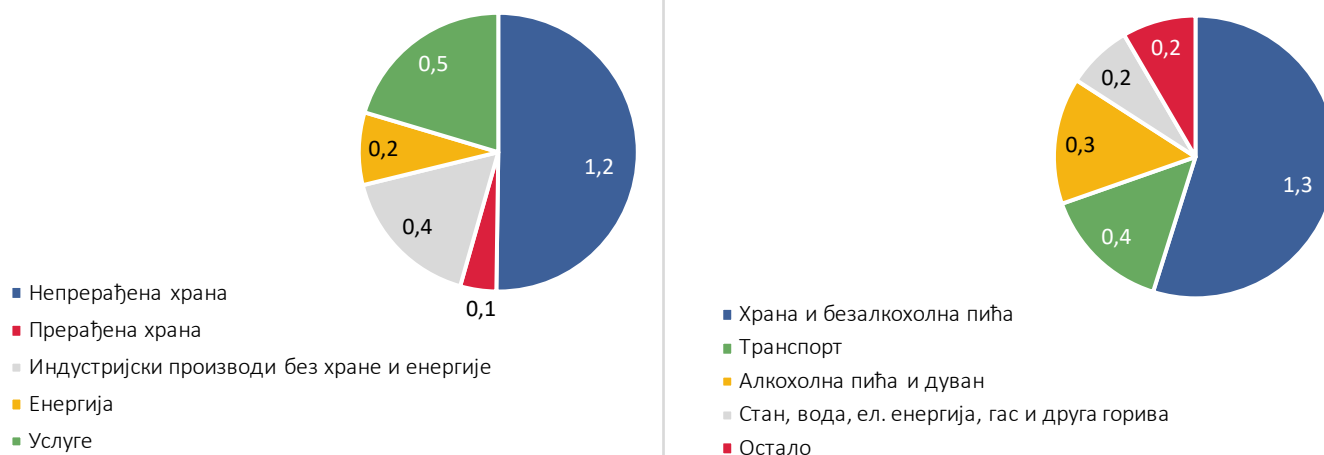

Табела 7.1. Потрошачке цене, квартална стопа инфлације (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

	2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1+Q2 ¹
Потрошачке цене (ИПЦ)	1,6	1,8	2,4	2,0	2,4	2,6

¹ Прогноза.

Графикон 7.2. Доприноси кварталној стопи раста потрошачких цена, према намени и основним групама производа (п. п.)

7. Цене

Посматрано по основним групама потрошње, међугодишњи раст у првом кварталу 2019. од 2,4% највише је био условљен доприносом раста следећих група производа:

7.1. Храна и безалкохолна пића (допринос међугодишњој стопи раста од 1,3 п. п.)

У 2019. години дошло је до смањења учешћа цене хране и безалкохолних пића у укупној структури потрошачких цена на 31,3% (са 31,7% у 2018). Овај пад учешћа значи, у просеку, мање издвајања расположивог месечног дохотка на храну и пиће у укупној структури месечних издатака домаћинства, а на рачун евидентираних већих издатака на услуге, и то на телефонске услуге, услуге смештаја, услуге превоза путника друмом, услуге за културу, услуге у вези са спортом и рекреацијом, што се у извесној мери оправдава чињеницом благог побољшања животног стандарда у расту обима реалних нето зарада у 2018. години.

У оквиру ове групе, након прва три месеца 2019, највећи позитиван допринос међугодишњем индексу дали су следећи производи: поврће (1,4 п. п.), хлеб и житарице (0,1 п. п.) и безалкохолна пића (0,1 п. п.), док су, с друге стране, цене воћа (-0,2 п. п.) и уља и масти (-0,1 п. п.) имали дефлаторан допринос цени хране.

Поврће – У првом кварталу 2019. цене поврћа имале су највиши међугодишњем раст (31,6%) у последњих шест година, иза првог квартала 2013. и првог квартала 2008. године (када је био забележен рекордни раст цене поврћа). На тај начин су цене поврћа у укупном варијабилитету међугодишњег раста индекса потрошачких цена (ИПЦ) у првом кварталу 2019. (од 2,4%) учествовале са 58,3%, што је било убедљиво највише у поређењу са осталим групама производа.

Укупан варијабилитет међугодишњег раста цене поврћа у првом кварталу 2019, пре свега, највише је био последица раста цена кромпира (који је имао учешће од 28,8% у укупној цени поврћа), црног лука (са учешћем од 23,4%), потом купуса (са учешћем од 22,4%) и паприке (са учешћем од 14,6%). Пад цена био је остварен једино код пасуља, белог лука и краставца, који су своја дефлаторна дејства (осим пасуља) почели да испољавају константно још од првог квартала 2018. Ипак, укупна сума доприноса наведених „дефлаторних врста поврћа“ износила је -1,0 п. п., што је било занемарљиво наспрам овако великог поскупљења целе корпе поврћа. Просечна откупна цена целе корпе поврћа (чије се цене прате) у првом кварталу 2019. остварила је рекордан међугодишњи раст од 130,8%.

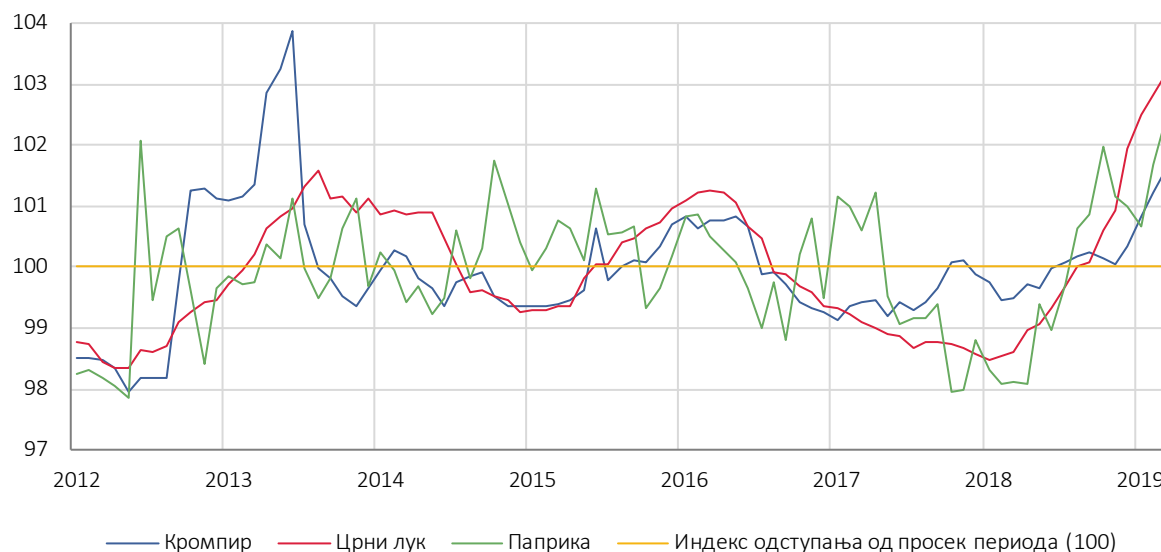
Основни проблем са растом цене кромпира, нарочито са краја 2018, била је недовољна понуда на домаћем тржишту, с једне стране услед мање производње кромпира у 2019. години, а с друге стране услед већег и исплативијег извоза у околне земље (Албанија, Бугарска, Македонија, БиХ). У 2018. години, раст извоза домаћег кромпира је заправо предњачио већем увозу кромпира, у просеку, за око један месец. Тако се већа тражња од понуде подмиривала скупљим кромпиром из увоза (Белгије, Холандије и Немачке), који би био и скупљи да није интензиван увоз јефтинијег кромпира из Русије, Белорусије и Литваније, јер је због мање понуде цена кромпира и у земљама ЕУ порасла. Све су индикације да су спекулантске операције великих произвођача кромпира у Европи довеле до турбуленција и на мањим тржиштима других земаља, јер су, према многим извештајима, велики европски произвођачи већ додатно посејали велике површине под кромпиром услед његове повољне и високе цене за произвођаче, који, због квалитетније механизације, али и повољних субвенција у својим земљама, имају велику конкурентску предност наспрам домаћих српских произвођача. Отуда нам је кромпир и долазио из Белгије, Немачке, Холандије и Француске.

С друге стране, посматрањем дужег периода у прошлости, осим у првом кварталу 2019, овакав сценарио поскупљења кромпира у Србији се већ десило још и у првом кварталу 2013. године. У оба случаја, већи извоз узроковао је наредног месеца и већи увоз (логично, због великог значаја кромпира у исхрани грађана Србије), а он раст малопродајне цене кромпира. На тај начин, већи извоз кромпира одразио се на раст малопродајних цена кромпира са закашњењем од око два месеца. Даљом анализом утврђено је да је исти овај механизам неравнотеже понуде и тражње са ценом кромпира, преко извозног импулса (нарочито од почетка 2018. године) важио је и за кретање цена црног лука и паприке, чија се слична коњунтура кретања са ценом кромпира може видети на другом графикону.

Графикон 7.3. Малопродајна цена кромпира и увоз кромпира, индекс одступања од просека периода, стандардизовани подаци

Графикон 7.4. Малопродајна цена кромпира, црног лука и паприке, индекс одступања од просека периода (100), стандардизовани подаци

Воће – Посматрано по првим кварталима годинама уназад, у првом кварталу 2019. воће је по трећи пут од 2007. године остварило дефлативан утицај на укупну цену хране, с обзиром на високу стопу у првом кварталу 2018. од 18,1%, овакав резултат је био помало и очекиван. Највећи утицај на међугодишњи пад цена воћа за 10,7% у првом кварталу 2019. имали су јабуке (-5,5 п. п.), банане (-3,2 п. п.), ораси (-1,5 п. п.) и лимун (-1,0 п. п.). Поскупљење је остварено једино код лубеница, диња, брескви, кајсија и поморанџи. С друге стране, њихов драстичан пад указује на све евидентнији утицај великих продајних ланаца на цену воћа, који преко својих добављача остварују повољне пласмане.

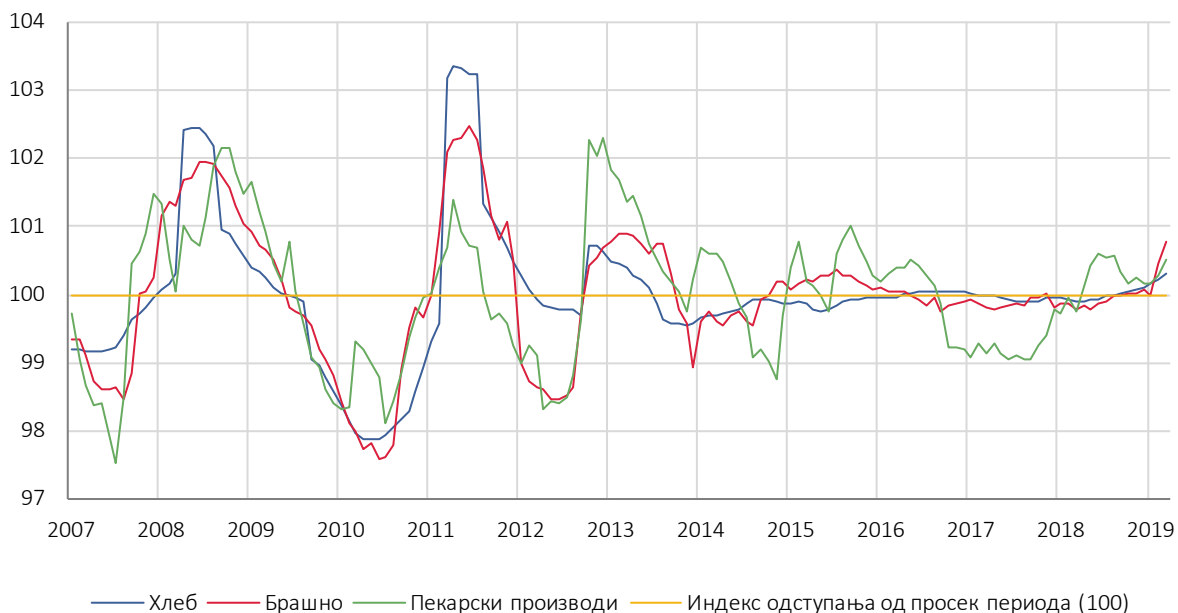
7. Цене

Хлеб и житарице – Међугодишњи раст цена ове групе производа у првом кварталу 2019. износио је 2,2%, у чијој је структури варијабилитета највеће учешће имао хлеб (пре свега од белог пшеничног брашна) од 40,9%, пекарски производи од 27,3% и брашно и остале житарице од 22,7%.

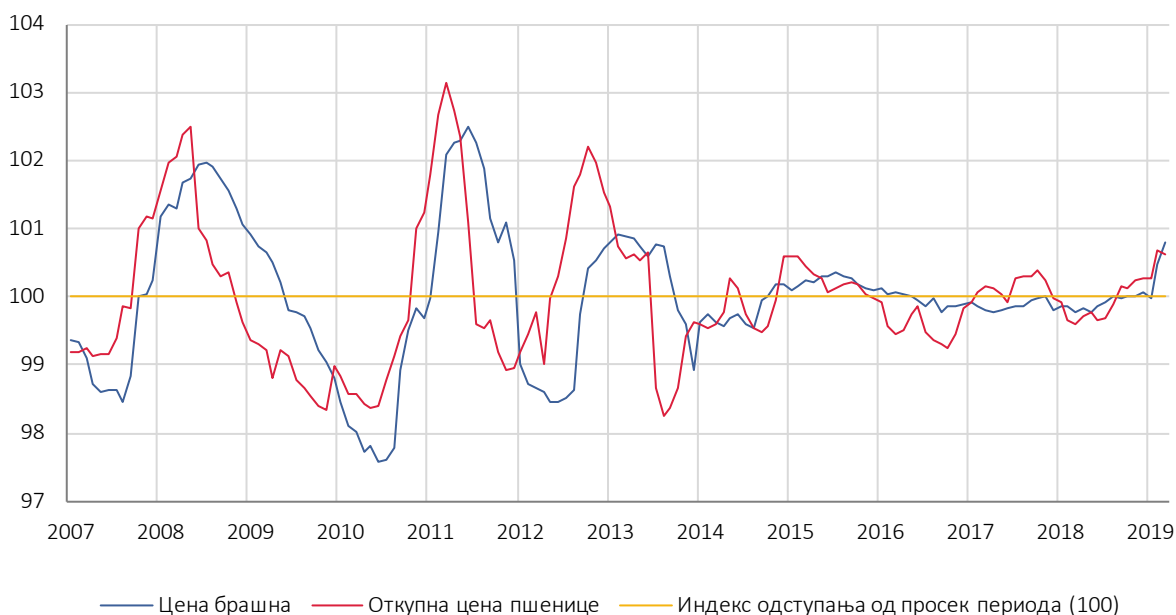
Како смо већ у претходном броју Трендова констатовали, трговање пшеницом бележило је крајем 2018. године константан ценовни раст услед зависности цене пшенице на домаћем тржишту од раста цена пшенице на иностраним тржиштима, што је погодовало српским произвођачима. Анализом је потврђено да је основни покретач ценовног механизма хлеба и житарица управо била откупна цена пшенице која предњачи цени пшеничног брашна за око три месеца. С обзиром на то да је у свим месецима четвртог квартала 2018. откупна цена пшенице имала прогресиван међугодишњи раст, раст је у просеку за четврти квартал 2018. на крају износио 5,7%. То се одразило на међугодишњи раст цене пшеничног брашна у првом кварталу 2019, за 4,9%. Након I квартала 2019, производња пшеничног брашна имала је међугодишњи пад од -4,6 %, док је производња белог пшеничног хлеба имала пад од 1,6%. Повећана је производња кукурузног хлеба за 57,1%, осталих врста хлебова за 5,8%. Када је реч о пецивима, узимајући у обзир раст производње сувог пекарског инстант квасца од 35,5% у односу на I квартал 2018, регистрована је и повећана производња специјалних врста пецива, смрзнутих пекарских производа и колача.

Сходно томе, у I кварталу 2019. дошло је до раста и међугодишњих цена хлеба за 2,1% и пекарских производа за 2,0%, свеукупно учествујући у укупној стопи раста цена подгрупе хлеба и житарице са око 91,0%.

Графикон 7.5. Малопродајна цена хлеба, пшеничног брашна и пекарских производа, индекс одступања од просека периода (100), стандардизовани подаци

Графикон 7.6. Откупна цена пшенице и малопродајна цена брашна, индекс одступања од просека периода (100), стандардизовани подаци

Посматрано по групама производа прерађене и непрерађене хране, у структури цене хране и безалкохолних пића највећи допринос расту дале су групе производа непрерађене хране (1,2 п. п.), док је прерађена храна имала вишеструко мањи утицај (0,2 п. п.).

7.2. Транспорт (0,3 п. п.)

Цене групе производа Транспорт имале су у I кварталу 2019. међугодишњи раст од 2,9%. Овај раст највише је био узрокован растом горива и мазива за аутомобиле (0,14 п. п.), осталим услугама у вези са транспортним средствима (0,12 п. п.) и цена транспортних услуга у друмском саобраћају (0,1 п. п.).

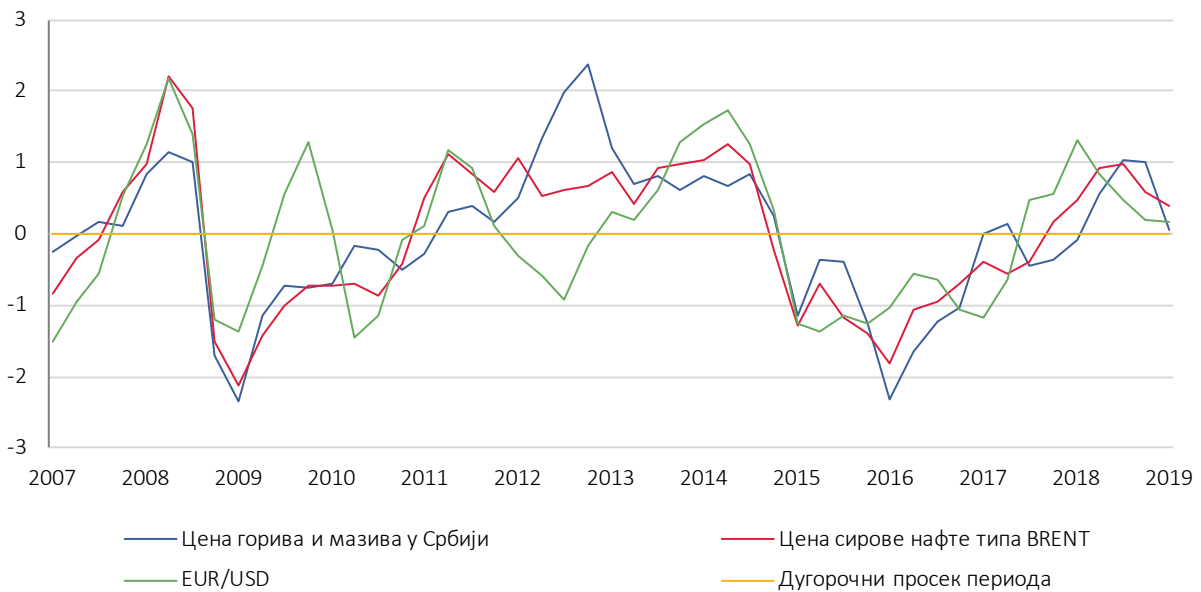
Када је реч о цени горива и мазива у Србији, треба напоменути да у I кварталу 2019. допринос ове групе укупној инфлацији потрошачких цена није тако изражен као што је био у ранијим кварталима, јер је цена сирове нафте типа *BRENT* већ у месецима IV кварталу 2018. почела са падом, што се највише одразило у Србији тек након 2-3 месеца, како је водећим индикатором цене горива (ИПЦ-Г) такође констатовано, иако је у I кварталу 2019. сирова нафта типа *BRENT* поскупела за 6,6% у односу на IV квартал 2018, што ће се одразити на цену горива у Србији тек у II кварталу 2019. Такође, у I кварталу 2019. (у односу на I квартал 2018) курс долара према еврју је ојачао за 7,6%, што је сагласно са већ поменути растом светске цене сирове нафте.

Поред цене сирове нафте на светском тржишту и курса долара као главним факторима, на цену горива у Србији у I кварталу 2019. години додатан утицај су имала и државна захватања услед повећања акциза (и сходно томе већег пореза на додатну вредност због веће основице). У фебруару 2019, државна захватања, у односу на 2018, увећана су за 1,1 РСД (56,04 РСД по литру) по литру бензина и дизела за 1,13 РСД (57,63 РСД по литру) у просечној малопродајној цени.

У I кварталу 2019, у Србији је малопродајна цена евродизела, у односу на IV квартал 2018, у просеку, смањена за 5,8 РСД по литру, а безоловног моторног европремијум бензина од 95 октана за 8,7 РСД по литру, резултирајући међугодишњим растом свеукупних цена горива и мазива у I кварталу 2019. за 2,4%, и ценом транспортних услуга у друмском саобраћају (3,6%).

7. Цене

Графикон 7.5. Кретање цена горива и мазива према цени сирове нафте типа *BRENT* и курсу EUR/USD, одступања од просека периода (%)

7.3. Алкохолна пића и дуван (допринос 0,3 п. п.)

Цена дувана је директна последица усаглашене акцизне политике, према којој се, сагласно акцизном календару 2018–2020, сваког јануара и јуна специфична акциза на цигарете повећава за 1,5 РСД, уз зарачунату и пропорционалну акцизу (од 33%) на цигарете и придодат ПДВ. На тај начин државна захватања од 1. јануара до 30. јуна 2019. у цени једне паклице цигарета увећана су за 1,5 динара и износе 70,7 РСД. Сходно томе, међугодишњи раст цена дувана у I кварталу 2019. године износио је 8,0%.

Важно је напоменути да се цена дуванских производа у структури укупних цена (од 4,3%) у последњих неколико година константно благо смањује као последица смањења конзумирања, тј. издвајања новца од стране потрошача. У односу на 2018 годину, учешће дувана у структури укупних потрошачких цена смањено је за 0,1 п. п.

Речник термина

Годишња стопа инфлације представља промену цена у текућем месецу у односу на исти месец претходне године, у процентима.

Месечна стопа инфлације представља промену цена у текућем месецу у односу на претходни месец, у процентима.

8. Тржиште рада

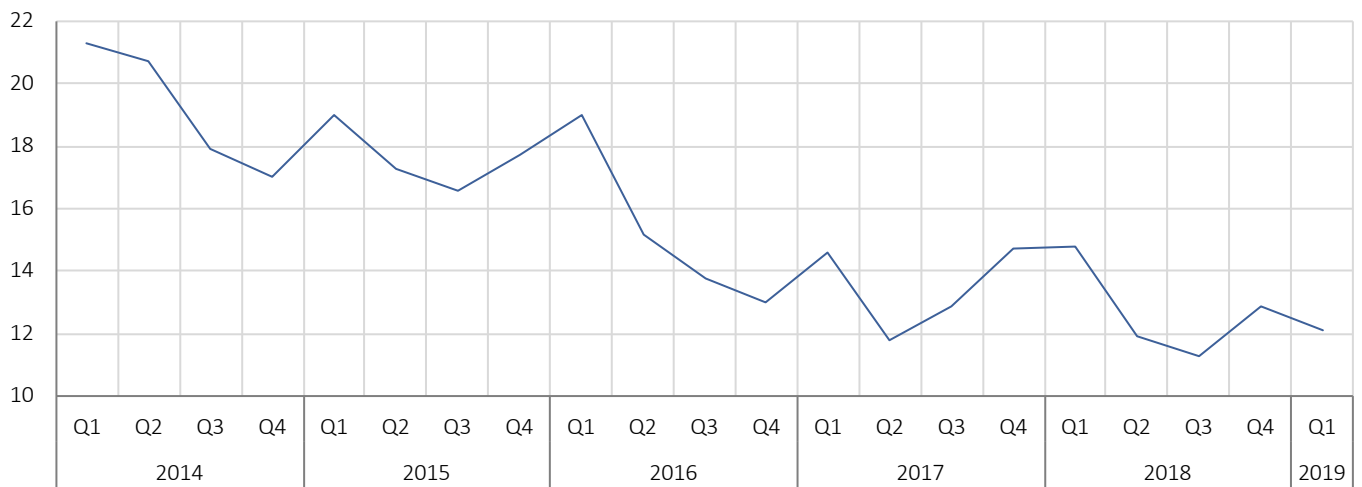
У Србији је у првом кварталу 2019. године било запослено 2,8 милиона лица, а незапослено 387,1 хиљада лица старијих од 15 година⁸.

У поређењу са претходним, четвртим кварталом 2018, стопа незапослености је нижа и износи 12,1% (после 12,9% у IV кварталу 2018), а број незапослених лица је мањи за 29,4 хиљаде.

Стопа незапослености је остала иста као у IV кварталу 2018. само у Београдском региону (10%), док је у осталим регионима опала: у Војводини (10,3%), Региону Шумадије и Западне Србије (13,8%) и Региону Јужне и Источне Србије (14,8%).

Премда кретање стопе незапослености има опадајућу тенденцију, оно у себи садржи сезонску компоненту коју, због недовољне дужине серије, за сада није могуће елиминисати.

Графикон 8.1. Кретање стопе незапослености лица старости 15 и више година, Q1 2014 – Q1 2019.
(квартална периодика)

Табела 8.1. Тржиште рада – лица старости 15 и више година
(квартални подаци)

	Актуелни квартал	Претходни квартал		Исти квартал претходне године	
	Q1 2019 (у хиљ.)	Q4 2018 (у хиљ.)	промена, %	Q1 2018 (у хиљ.)	промена, %
Незапослени	387,1	416,6	-7,1	468,7	-17,4
Запослени	2 810,5	2 817,4	-0,2	2 688,3	4,6
	%	%	промена, %	%	промена у %
Стопа незапослености	12,1	12,9	-6,2	14,8	-18,2
Стопа запослености	47,4	47,4	0	45,1	5,1

⁸ Сви подаци су преузети из Анкете о радној снази.

8. Тржиште рада

8.1. Поређење са истим кварталом претходне године

У поређењу са истим кварталом претходне године, број незапослених лица смањен је за 17,4% (са 468,7 хиљада на 387,1 хиљаду). Истовремено, број запослених лица је повећан за 4,5% (са 2,7 милиона у I кварталу 2018. на 2,8 милиона у I кварталу 2019. године).

Стопа незапослености младих (старости од 15 до 24 године) у I кварталу 2019. износила је 30,7% и нижа је за 11,2% у односу на I квартал 2018, када је износила 34,6%. Највиша стопа незапослености младих забележена је у Региону Јужне и Источне Србије (35,3%), а најнижа у Региону Војводине (23,9%).

Стопа дугорочне незапослености (учешће лица незапослених дуже од годину дана у активном становништву старости 15 и више година) износила је 7,1%, што је за 19,3% мање у односу на I квартал 2018. (када је била 8,8%).

Посматрано према полу, стопа незапослености мушкараца је у свим регионима смањена, у поређењу са I кварталом 2018: у Београдском региону, са 12,2% на 9,6%, у Региону Војводине, са 12,7% на 10,6%, у Региону Шумадије и Западне Србије, са 13,6% на 13,3%, и у Региону Јужне и Источне Србије, са 18,6% на 15,0%.

Слична кретања забележена су и код женске популације: стопа незапослености је смањена у свим регионима – у Београдском региону, са 14,5% на 10,3%, у Региону Војводине, са 13,2% на 9,8%, у Региону Јужне и Источне Србије, са 18,2% на 14,3%, а у Региону Шумадије и Западне Србије са 17,8% на 14,6%.

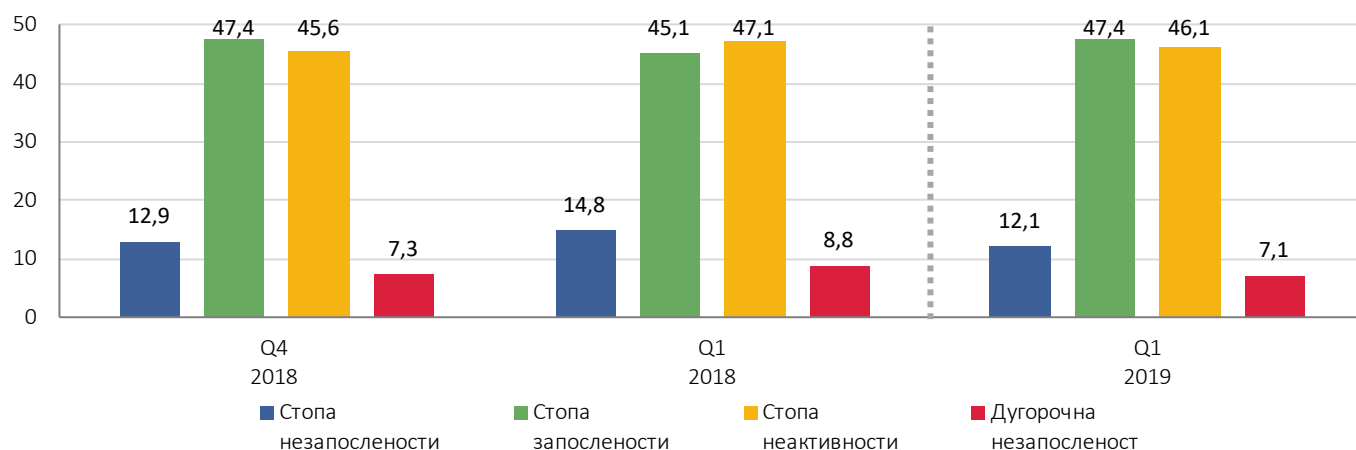
Посматрано према професионалном статусу, у односу на исти квартал 2018, број запослених лица је повећан у свим категоријама – самозапослени (за 6,9%), запослени радници (4,1%) и помажући чланови домаћинства (за 1%).

Табела 8.2. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q1 2018 – Q1 2019.

	Q1 2018 (у хиљ.)	Q1 2019 (у хиљ.)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 688,3	2 810,5	4,6
Самозапослени	590,3	630,5	6,9
Запослени радници	1 957,7	2 038,1	4,1
Помажући чланови домаћинства	140,2	141,9	1,3

Иако колебљиви и под утицајем сезонских кретања, индикатори тржишта рада показују тенденцију опадања незапослености и пораста запослености и активности.

Графикон 8.2. Тржиште рада – најважнији показатељи за претходни квартал, исти квартал претходне године и актуелни квартал (%)

8.2. Поређење са претходним кварталом

У поређењу са претходним, четвртим кварталом 2018, број незапослених лица смањен је за 29,4 хиљада, а број запослених за 6,9 хиљада.

Стопа незапослености младих (од 15 до 24 године) у I кварталу 2019. износила је 30,7%, што је за 4% ниже у односу на претходни квартал (када је износила 32%). И стопа дугорочне незапослености (7,1%) нижа је за 2,7% у односу на претходни квартал, када је износила 7,3%.

Посматрано према полу, стопа незапослености је у I кварталу 2019. била иста код оба пола и износила је 12,1%. У поређењу са IV кварталом 2018, стопа незапослености мушкараца виша је за 1,7%, а жена нижа за 14,7%. Стопе незапослености мушке популације благо су повећане у три региона: у Београдском региону, са 9,5% на 9,6%, у Региону Војводине, са 10% на 10,6%, у Региону Шумадије и Западне Србије, са 13,2% на 13,3%, а у Региону Јужне и Источне Србије стопа незапослености је непромењена у односу на претходни квартал и износи 15%.

Стопа незапослености је и код женске популације смањена у свим регионима – у Београдском, са 10,6% на 10,3%, у Региону Војводине, са 12,8% на 9,8%, у Региону Шумадије и Западне Србије, са 16,8% на 14,3%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 17% на 14,6%.

Посматрано према професионалном статусу, у односу на претходни квартал број запослених лица је смањен у категоријама самозапослени (за 1,1%) и помажући чланови домаћинства (за 7,2%), док је у категорији запослени радници дошло до благог повећања (за 0,6%).

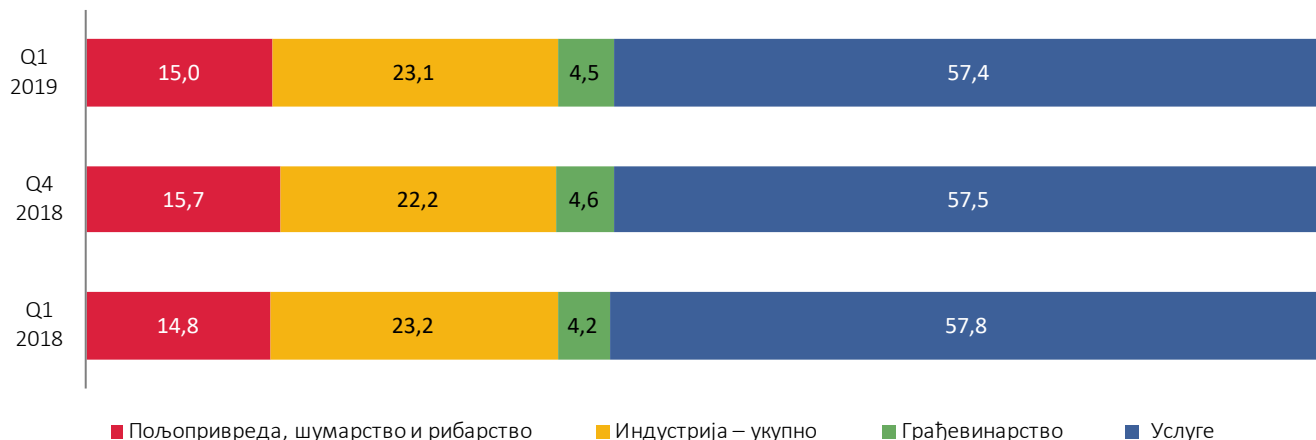
Табела 8.3. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q4 2018 – Q1 2019.

	Q4 2018 (у хиљ.)	Q1 2019 (у хиљ.)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 817,4	2 810,5	-0,2
Самозапослени	638,0	630,5	-1,1
Запослени радници	2 026,4	2 038,1	0,6
Помажући чланови домаћинства	153,0	141,9	-7,2

Највећи број запослених у четвртм кварталу 2018. забележен је у услужном сектору (57,4%), затим у индустрији (23,1%), пољопривреди (15%) и најмање у грађевинарству (4,5%). Овакве тенденције – пораст запослених у услужном, а пад у осталим секторима – присутне су и у глобалној економији и код нас, и у складу су са десетогодишњим трендовима.

8. Тржиште рада

Графикон 8.3. Удео запослених по секторима (%)

Речник термина

Незапослени су она лица која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Запослени су лица старости 15 и више година која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натура), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била одсутна са посла.

Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица старости 15 и више година.

Стопа запослености представља проценат запослених у укупном становништву старом 15 и више година.

Стопа незапослености представља проценат незапослених у укупном броју активних становника старих 15 и више година.

Стопа активности представља проценат активног становништва у укупном становништву старом 15 и више година.

9.1. Просечна зарада без пореза и доприноса

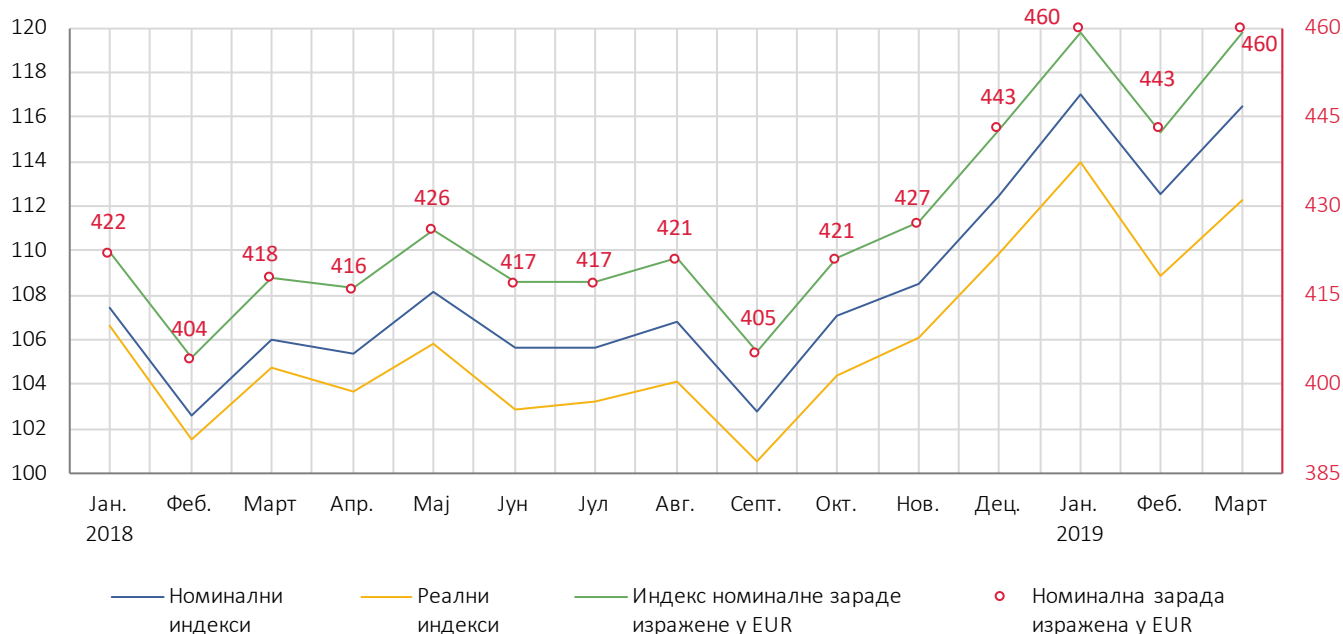
Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната у Републици Србији за први квартал 2019. године износила је 53 739 РСД. У односу на исти период претходне године, тј. I квартал 2018, номинално је виша за 9,5%, а реално за 6,9%.

У односу на претходни квартал, тј. IV кварталу 2018, номинално је виша за 5,5%, а реално за 4,6%.

Табела 9.1. Реални и номинални индекси зарада без пореза доприноса
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Реални индекси	101,1	100,8	100,9	100,1	103,8	104,5	104,2	105,3	106,9
Номинални индекси	104,2	104,6	103,9	103,0	105,5	106,4	106,7	107,5	109,5

Графикон 9.1. Зараде без пореза и доприноса, кретање номиналних и реалних индекса
(просек 2017 = 100)

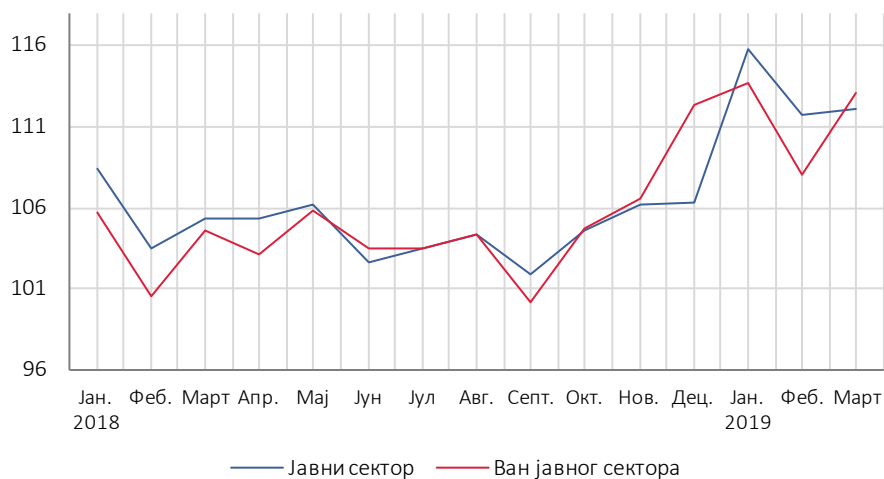

У посматраном периоду, од почетка 2018. године, номиналне зараде се крећу у складу са инфлацијом и реалним кретањима.

Изражена у еврима, просечна зарада без пореза и доприноса је у децембру 2017. први пут премашила 400 евра, и током целе 2018. године је била на нивоу изнад 400 евра. У јануару 2019. достигла је 460 евра, што је уједно највиша вредност забележена у посматраном периоду.

9. Зараде

Графикон 9.2. Зараде без пореза и доприноса у јавном сектору и ван јавног сектора, реални индекси (просек 2017 = 100)

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната за I квартал 2019. износила је 60 528 РСД у јавном, а 50 519 РСД ван јавног сектора.

Током највећег дела 2018. године зараде јавног сектора биле су на вишем нивоу од зарада ван јавног сектора. У IV кварталу 2018. тај однос се мења и долази до бржег раста зарада ван јавног сектора. Од почетка 2019. године, зараде јавног сектора поново су на вишем нивоу од зарада ван јавног сектора.

Графикон 9.3. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом, у јавном сектору, (Q1 2019)

Јавни сектор – укупно	60 528 РСД
Јавна државна предузећа	74 226 РСД
Јавна локална предузећа	51 780 РСД
Администрација – сви нивои	64 851 РСД
Ниво државе	67 485 РСД
Ниво аутономне покрајине	71 864 РСД
Ниво локалне самоуправе	51 479 РСД
Здравствени и социјални рад	55 163 РСД
Образовање и култура	56 858 РСД

Поређењем зарада без пореза и доприноса, по секторима КД (2010), запажа се да је највећи реалан раст у I кварталу 2019, у поређењу са I кварталом 2018. годином, остварен у секторима Информисање и комуникације (14,1%), Рударство (13%), Стручне, научне, иновационе и техничке делатности (10,9%) и Административне и помоћне услужне делатности (10,4%).

Највиша зарада без пореза и доприноса у I кварталу 2019. обрачуната је у следећим областима: Експлоатација сирове нафте и природног гаса (143 821 РСД), Услужне делатности у рударству (140 714 РСД), Рачунарско програмирање и консултантске делатности (128 337 РСД), Финансијске услуге, осим осигурања и пензионих фондова (110 091), Производња кокса и деривата нафте (107 432 РСД) и Производња дуванских производа (106 960 РСД).

У свим осталим областима зараде су испод 100 000 РСД и крећу се у интервалу од 30 916 РСД (Делатност припремања и послуживања хране и пића) до 98 407 РСД (Научно истраживање и развој).

Посматрано по регионима, највиша просечна зарада без пореза и доприноса у I кварталу 2019. обрачуната је у Београдском региону и износи 66 914 РСД. У Региону Војводине зарада је износила 50 560 РСД, док је у свим осталим регионима била испод 50 000 РСД – у Региону Јужне и Источне Србије је износила 47 251 РСД, а у Региону Шумадије и Западне Србије је износила 45 690 РСД.

Графикон 9.4. Кретање реалних зарада без пореза и доприноса, сектори КД (2010)
(Q1 2019. у односу на Q1 2018)

10. Туризам

Од средине 2014. године туристичка активност у Србији бележи пораст. Ово позитивно кретање настављено је и у првом кварталу 2019. године.

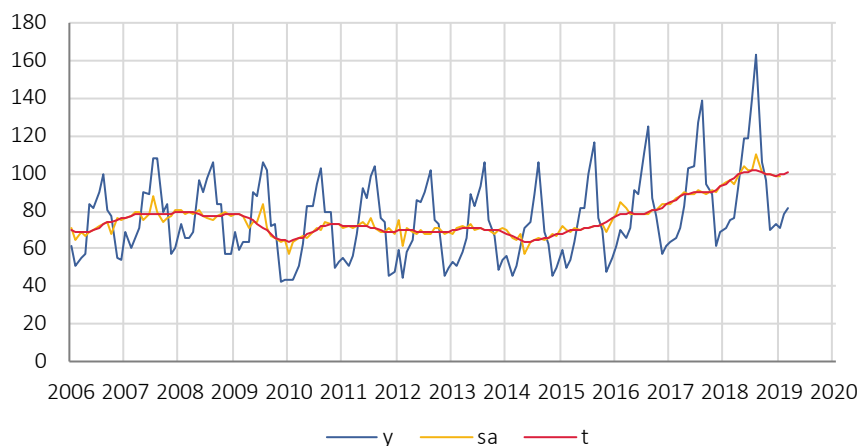
10.1. Ноћења туриста

Мерено бројем ноћења, туризам у Србији је најпре прошао кроз фазу раста промета у периоду 2005–2008. Са 2009. годином долази фаза контракције, која траје и наредне године, а од 2011. до 2013. године уследио је период стагнације, у коме се просечан број ноћења туриста задржао на око 6,6 милиона годишње. У 2014. години, због временских непогода у мају, са падом броја ноћења за 7,3% у односу на 2013, туристички промет је поново доживео снажну контракцију. Међутим, упркос неповољним временским условима на самом почетку туристичке сезоне, 2014. је година која је обележила почетак експанзивног раста туристичке активности у Србији.

Временска серија ноћења туриста садржи веома изражене сезонске флукуације, са скоковима у летњој сезони и у периоду зимских празника.

Графикон 10.1. Компоненте временске серије укупних ноћења туриста, индекси

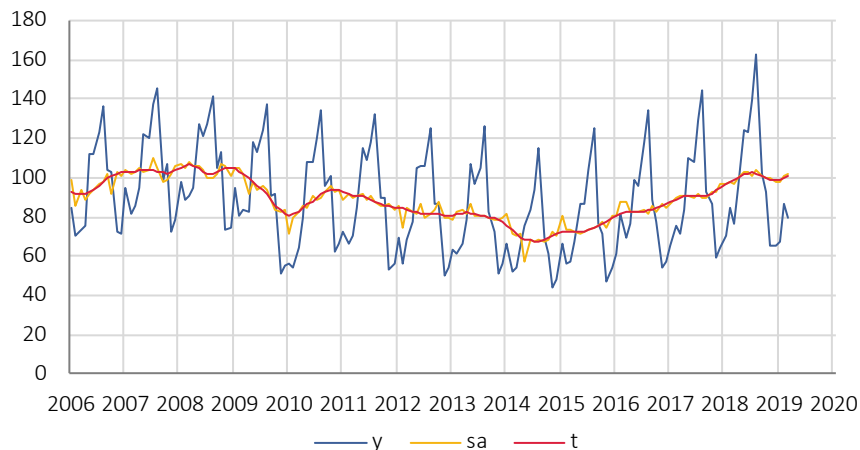
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2018 = 100)

У првом кварталу 2019. регистровано је 1,8 милиона ноћења, што је за 3,9% више него у истом периоду 2018. године. Раст је стабилан од средине 2014. године, па се добри резултати очекују и у наредном периоду.

Графикон 10.2. Компоненте временске серије ноћења домаћих туриста, индекси

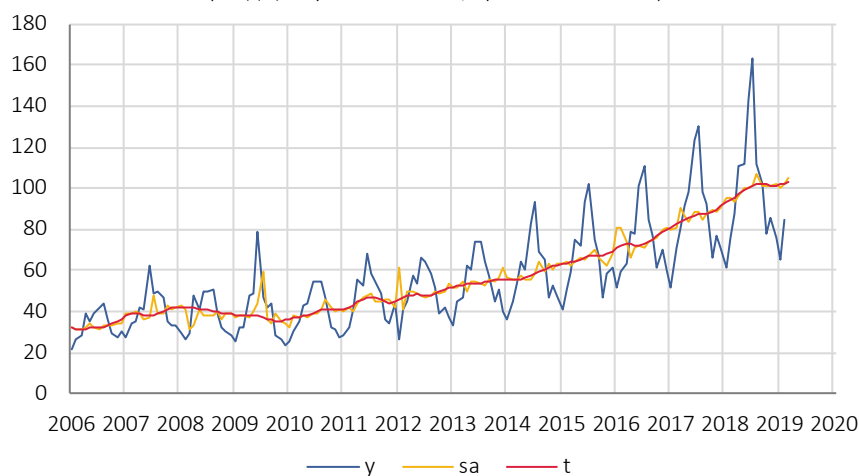
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2018 = 100)

У првом кварталу 2019. године, домаћи туристи су остварили 1,1 милион ноћења, што је за 1,3% више него у првом кварталу претходне године. Ова група туриста још увек представља већину посетилаца у Србији, тј. 61,7% укупног броја ноћења. Како су домаћи туристи у прошлости имали доминантан утицај на целокупну туристичку активност, њихово кретање је слично кретању укупног броја ноћења.

Графикон 10.3. Компоненте временске серије ноћења страних туриста, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2018 = 100)

Број ноћења страних туриста бележи снажнији раст: 8,3% у односу на први квартал 2018. године, тј. 686 000 ноћења у овом периоду.

Тренд раста постоји од почетка 2000. године и све је снажнији, што указује на то да ће, у наредном периоду, страни туристи имати све већи утицај на укупне резултате туризма у Србији.

Табела 10.1. Ноћења туриста, квартални индекси (%)

(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Укупно	101,7	115,0	111,5	112,1	110,8	113,9	113,4	109,0	103,9
Домаћи туристи	99,4	110,8	107,6	111,3	109,2	113,5	110,2	106,6	101,3
Страни туристи	105,9	123,1	118,5	113,1	113,4	114,5	118,7	112,2	108,3

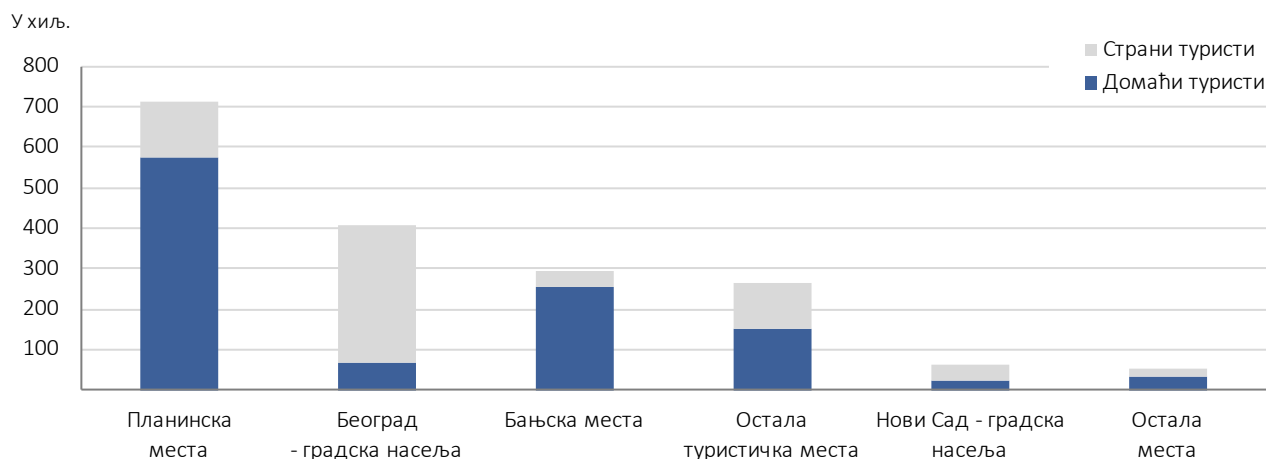
10.2. Најважнија туристичка места

Изражено бројем ноћења туриста, најфреквентније посећивана туристичка места у I кварталу 2019. била су планинска места, са око 710 000 остварених ноћења, што представља 39,6% од укупног броја туристичких ноћења у Републици Србији. Од тога је 483 000 ноћења остварено у највећим центрима зимског туризма – Копаонику и Златибору. Посетиоци планина су већином били домаћи туристи (81,2% од укупног броја ноћења).

Према фреквенцији посећености туристичких места, следе Град Београд и бањска места са 407 односно 296 000 ноћења. У Београду су већину посетилаца чинили страни туристи (83,5% од укупног броја ноћења), док је 86,0% ноћења у бањским местима остварено од стране домаћих туриста. Најпосећеније бање су биле Врњачка (84 000 ноћења) и Сокобања (41 000 ноћења).

10. Туризам

Графикон 10.4. Ноћења туриста по изабраним туристичким местима, Q1 2019.

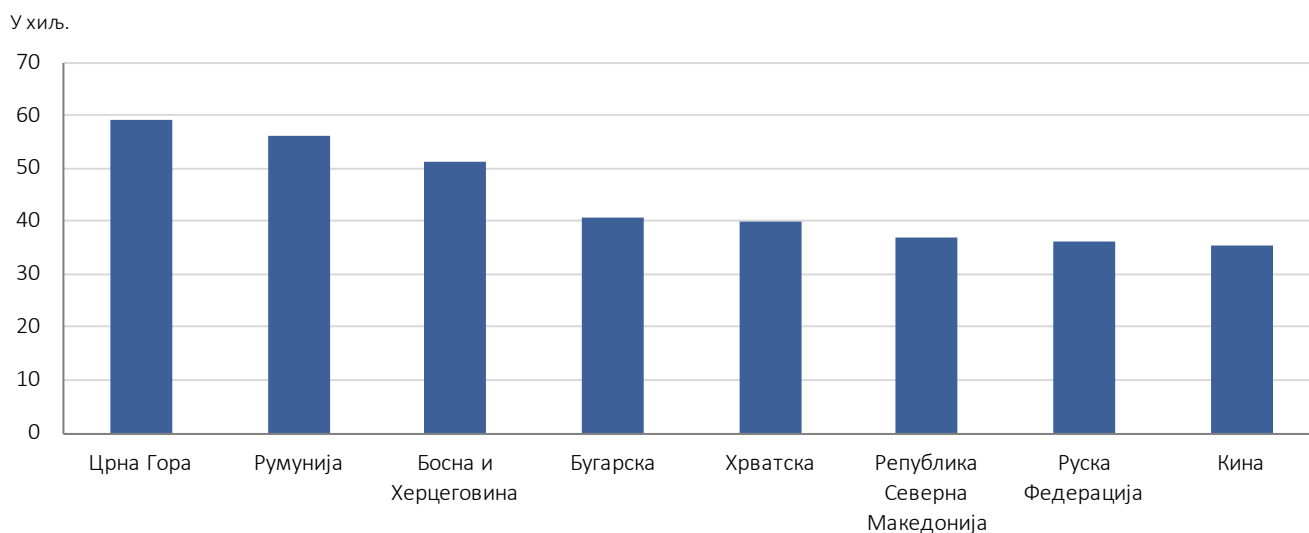

10.3. Земља порекла страних туриста

У 2019. години Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља.

Највише ноћења су остварили посетиоци из следећих земаља – Црне Горе, Румуније, Босне и Херцеговине, Бугарске, Хрватске, Републике Северне Македоније, Руске Федерације и Кине. Посетиоци из ових земаља су остварили 51,8% укупног броја ноћења страних туриста у прва три месеца 2019. године (од тога: посетиоци из земаља бивше СФРЈ 27,3%).

Графикон 10.5. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, Q1 2019.

11. Анкета о потрошњи домаћинства

Укупни приходи у новцу и у натураи у првом кварталу 2019. године већи су за 5,4% у односу на исти квартал претходне године, док је укупна лична потрошња домаћинства у истом периоду била већа за 3,8%.

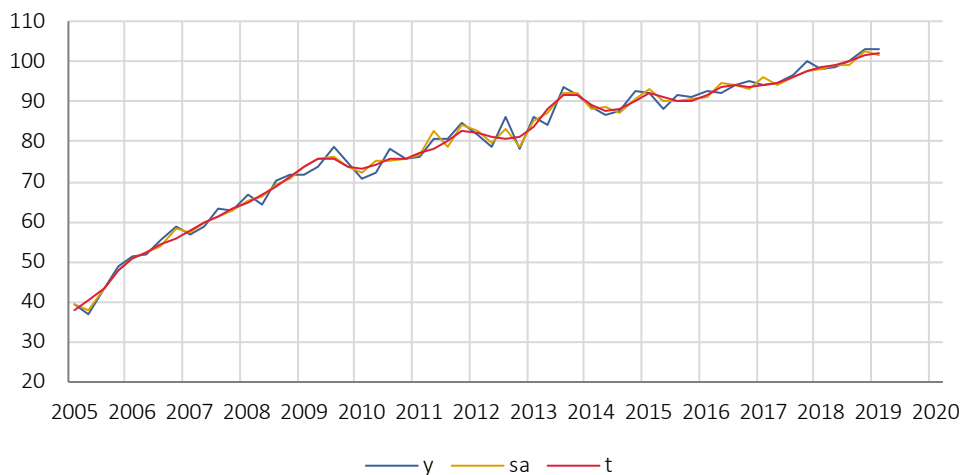
У односу на претходни, четврти квартал 2018, укупни приходи у новцу и у натураи, као и укупна лична потрошња, већи су за 0,1%.

Табела 11.1. Вредност прихода у новцу и у натураи и личне потрошње домаћинства, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Приходи у новцу и у натураи	101,5	102,6	102,9	105,0	104,0	104,4	103,4	103,3	105,4
Лична потрошња	101,2	102,2	102,6	104,3	103,7	104,2	103,3	103,0	103,8

11.1. Приходи у новцу и у натураи

Графикон 11.1. Компоненте временске серије прихода у новцу и у натураи, индекси
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом,
t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

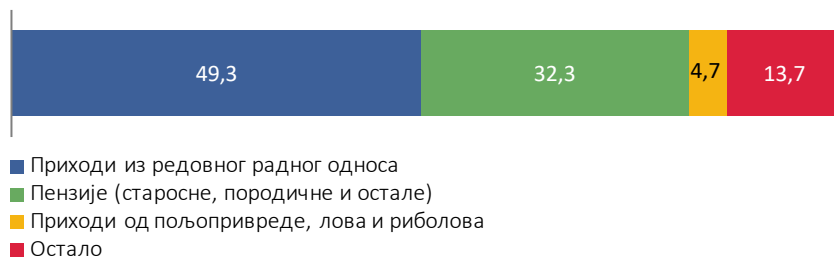

Приходи у новцу и у натураи показују растућу тенденцију – у I кварталу 2019. године тренд компонента је била на нивоу који је за око 2% изнад просека претходне године. Краткорочно гледано, запажа се пад десејонизаног индекса од 1,0% у односу на претходни квартал.

У првом кварталу 2019. године, просечни месечни приходи у новцу и у натураи по домаћинству износили су 65 872 РСД и, у односу на претходни, четврти квартал 2018, номинално су виши за 0,1%, док су у односу на исти квартал претходне године (I квартал 2018) номинално виши за 5,4%.

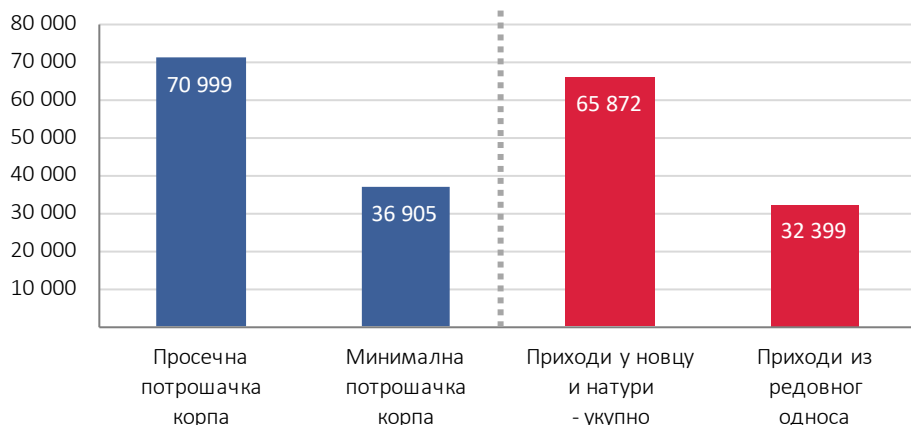
11. Анкета о потрошњи домаћинства

Графикон 11.2. Структура прихода којима домаћинство располаже (%)

У структури прихода којима је домаћинство располагало у I кварталу 2019. највеће учешће (49,3%) припада приходима из редовног радног односа. Следе приходи од пензија са учешћем од 32,3% и приходи од пољопривреде (4,7%). Остале категорије (њих осам) учествују заједно са 13,7%.

Графикон 11.3. Покривеност просечне и минималне потрошачке корпе приходима у новцу и у природи (РСД)

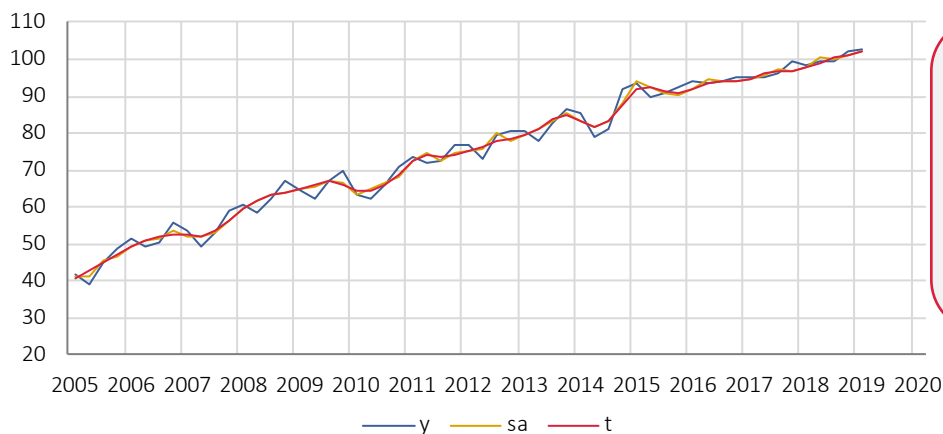

Остварени просечни приходи у новцу и природи у I кварталу 2019. (65 872 РСД) покривају минималну потрошачку корпу са 178,5%, а просечну потрошачку корпу са 92,8%.
Што се тиче прихода из редовног радног односа (32 399 РСД) којима је домаћинство располагало, минималну потрошачку корпу могло је да покрије са 87,8%, а просечну са 45,6%.

11.2. Издаци за личну потрошњу домаћинства

Графикон 11.4. Компоненте временске серије личне потрошње домаћинства, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Са растућим трендом, на нивоу од око 2% изнад просека претходне године, лична потрошња домаћинства у I кварталу 2019. наставља растућу тенденцију. Поред растућег дугорочног тренда, присутан је и краткорочни раст дезезонираног индекса од 0,8% у односу на претходни квартал.

11. Анкета о потрошњи домаћинства

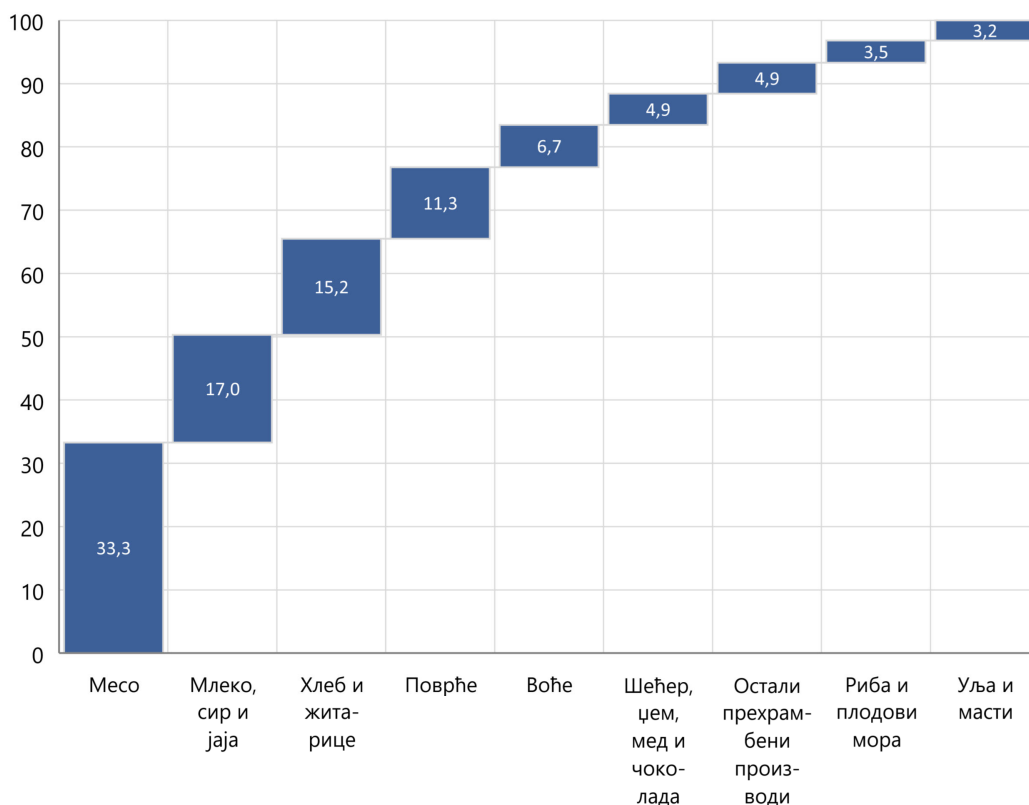
Издаци за личну потрошњу домаћинства у I кварталу 2019. године износили су 66 064 РСД, и, у односу на претходни, четврти квартал 2018, номинално су виши за 0,1%, а у односу на исти квартал претходне године (I квартал 2018) номинално су виши за 3,8%.

Графикон 11.5. Структура личне потрошње домаћинства (%)

У структури личне потрошње у I кварталу 2019. највећи део издатака домаћинства чине издаци за храну и безалкохолна пића (34,0% породичног буџета), следе издаци за становање, воду, електричну енергију, гас и остала горива, са учешћем од 17,3% и издаци за транспорт, 9,3%. Остале категорије (њих девет) чине преосталих 39,4% потрошње и појединачно учествују са мање од 10% у укупној потрошњи домаћинства.

Графикон 11.6. Структура издатака за храну домаћинства (%)

У оквиру групе Храна и безалкохолна пића просечно домаћинство највише издваја за месо (33,3%), млеко, сир и јаја (17,0%) и хлеб и житарице (15,2%).

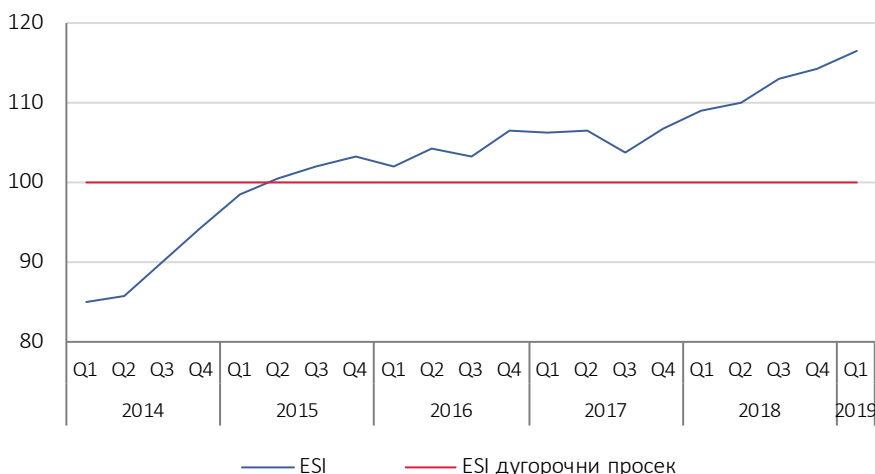
12. Индекс економске климе

12.1. Индекс економске климе (*Economic Sentiment Indicator – ESI*)

Индекс економске климе (енгл. *Economic Sentiment Indicator – ESI*)⁹ представља композитни индикатор чија је сврха да прикаже ставове произвођача и потрошача о економским кретањима и економској стабилности. Овај индикатор се користи за процену економске ситуације, за краткорочне прогнозе, у научне и аналитичке сврхе, као и за међународна поређења. Сходно томе, увид у очекивања економских субјеката јасно сигнализира промене економских кретања, што даје битан допринос креирању економских политика.

ESI је развијен од стране Генералног директората за привреду и финансије Европске комисије. Добија се на основу пет различитих истраживања произвођача и потрошача, чији ставови дају поуздане назнаке економских кретања, а на основу којих су креирани индикатори поверења. Индикатори поверења анализираних сектора су пондерисани, како би најбоље био одражен њихов утицај на привредне активности, и то – прерађивачка индустрија 40%, услужне делатности 30%, потрошња становништва 20%, грађевинарство 5% и трговина на мало 5%. Вредност *ESI* индекса изнад 100 указује на побољшање економске активности, док вредност испод 100 указује на погоршање.¹⁰

Графикон 12.1. Индекс економске климе (%)
(десезонирани подаци)

Индекс економске климе у Србији у првом кварталу 2019. године достигао је вредност од 116,5, што је, у поређењу са претходним кварталом, повећање за 2,3 п. п. Вредност индекса одражава оптимистична очекивања у готово свим секторима, пре свега у сектору услуга, где је забележен раст од 2,9 п. п., а затим и у секторима потрошње са растом од 1,7 п. п., грађевинарства 1 п. п. и трговине на мало од 0,5 п. п. Погоршана су очекивања једино у сектору прерађивачке индустрије (-1,2 п. п.).

Табела 12.1. Индикатори поверења по секторима и индекс економске климе – раст у односу на дугорочни просек (%)¹¹

Индикатори поверења	Минимум		просек	Максимум		2018				2019
	датум	вредност		датум	вредност	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Прерађивачка индустрија	Q1 2014	0,3	5,1	Q1 2015	7,6	5,7	6,9	7,3	7,1	5,9
Услуге	Q4 2013	-4,8	9,2	Q2 2016	16,5	13,1	11,8	10,9	12,3	15,2
Трговина на мало	Q2 2014	2,0	9,2	Q2 2018	14,1	10,7	14,1	12,8	12,5	13,0
Грађевинарство	Q3 2013	-41,4	-16,5	Q1 2019	5,8	-4,4	0,3	0,7	4,8	5,8
Потрошачи	Q4 2014	-19,7	-9,4	Q1 2019	4,8	-0,7	-1,1	3,6	3,1	4,8
Индекс економске климе	Q4 2013	82,5	100,0	Q1 2019	116,5	109,0	109,9	113,0	114,2	116,5

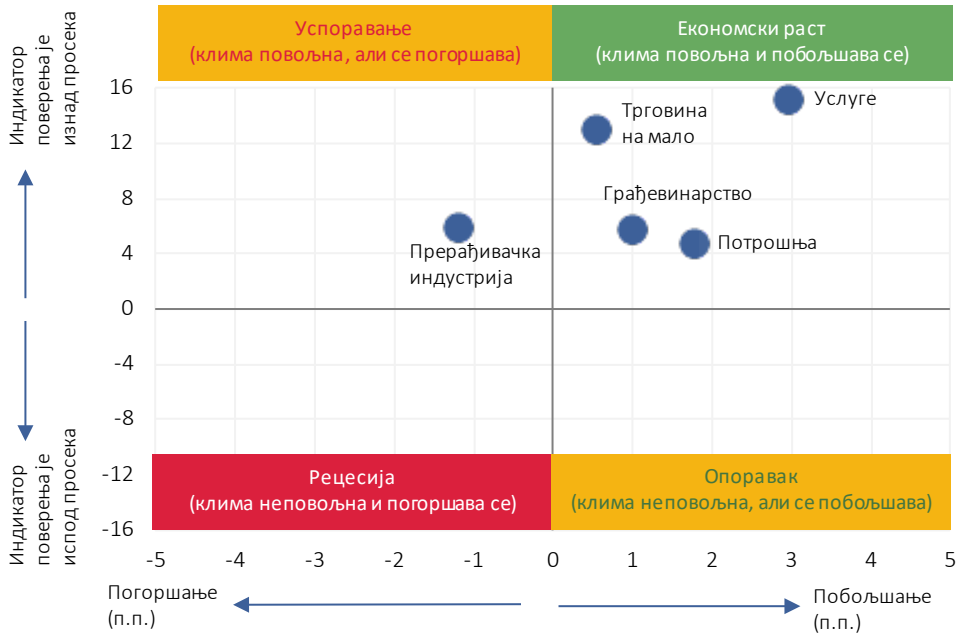
⁹ Извор: Европска комисија, обрада: Републички завод за статистику.

¹⁰ Више о методологији: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcs_user_guide_en_0.pdf

¹¹ Квартални подаци представљају тромесечни просек.

12. Индекс економске климе

Графикон 12.2. Семафор економске климе

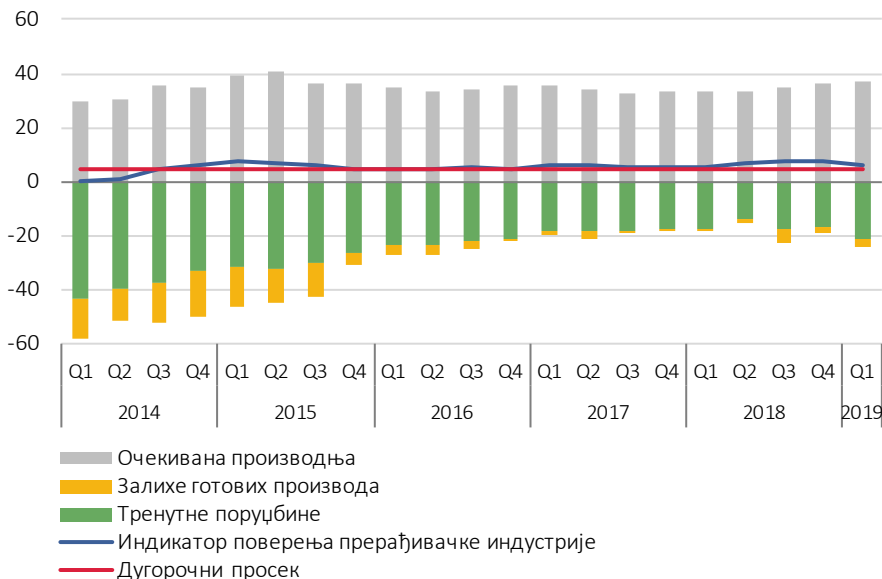

Семафор економске климе, креиран на бази десезонираних индикатора поверења, показује да, изузев сектора прерађивачке индустрије, који се налази у фази успоравања, где је клима повољна, али са тенденцијом погоршања, остали сектори бележе економски раст (експанзију), са економском климом изнад просека и тенденцијом побољшања.

12.2. Индикатор поверења прерађивачке индустрије

Индикатор поверења прерађивачке индустрије укључује одговоре економских субјеката о уговореним поруџбинама, очекиваној производњи и залихама готових производа.

Графикон 12.3. Индикатор поверења прерађивачке индустрије (%)
(десезонирани подаци)

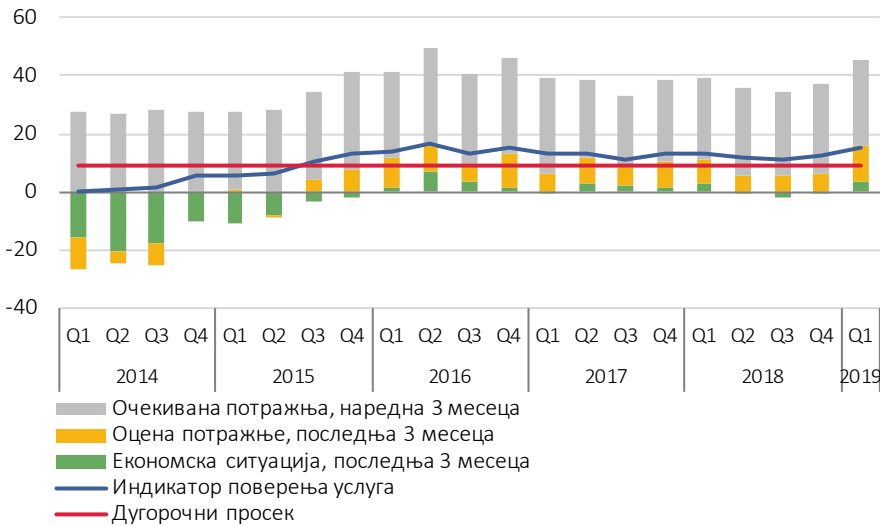
Индикатор поверења прерађивачке индустрије (енгл. *Industry Confidence Indicator – ICI*), након достизања максималне вредности у првом кварталу 2015. (7,6%), варира око нижих вредности, да би у првом кварталу 2019. пао на 5,9%, или 1,2 п. п. мање у односу на претходни квартал, али још увек на нивоу дугорочног просека. Упркос оптимистичним очекивањима привредника у погледу кретања очекиване производње (раст за 1 п. п.), и даље је негативна оцена о порасту залиха готових производа и тренутним поруџбинама.

12. Индекс економске климе

12.3. Индикатор поверења у сектору услуга

Истраживање у области услужних делатности састоји се од питања о економској ситуацији, текућој и очекиваној потражњи за услугама.

Графикон 12.4. Индикатор поверења услуга (%)
(десезонирани подаци)

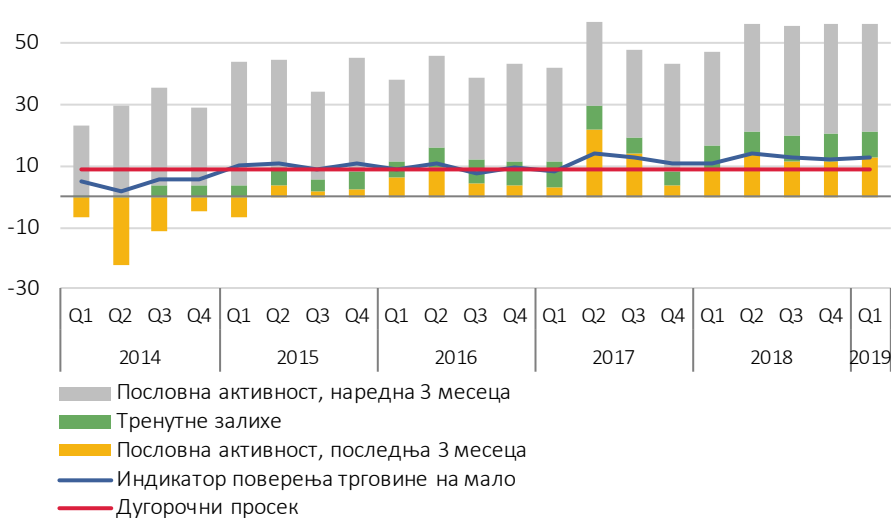

Индикатор поверења услуга (енгл. *Services Confidence Indicator – SCI*) наставља растући тренд започет крајем прошле године и у првом кварталу 2019, са вредношћу од 15,2%, за 3 п. п. превазилази вредност из претходног квартала, што је 6,2 п. п. изнад дугорочног просека. Све три компоненте овог индекса бележе раст, при чему предњачи раст очекивања у погледу потражње у последња три месеца (6,4 п. п.). Може се констатовати да је раст нето зарада у јавном сектору у извесној мери утицао на раст очекивања унутар сектора услуга.

12.4. Индикатор поверења трговине на мало

Истраживање у области трговине на мало састоји се од питања о тренутној и будућој пословној активности предузећа и стању залиха.

Графикон 12.5. Индикатор поверења трговине на мало (%)
(десезонирани подаци)

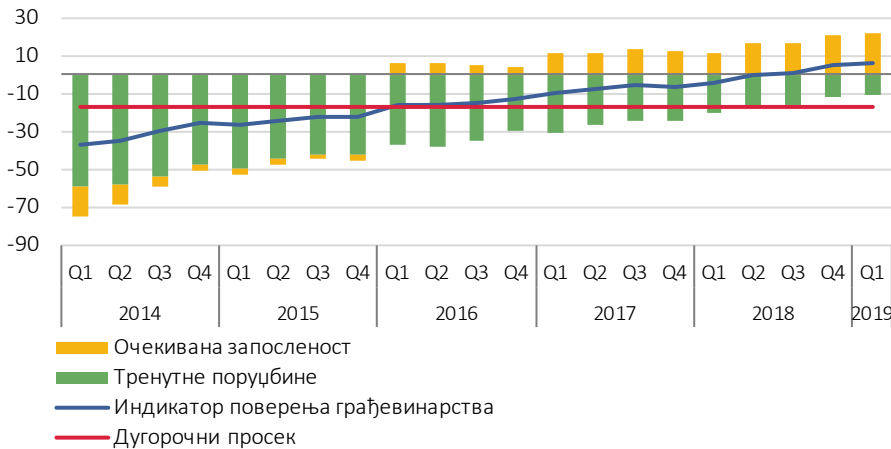
Индикатор поверења трговине на мало (енгл. *Trade Confidence Indicator – TCI*) у првом кварталу 2019. бележи раст од 0,3 п. п., што је чак за 3,8 п. п. изнад дугорочног просека. Док су ставови оптимистични у погледу тренутне пословне активности и бележе раст од 1,3 п. п., незнатан пад очекивања забележен је када су у питању кретања пословне активности у наредна три месеца (-0,4 п. п.), као и у погледу стања залиха (-0,6 п. п.).

12. Индекс економске климе

12.5. Индикатор поверења грађевинарства

Истраживање у области грађевинарства састоји се од питања о уговореним поруџбинама и очекиваној запослености.

Графикон 11.6. Индикатор поверења грађевинарства (%)
(десезонирани подаци)

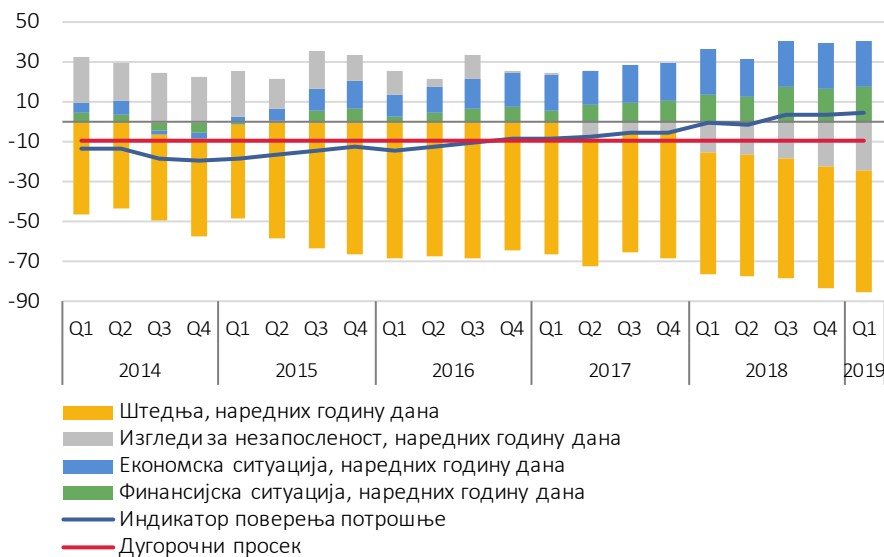

Индикатор поверења грађевинарства (енгл. *Construction Confidence Indicator – CCI*) у првом кварталу 2019. забележио је раст (+ 1 п. п.), при чему је превазишао дугорочни просек за чак 22,3 п. п. Обе компоненте индикатора резултирале су растом у односу на претходно тромесечје – очекивања у погледу запослености порасла су за 1,1 п. п., као и тренутне поруџбине, које бележе раст од 1 п. п. – упркос њиховој константно негативној оцени.

12.6. Индикатор поверења потрошача¹²

Истраживање о потрошњи становништва састоји се од питања о финансијској ситуацији домаћинства, општој економској ситуацији, очекивањима о кретању броја незапослених и штедњи домаћинства.

Графикон 12.7. Индикатор поверења потрошача (%)
(десезонирани подаци)

Индикатор поверења потрошача (енгл. *Consumer Confidence Indicator – CCI*) у првом кварталу 2019. порастао је за 2 п. п. у односу на претходни квартал, при чему је за чак 14 п. п. превазишао дугорочни просек. Раст очекивања од 1 п. п. је забележен у погледу економске и финансијске ситуације у наредној години, док су очекивања у погледу штедње и незапослености и даље негативна.

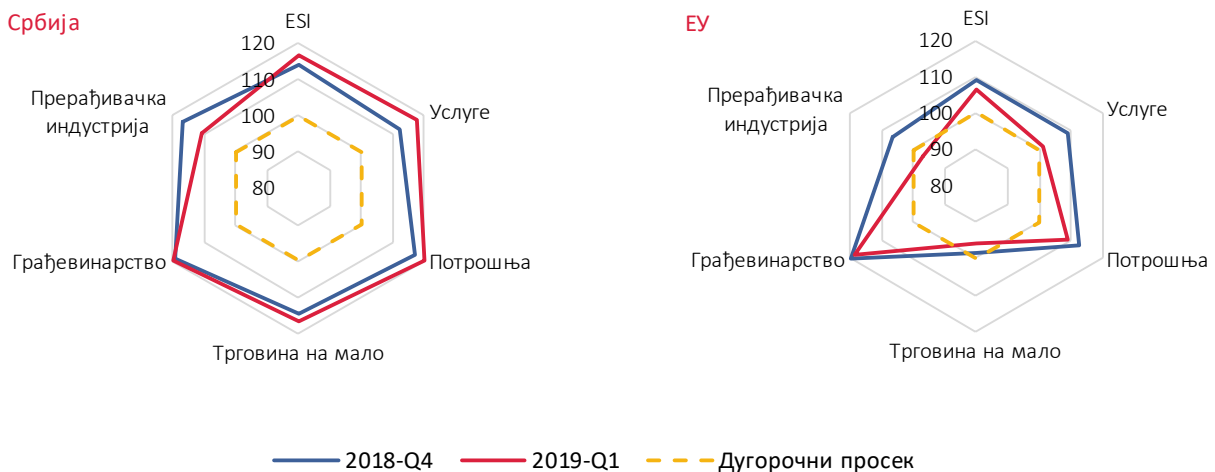
¹² Методологија израчунавања индикатора поверења потрошње је измењена од стране Европске комисије и, у складу с тим, подаци су ревидирани.

12. Индекс економске климе

12.7. Индикатор економске климе у Европској унији

Већина земаља ЕУ бележи погоршање економске климе у првом кварталу 2019. (у односу на претходни квартал), што је узроковало да *ESI* забележи пад (са вредности 106,5) за 2,5 п. п. Највећи пад очекивања у ЕУ забележен је у секторима прерађивачке индустрије (9,9 п. п.) и услуга (7,6 п. п.).

Графикон 12.7. Показатељи економске климе

i Како тумачити радар?

Скала радар графикана дефинисана је у интервалу од 80 до 120 (просек = 100). Најновији квартални исходи (I квартал 2019) упоређени су са претходним кварталним исходима (IV квартал 2018) и дугорочним просеком (= 100) одговарајуће серије индикатора поверења. Развој удаљен од центра одражава побољшање индикатора поверења, а приближавање центру представља погоршање.

13. Регионалне економске асиметричности

Полазна тачка у сагледавању различитих аспеката регионалних асиметрија је статус градова и општина Србије на основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, број 104/2014). У складу са Уредбом, осим Београдског региона, који нема ниједну општину са статусом неразвијеног подручја, у остала три региона број и величина неразвијених општина изразито варира – Регион Војводине има само једну у групи изразито недовољно развијених (од укупно 46 општина), Регион Јужне и Источне Србије има чак 30 (укупно 53), а у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус има 13 од укупно 53 општине. С друге стране, ниједна општина у Региону Војводине нема статус *девастиране* (девастирана општина је она чији је степен развијености испод 50% републичког просека – погледати Речник термина), док у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус имају три општине, а у Југоисточном региону чак њих 16.

Неуједначен економски раст у Србији последњих деценија допринео је продубљивању већ постојећих територијалних неједнакости. Регионална поларизација присутна је на неколико нивоа – неразвијено подручје, развијени центар и недовољно развијена периферија. Регионалне неравномерности – изражене преко економских, социјалних, демографских и инфраструктурних индикатора – одражавају карактеристике економског и друштвеног система земље.

• Бруто домаћи производ

Регионални бруто домаћи производ представља примарни статистички индикатор за мерење економских перформанси региона и ефикасности регионалних политика и програма усмерених на редукацију јаза између региона. Од укупног БДП-а у 2017. години, посматрано на нивоу НСТЈ 2 региона, највише је остварено у Београдском региону (40%), затим Региону Војводине (27%), Региону Шумадије и Западне Србије (19%) и Региону Јужне и Источне Србије (14%).

Ако се има у виду да Београдски регион обухвата 3,7% простора на коме живи 24% становника Србије, јасно је да се уједно ради о региону са највећим БДП-ом по становнику (1 139 000 РСД/ст., односно 68,1% више у односу на републички просек или скоро три пута више у односу на Регион Јужне и Источне Србије). Остали региони бележе исподпросечне вредности БДП-а по становнику, и то Регион Војводине -0,5%, Регион Шумадије и Западне Србије -30,5% и Регион Јужне и Источне Србије -36,3%.

• Просечне зараде

Ниво развијености региона, мерен просечним зарадама без пореза и доприноса, креће се у размери 1,5 : 1, при чему највише зараде бележи Београдски регион, спрам Региона Шумадије и Западне Србије, са најнижим зарадама. Просечна зарада, без пореза и доприноса у првом кварталу 2019. године, у Београдском региону је износила 66 914 РСД или 124,5% просека Републике Србије (53 739 РСД), у Региону Војводине је незнатно испод републичког просека (50 560 РСД или 94,1% републичког просека), док су Регион Јужне и Источне Србије и Регион Шумадије и Западне Србије остварили око 87% националног нивоа (45 690 РСД и 47 251 РСД, респективно).

У 57 општина су просечне зараде, без пореза и доприноса, биле испод 80% просека Републике, односно у појединим београдским општинама просечна зарада је била више него двоструко већа у односу на општину Сврљиг (са најнижом просечном зарадом – 35 394 РСД).

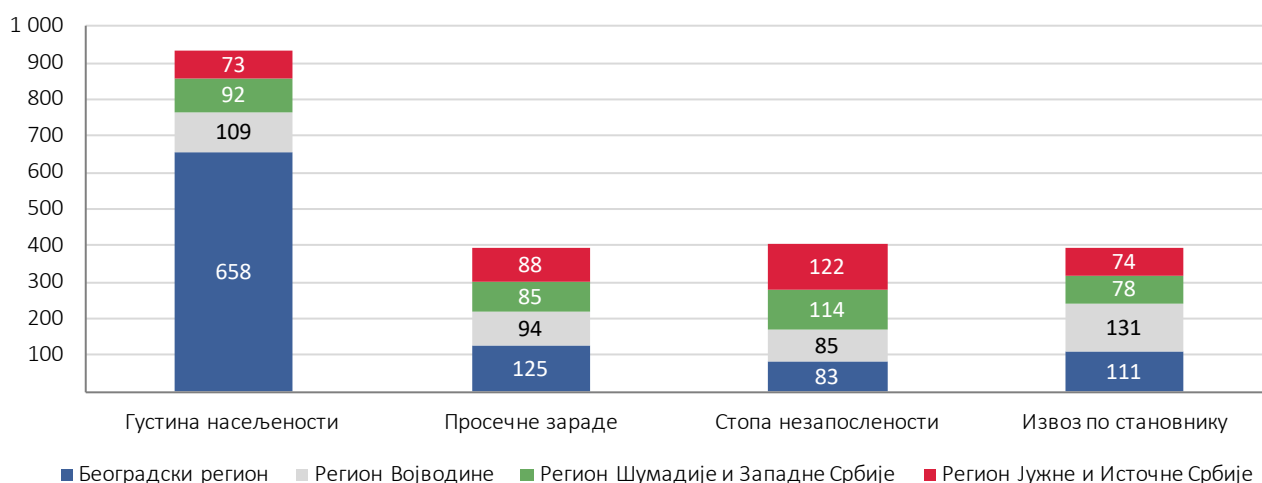
• Тржиште рада

Корелација стопе незапослености и степена развијености региона веома је висока, па, у складу с тим, Регион Јужне и Источне Србије, са вредношћу стопе незапослености од 14,8% у I кварталу 2019. године, за 22% превазилази просек Србије (који износи 12,1%), наспрот Београдском региону, са најнижом стопом незапослености од 10%, односно 17% испод националног просека. Када је у питању стопа запослености, опет предњачи Београдски регион, са стопом од 50,3% или 6,1% изнад просека Србије, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа стопа – 44,3% или 7% испод републичког просека.

13. Регионалне економске асиметричности

У I кварталу 2019. године, Регион Војводине партиципирао је са 27% у укупној запослености и 22% у укупној незапослености (према Анкети о радној снази), док Београдски регион учествује у укупној запослености Републике Србије са близу 26% и у укупној незапослености са 21%. У Региону Шумадије и Западне Србије ради 28% запослених Србије, али је зато у овом региону забележена и скоро трећина укупно незапослених. Регион Јужне и Источне Србије у укупној запослености Србије учествује са 20%, а у укупној незапослености са близу 25%. Највећи апсолутни раст броја запослених у односу на исти период претходне године, забележен је у Региону Војводине (38 500), као и на подручју Београдског региона (35 300).

Графикон 13.1. Диспропорције на нивоу региона у Србији (%) (ниво РС = 100%)
(јануар–март 2019)

• Извозна активност

За разлику од других показатеља, у првом кварталу 2019. Београдски регион нема примат у укупном извозу Србије (учешће 27%), пре свега због доминантности услуга у београдској економији (од којих се већина услуга пласира на домаћем, а не на међународном тржишту). Регион Војводине предњачи са учешћем у извозу од 34,9%, затим следе Регион Шумадије и Западне Србије (21,4%) и Регион Јужне и Источне Србије (16,9%). Извоз по становнику одсликава регионалне асиметричности – Регион Војводине, са извозом по становнику од 764 EUR, за 31% је виши од републичког просека и скоро двоструко превазилази вредност извоза по становнику Региона Јужне и Источне Србије (433 EUR), који је за 26% нижи од републичког просека.

• Демографска структура¹³

Према последњим расположивим подацима, густина насељености у Београдском региону је 6,5 пута виша од просечне густине насељености у Републици Србији, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа густина насељености – 27% испод републичког просека. Иако сви региони релативно уједначено партиципирају у укупној популацији Србије, унутаррегионалне разлике су знатно израженије. Тако, на пример, у шест градова Региона Војводине је концентрисано чак 47% становништва. Међутим, популациона неравномерност је најизраженија у друга два региона: Регион Шумадије и Западне Србије има осам градова у којима живи 45% укупног становништва Региона, док у 13 неразвијених општина живи свега 13%. Овај однос је још израженији у Региону Јужне и Источне Србије, у којем у девет градова живи 56% популације, док у чак 30 неразвијених општина живи тек 31% становништва. Поред тога, због економских миграција, број становника Београдског региона константно расте (за 1,7% између 2011. и 2017. године), док број становника у остала три региона опада. То истовремено значи да ће разлике у густини насељености додатно расти, јер насељеност у Јужној и Источној Србији постаје све разурђенија, док у Београдском региону постаје све гушћа.

¹³ На основу процењеног броја становника за 2017. годину.

13. Регионалне економске асиметричности

• Саобраћајна инфраструктура

У Републици Србији постоје велике регионалне и унутаррегионалне разлике у погледу инфраструктурне опремљености (саобраћајне, телекомуникационе и водопривредне, односно пратеће супраструктуре). Кроз квалитет путева, телекомуникација и савремених услова становања, разлике се, пре свега, манифестују кроз неразвијено јужно подручје и развијенији север Србије. Незадовољавајуће стање путне мреже нарочито је изражено код општинских (локалних) путева, неопходних за свакодневно функционисање, развој и активирање општина и насеља. На ово нам јасно указује податак да је у 41 општини¹⁴ учешће локалних путева са савременим коловозом испод просека, док 12 општина бележи учешће испод 20% и то су управо неразвијена и девастирана подручја која се суочавају са највећим развојним проблемима. Такође, *стопа обнављања аутомобила* (број први пут регистрованих аутомобила у односу на укупан број регистрованих аутомобила), као показатељ социоекономских неједнакости на регионалном нивоу, у 2018. варира од 6,5 у Региону Јужне и Источне Србије до 7,6 у Београдском региону. Број први пут регистрованих аутомобила у поређењу са бројем становника у I кварталу 2019. одражава сличан однос тако што Београдски регион предњачи у односу на просек Србије за 37% на супрот Региону Јужне и Источне Србије, са свега 72% националног просека.

Регионална асиметричност је сагледана кроз однос екстремних (највиших и најнижих) вредности кључних индикатора. На пример, највећа густина насељености је забележена у Београду и девет пута превазилази густину насељености у Региону Јужне и Источне Србије, где је најнижа (табела 13.1).

Табела 13.1. Екстремне вредности индикатора регионалне асиметричности

Индикатори	Густина насељености km ² 2017	БДП/ст. 2017	Просечне нето зараде	Стопа незапослености	Извоз по становнику	Демографско пражњење 2011–2017
Екстремне вредности (највиша : најнижа)	9 : 1 Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	2,6 : 1 Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	1,5 : 1 Београдски регион : Регион Шумадије и Западне Србије	1,5 : 1 Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион	1,8 : 1 Регион Војводине : Регион Јужне и Источне Србије	(-5,7) : (+1,7) Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион

Табела 13.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2) (ниво РС = 100%)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Београдски регион									
Просечне зараде, у РСД	126,5	125,5	125,7	124,7	122,0	121,6	122,3	123,1	124,5
Стопа запослености	105,4	103,1	101,7	104,3	106,0	106,0	103,3	106,1	106,1
Стопа незапослености	90,4	102,5	105,4	97,3	89,9	84,9	90,3	77,5	82,6
Извоз по становнику, у EUR	108,0	111,4	110,2	109,0	109,7	111,2	111,1	111,1	111,0
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	123,1	146,3	131,7	133,3	134,4	147,6	133,2	134,4	136,5
Регион Војводине									
Просечне зараде, у РСД	94,6	96,9	96,1	98,2	94,7	94,8	94,9	94,9	94,1
Стопа запослености	98,4	98,8	99,0	98,5	99,1	99,0	99,6	99,8	100,0
Стопа незапослености	93,2	86,4	90,7	89,8	87,2	84,0	69,9	86,8	85,1
Извоз по становнику, у EUR	126,4	122,5	123,6	123,7	125,8	127,7	132,4	136,4	130,9
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	109,7	95,9	95,3	98,5	96,8	91,9	94,1	98,4	97,6

¹⁴ Подаци се односе на 2017. годину.

13. Регионалне економске асиметричности

Табела 13.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2) (наставак)
(ниво РС = 100%)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Регион Шумадије и Западне Србије									
Просечне зараде, у РСД	84,2	83,0	83,7	83,3	86,6	86,9	86,6	86,0	85,0
Стопа запослености	103,4	102,1	103,1	102,8	101,3	101,0	103,7	100,4	99,4
Стопа незапослености	100,7	100,0	98,4	102,7	105,4	105,9	110,6	114,7	114,0
Извоз по становнику, у EUR	93,9	90,8	85,3	86,4	84,8	86,6	79,1	76,5	77,5
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	89,7	87,9	106,4	94,6	94,1	88,5	93,7	93,4	91,4
Регион Јужне и Источне Србије									
Просечне зараде, у РСД	86,9	86,7	87,0	85,3	89,0	89,5	88,8	88,2	87,9
Стопа запослености	92,1	95,6	95,2	93,1	92,0	93,2	92,3	92,8	93,5
Стопа незапослености	117,8	112,7	109,3	111,6	123,6	131,1	134,5	123,3	122,3
Извоз по становнику, у EUR	66,1	71,1	78,2	77,9	76,6	70,2	74,2	73,4	74,1
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	74,4	68,1	61,1	70,5	72,0	70,7	77,5	72,1	71,9

Речник термина

Класификација региона и јединица локалне самоуправе (општина) – према Уредби. Уредбом је утврђена јединствена листа развијености *региона* (који су, према степену развијености, разврстани у развијене и недовољно развијене регионе) и *општина*, разврстаних у четири групе и девастирана подручја. У првој групи су општине чији је степен развијености изнад републичког просека, у другој општине са степеном развијености у распону од 80% до 100% републичког просека, трећој припадају недовољно развијене општине чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека, док су у четвртој групи изразито недовољно развијене општине чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Девастирана подручја су општине из четврте групе чији је степен развијености испод 50% републичког просека (на основу података органа надлежног за послове статистике и финансија). Разврставање региона врши се на основу вредности БДП-а по становнику у региону у односу на републички просек, за референтни период. Развијени региони су региони који остварују вредност БДП-а изнад вредности републичког просека, и то: 1) Београдски регион; 2) Регион Војводине. Недовољно развијени региони су региони у којима је вредност БДП-а испод вредности републичког просека, и то: 1) Регион Шумадије и Западне Србије; 2) Регион Јужне и Источне Србије. Такође, статус недовољно развијеног региона има Регион Косово и Метохија.

Демографско пражњење је појам који осликава природни и механички одлив становништва у одређеном географском или административном подручју.

Група за дисеминацију и односе са јавношћу
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 70
Тираж: 30

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

311

ТРЕНДОВИ / Републички завод за статистику ; одговара
Миладин Ковачевић. - 2004 (март) - . - Београд : Републички
завод за статистику, 2004- (Београд : Републички завод
за статистику). - 27 cm

Тромесечно. - Је nastavak: Ekonomski trend = ISSN 0354-1401
ISSN 1820-1148 = Трендови - Република Србија. Републички
завод за Статистику
COBISS.SR-ID 114642700

1	МАКРОЕКОНОМСКЕ ПРОГНОЗЕ
2	БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД
3	ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА
4	ГРАЂЕВИНАРСТВО
5	СПОЉНА ТРГОВИНА
6	УНУТРАШЊА ТРГОВИНА
7	ЦЕНЕ
8	ТРЖИШТЕ РАДА
9	ЗАРАДЕ
10	ТУРИЗАМ
11	АНКЕТА О ПОТРОШЊИ ДОМАЋИНСТАВА
12	ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ
13	РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ